

Täysistunto

Keskiviikko 3.10.2018 klo 14.01—17.48

Täysistunto alkoi klo 14.01. Täysistunto päättyi klo 17.48.

Puhetta johtivat puhemies Paula Risikko (14.01—16.01) ja ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen (16.01—17.48).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. Kansalaisaloitteet

Eduskunnalle on 28.9.2018 toimitettu kansalaisaloite KAA 6/2018 vp: Perintö- ja lahjaverosta luopuminen.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Suomen perustuslain 10 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 198/2017 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 4/2018 vp

Toinen käsittely

Puhemies Paula Risikko: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetty lakiehdotus on käsiteltävä perustuslain säätämisyjärjestyksessä.

Keskustelu asiasta päättyi 2.10.2018 pidetyssä täysistunnossa. Keskustelussa on Tapani Tölli Mika Karin kannattamana tehnyt ehdotuksen lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi päätöksellä, jota kannattaa vähintään viiden kuudesosan enemmistö annetuista äänistä.

Mikäli lakiehdotusta ei päätetä julistaa kiireelliseksi, katsotaan se hyväksytyksi lepäämään ensimmäisiin eduskuntavaalien jälkeisiin valtiopäiviin. Mikäli ehdotus kiireelliseksi julistamisesta hyväksytään, katsotaan lakiehdotus samalla hyväksytyksi.

Selonteko hyväksyttiin.

Puhemies Paula Risikko: Joka kannattaa lakiehdotuksen jättämistä lepäämään ensimmäisiin eduskuntavaalien jälkeisiin valtiopäiviin, äänestää ”jaa”; joka ei sitä kannata, äänestää

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

”ei”. Jos vähintään viisi kuudesosaa annetuista äänistä on ei-ääniä, on ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hyväksytty.

Lakiehdotuksen jättäminen lepäämään ”jaa”, lakiehdotuksen julistaminen kiireelliseksi ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 13, ei 178; poissa 8 (äänestys 1).

Eduskunta julisti ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 198/2017 vp sisältyvän lakiehdotuksen kiireelliseksi. Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 198/2017 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

4. Perustuslakivaliokunnan täydennysvaali

Vaali VAA 87/2018 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi perustuslakivaliokunnan jäseneksi edustaja Kaj Turusen.

5. Lakivaliokunnan täydennysvaali

Vaali VAA 88/2018 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi lakivaliokunnan jäseneksi edustaja Veera Ruohon.

6. Maa- ja metsätalousvaliokunnan täydennysvaali

Vaali VAA 89/2018 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi maa- ja metsätalousvaliokunnan jäseneksi edustaja Arto Satosen.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle työaikalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 158/2018 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään tunti. Mikäli puhujalistaa ei ole ehditty annetussa ajassa käydä loppuun, asiakohdan käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tämän päivän istunnossa muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. Jos keskustelu asiasta puolestaan päättyy ennen sille varatun määräajan päättymistä, siirrytään päiväjärjestyksen seuraavaan, 8. asiaan.

Ministeri Lindsröm esittelee, olkaapa hyvä.

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

Keskustelu

14.06 Työministeri Jari Lindström (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tällä esityksellä uudeksi työaikalaki työaikasääntely saatetaan vastaamaan 2020-luvun tarpeita. Voimassa oleva työaikalaki on vuodelta 1996, ja sen jälkeen työelämä on muuttunut monessa suhteessa. Työelämä ylipäättään kaiken kaikkiaan on murroksessa. Työnteon muodot ovat moninaistuneet. Uudet teknologiat ja kommunikaatiovälineet ovat muuttaneet työnteon aika- ja paikkasidonnaisuutta, ja ne ovat enenevässä määrin mahdollistaneet työn tekemisen työnantajan varsinaisen toimipaikan ulkopuolella. Tämä ajasta ja paikasta riippumaton työ on yleistynyt ja yleistyy edelleen, ja se on otettava huomioon myös työaikasääntelyssä. Enää ei ole perusteltua katsoa työajaksi yksinomaan kiinteällä työpaikalla tehtävää työtä.

Työaikalaille suojellaan työntekijöitä yli pitkiltä työpäiviltä ja turvataan heille päivittäiset, vuorokautiset ja viikoittaiset vähimmäislepoajat. Työaikasuojelulliset tavoitteet ovat tämän lain keskiössä. [Hälinää — Puhemies koputtaa]

Puhemies Paula Risikko: Anteeksi, ministeri, keskeytän. — Nyt rauhoitutaan kuuntelemaan tätä asiaa, kiitos.

Kiitos, arvoisa puhemies! — Työaikojen pituudet ja sijoittumiset, taukojen sekä pidempien lepoaikojen pituudet ja sijoittumiset ovat työntekijöiden työaikasuojelun ydintä. Työaikojen organisoinnilla on vaikutuksia työpäivien lisäksi myös työn ja vapaa-ajan käyttöön, työ- ja perhe-elämän yhteensovittamiseen ja työntekijöiden sosiaaliseen elämään.

Toisaalta tämä työaikasääntely vaikuttaa olennaisesti siihen, miten yritykset ja työnantajayhteisöt voivat organisoida tuotantoaan ja palveluitaan. Mahdollisuudet käyttää koneita ja laitteita ja muita tuotannon tekijöitä mahdollisimman tehokkaalla tavalla ja toisaalta mahdollisuudet tarjota palveluita asiakkaille näiden tarpeiden mukaan asettavat vaatimuksia myös työaikasääntelylle. Sen takia lainsäädännön on mahdollistettava yritysten suoritus- ja kilpailukyvyyn turvaavat tarkoituksenmukaiset työaikajärjestelyt.

Hieman tästä sisällöstä.

Tämän työaikalain soveltamisalaa ja toisaalta soveltamisalapoikkeuksia koskevat säännökset olisivat pakottavaa oikeutta. Lain soveltamisala olisi työaikasuojelullisista syistä laaja. Sen piiriin kuuluisivat lähtökohtaisesti kaikilla toimialoilla ja kaikenlaisissa tehtävissä työskentelevät palkansaajat riippumatta siitä, työskentelevätkö he työ- tai virkasuhteessa. Merityössä työaika määräytyisi edelleen oman lainsäädännön mukaan.

Laissa olisi tyhjentävä luettelo niistä tahoista, joihin työaikalakia ei sovellettaisi. Nämä soveltamisalapoikkeukset koskisivat sellaisia laissa erikseen mainittuja työntekijöitä ja virkamiehiä, joiden työaika ei ennalta määritellä ja joiden työajan käyttöä ei valvota ja joilla on siten oikeus päättää itse työajoistaan. Heillä toisin sanoen on työaika-autonomian puitteissa mahdollisuus järjestää työnteon aikansa haluamallaan tavalla.

Tämän laajan soveltamisalan vastapainona joustavuus lain sisällä lisääntyisi. Työaika-direktiivin edellyttämällä tavalla työajaksi luettavan ajan käsitteestä säädettäisiin pakottavalla tavalla. Tämä merkitsee muutosta voimassa olevaan lakiin, sillä nykyisin valtakunnallisella työ- ja virkaehtosopimuksella on voitu sopia työajan käsitteestä laista poiketen.

Pakottavasti laissa määriteltäisiin myös enimmäistyöajan määrä, yli- ja lisätyön määritelmät, yli- ja lisätyösuostumus, hätätyön edellytykset ja korvaavien lepoaikojen antami-

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

nen. Niin ikään työaikakirjanpitoa ja moottoriajoneuvon kuljettajien ajopäiväkirjaa sekä kanneaikaa koskevat säännökset olisivat pakottavia. Säännöllisen työajan järjestelyä koskevat säännökset olisivat laajasti toisin sovittavissa sekä työehtosopimuksin että osittain myös työnantajan ja työntekijän tai henkilöstön välisin sopimuksin.

Keskimääräiseen säännölliseen työaikaan perustuvat järjestelyt, liukuvan työajan, joustotyöajan ja työaikapankin käyttäminen toisivat lisää joustomahdollisuuksia työaikoihin. Liukuvan työajan järjestelyistä sekä työaikapankin käyttöön otosta olisi mahdollista sopia kaikilla työpaikoilla muutoin sovellettavasta työehtosopimuksesta riippumatta.

Laki on pyritty kirjoittamaan nykyllä selkeämmäksi, ja sillä täsmennetään muun muassa lisä- ja ylityön määräytymistä koskevia säännöksiä eri työaikamuotoja käytettäessä. Työvuoroluettelolla olisi korostuneempi merkitys lisä- ja ylityön määräytymisessä. Tällä sääntelyllä olisi otettu huomioon muun muassa vaihtelevan työajan ja osa-aikatyön erityispiirteet.

Ehdotettu uusi laki mahdollistaisi hyvin laajalti työaikalaista poikkeamisen valtakunnallisilla työ- ja virkaehtosopimuksilla. Valtakunnallisten työehtosopimusten määräykset olisivat sovellettavissa myös järjestäytymättömissä yrityksissä, joissa työehtosopimusta sovelletaan yleissitovuuden perusteella. Järjestäytymättömän yrityksen oikeus tehdä työehtosopimukseen perustuvia paikallisia sopimuksia olisi vastaavanlainen kuin voimassa olevassa työaikalaissa.

Lopuksi: tämän ehdotetun työaikalain valmistelussa on otettu huomioon EU:n työaika-direktiivi sekä ILO:n ja Euroopan sosiaalisen peruskirjan asettamat vaatimukset.

Puhemies Paula Risikko: Nyt on varmasti sitten debatin paikka. Niitä henkilöitä, jotka haluavat ensiksi osallistua debattiin, pyydän nousemaan seisomaan ja varaamaan V-painikkeella vastauspuheenvuoroja.

14.12 Antti Rinne sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Lindström, työaikalaki on nyt kohtalaisen hyvällä valmistelumallilla tuotu eduskuntaan. Kysymys kuitenkin kuuluu: miten tästä työaikalaista johtui sitten tämä kiistanalainen irtisanomislaki, joka tuolla työmailla nyt vaivaa ja aiheuttaa närää ihmisten keskuudessa? Miten siitä työaikalakimuutoksesta voi johtaa tällaisen työsuhteturvan heikentämiskokonaisuuden, jossa lähes puolet työvoimasta joutuu heikentyvän työsuhteturvan piiriin? Miten te päädyitte tähän?

14.13 Eero Suutari kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mahdollisuus rakentaa yrityksen ja yrityksen työntekijöiden työt niin, että ne omista kilpailutekijöistä lähtien parantavat yrityksen mahdollisuutta palvella tai tuoda palveluja asiakkaille tai sitten tuotteita asiakkaille, on loppupelissä myös yhteiskunnan etu tuoden verotuloja. Olisin kysynyt ministeriltä siitä, kun tässä esityksenä on mahdollisimman monipuolinen sopiminen: onko tässä kaikilla yrityksillä mahdollisuus sopia samalla tavalla työajoista?

14.14 Heli Järvinen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Työministeri Lindström, sanoitte omassa puheenvuorossanne, että tätä työaikalakia ei sovelleta, jos työaikaa ei ennalta määrätä tai valvota. Kuitenkin uskonnollisten töiden suhteen olette tekevässä suuremman ja laajemman poikkeuksen kuin mitä esimerkiksi EU-direktiivin 17 artikla vaatii. Kun meillä aiemmin on uskonnolliset toimitukset ja niiden tekijät suljettu tä-

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

män lain ulkopuolelle, niin nyt mukaan otettaisiin myöskin uskonnolliset tehtävät, mikä käytännössä tarkoittaa esimerkiksi sairaalapappeja, diakoniatyöntekijöitä, nuorisotyönohjaajia ja varhaiskasvatuksenohjaajia, joiden työaika on ennalta määrätty ja joiden työaikaa valvotaan. Miksi tämä poikkeus tehdään tähän muuten hyvään ja toimivaan esitykseen?

14.14 Tarja Filatov sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä laki on hyvä esimerkki siitä, että kun asioita tehdään yhdessä, niin voidaan alun perin aika kaukanakin olevista näkemyksistä päästä lähemmäksi yhteistä suuntaa. Vaikka tätäkään ei ole loppuun asti tehty kolmikantaisesti, vaan siellä viime viilaukset on tehty tavallaan tämän yhteistyön ulkopuolella, uskon, että kaikki voivat tämän kokonaisuuden kanssa elää ja ovat tyytyväisiä lopputulokseen. Ja se on mielestäni esimerkki, joka kuvaa sitä, että sitä hiomista kannattaa tehdä, vaikka se joskus onkin hitaampi tie, toisin kuin esimerkiksi tässä irtisanomislaissa, joka nyt on mieliä kuohuttanut aivan aiheesta.

Tässä on paljon hyvää: se tasapainottaa työsuojelupuolta ja levon tarvetta ja sitten toisaalta tuo myös joustavuutta työelämään. Tämän uuden välineen, joka tässä on, niin sanottu joustotyöajan — tai siitä käytetään vähän erilaisia nimikkeitä mutta kuitenkin vapaampi työaika, joka on työntekijälähtöinen — osalta on tärkeitä, että siinä ei ajauduta tilanteeseen, jossa työtehtävien määrä on mahdoton. Me tiedämme, että asiantuntijatyötä usein haastaa se, [Puhemies koputtaa] että ihmiset kyllä tekevät ja joustavat, mutta he eivät voi määräänsä enempää joustaa. On tärkeää, että toimeenpanossa huolehditaan siitä, että siitä ei tule ikään kuin kohtuuton taakka ja se on poikkeus.

14.16 Anna Kontula vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Työaikalain uudistusta on odotettu kauan ja hartaasti, ja hyvä, että se tänne nyt saatiin. Siinä on kuitenkin yksi perustava heikkous — nimittäin se, että sirpaletöihin ja muihin epätyypillisiin töihin ei ole juurikaan paneuduttu ja tämä laki on säädetty edelleen pääsääntöisesti kokoaikaisen työn näkökulmasta, mikä tarkoittaa, että me joudumme kohta säätämään työaikalaista jälleen, koska suurimmat ongelmat ovat nimenomaan näissä niin sanotuissa epätyypillisissä töissä. Ministeri Lindström, eikö olisi ollut hyvä tehdä kaikki kerralla valmiiksi?

14.16 Olavi Ala-Nissilä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on tärkeä lakiesitys saatu tänne meille käsittelyyn. Hallituksen tavoitehan on lisätä työllisyysastetta ja luoda edellytyksiä, että sitä voitaisiin seuraavallakin vaalikaudella lisätä, päästä sinne 75—80 prosenttiin. Minä laskin, kuinka monta työllistävää esitystä hallitus on tänne tehnyt, ja pääsin 50:een, mutta siinä ei ollut vielä kaikki. Niitä on todella paljon, minä jatkan tätä laskemista edelleenkin.

Kysymykseni kuuluu: miten näette, että työaikalain sopiminen näissä kaikkein pienimmissä yrityksissä voisi toteutua, kun ajattelee, että Kone Oyj ja kahden henkilön yritys ovat kuitenkin hiukan eri tilanteessa eri lainsäädäntöjen suhteen?

14.17 Eero Heinäluoma sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tätä lakiahan on pitkään valmisteltu ja sitä on toivottu, ja tähän lakiehdotukseen on myös paljon tyytyväisyyttä. Huomaan kuitenkin, että on myös edelleen huolta tämän lakiehdotuksen sisällöstä. Tehyn puolella on oltu erityisen tyytymättömiä ja on sanottu jopa, että tämä on tämmöinen halpuuttamislaki, joka johtaa siihen, että työajat kootaan sillä tavalla, että ei tule ylityökor-

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

vauksia maksettavaksi, ja että tämä johtaa Tehyn sairaanhoitajien kohdalla ja muuallakin Tehyn alalla ansioiden laskuun. Jään kysymään, että näinkö se on ja miten tässä näin kävi.

Sitten toinen huoli tulee siitä, että kun katsoo tätä yleistä tilannetta, niin tänä päivänä meillä seisoo ei nyt puoli Suomea mutta kuitenkin aika paljon tuotantoa muun muassa vientiteollisuudessa sen takia, että hallitus ajaa härkäpäisesti näitä työsuhdeturvan heikennyksiä lävitse. Kysyn ministeriltä: Miten te aiotte nyt jatkaa tässä? Onko todellakin niin, että kun helpotetaan potkujen antamista, työllisyys paranee?

14.19 Jari Myllykoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Valmistelua on tehty niin sanotusti kolmikannassa, toki loppuvaiheessa hallitus on itsekseen käyttänyt sitten omaa tulkintaansa. Ministeri Lindström teroitti työturvallisuutta ja -terveyttä tämän työaikalain uudistuksen suhteen. Löysin sieltä ehkä yhden semmoisen oleellisen asian, että yövuorojen enimmäismäärä rajataan seitsemästä viiteen, mikä varmasti on hyvä, mutta samalla kertaan vapautetaan yövuorojen tekemisen määrää huomattavasti nykyisestä eri aloilla. Ja kun meillä on Työterveyslaitokselta tutkimustietoa siitä, erityisesti paperialalla ja kemian alalla on tutkittu vuorotöiden merkitystä ihmisten terveydelle, ja se yövuorojen tekeminen on terveyden kannalta erittäin vahingollista, niin haluaisin nyt vielä täsmennyksen, että mitkä ovat tässä todellakin niitä turvallisuutta ja terveyttä edistäviä kohtia.

14.20 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Uusia työpaikkoja on tällä hallituskaudella syntynyt paljon, ja edustaja Olavi Ala-Nissilä toi esille sitä, miten paljon näitä työllistäviä toimenpiteitä on tehty. Samaan aikaan työelämä on muuttunut ja on tarvittu ja tarvitaan uudenlaisia työvälineitä työpaikoillekin, ja tässä työaikalain uudistuksessa työpaikoille tuodaan uusia välineitä tehdä työpaikkakohtaisia työaikatarkoituksia, joissa voidaan ottaa huomioon niin työnantajan kuin henkilöstönkin työaikatarpeet. Joustot palvelevat siis ennen muuta työntekijöiden tarpeita sovittaa yhteen yksityiselämän ja työn vaatimukset. Pidän erittäin tervetulleena sitä, että työaikapankki laajenee ja uusi joustotyöaikajärjestely tulee käyttöön. Nämä ovat tervetulleita ja odotettuja toimenpiteitä monella työpaikalla.

14.21 Johanna Karimäki vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Työaikalaki on tärkeä työntekijöiden suojelun kannalta, ja tässä laissa on paljon hyviä elementtejä, kuten työaikapankki ja mahdollisuus etätöihin ja työaikojen joustoon. Toki keskustelussa on esitetty tärkeitä näkökulmia esimerkiksi epätyypillisten työsuhteiden osalta ja monia muitakin asioita, joihin toivon vielä valiokuntien huolellisesti paneutuvan. Mutta haluaisin kysyä ministeriltä työelämän ja perhe-elämän yhteensovittamisesta siitä näkökulmasta, että esimerkiksi Ruotsissa pienten lasten vanhemmat tekevät paljon osa-aikatyötä, lyhennettyä työpäivää: onko tässä laissa sellainen henki, että Suomessakin voisi edistää tätä, jotta voisimme työllisyysastetta nostaa myös tätä kautta?

Puhemies Paula Risikko: Otetaan vielä neljä vastauspuheenvuoroa, sen jälkeen ministerin vastauksia, ja sitten mennään ainakin hetkeksi puhujalistaan. Edustajat Mäkisalo-Ropponen, Viitanen, Uotila ja Strand.

14.21 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministerin esittely kuulosti hyvältä, mutta oletteko kuulleet esimerkiksi sote-järjestöjen huolta

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

tästä lakiesityksestä, hyvä ministeri? Heidän mielestään jaksotyön lisääminen sote-alalla heikentää työsuojelua ja vaikeuttaa työn ja vapaa-ajan yhteensovittamista huomattavasti. Laki mahdollistaisi työnantajan määräyksellä jaksotyössä jopa 13—19 tunnin työpäiviä, ja myös työntekijöiden ylityökorvausten maksun kiertäminen tulisi mahdolliseksi — nämä ovat siis sote-järjestöjen lausunnoista. Mitä ministeri vastaa näihin erityisesti sote-alalla kerrottuihin huoliin? Tämä asia on siinäkin mielessä tärkeä, että me kaikki tiedämme, että meillä on tulevaisuudessa huoli siitä, saammeko sote-alalle riittävästi työntekijöitä. Jos työn imago heikkenee tällaisista syistä, niin voi olla, että ei ole halukkaita ihmisiä tekemään tätä työtä jatkossa.

14.23 Pia Viitanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllä minunkin mielestäni on syytä kiinnittää huomiota näihin huoliin, mitä niin sote-järjestöt kuin Tehykin ovat esittäneet tämän yhteydessä.

Täällä, puhemies, laskettiin niitä lakeja, jotka on annettu työllisyyden hyväksi, mutta minäpä laskin niitä esityksiä, mitä on tehty sitten työelämän heikentämiseksi, ja valitettavasti aika ikävää on todeta, että aloitettiin pakkolakiuhkailulla, sen jälkeen seurauksena leikattiin ahkerilta julkisen työn työntekijöiltä lomarahat, tuli työttömyysturvaheikennykset, tuli tämä aktiivimalli — eli kivi pullassa, niin kuin ministeri itse siitä sanoi — ja nyt tietenkin päivänpolttava kysymys on tämä potkulaki. Se on päivänpolttava kysymys, ja aika moni arvioitsija on sitä mieltä, muun muassa Lasse Laatusen huomasin arvioineen, että nyt kannattaisi malttia olla hallituksella ja psykologiaa löytyä enemmän. Tätä potkulakia vastustavat opettajat, sairaanhoitajat, palkansaajapuoli laajasti. Eikö nyt olisi viisasta olla haastamatta riitaa ja vetää koko esitys takaisin, ministeri?

14.24 Kari Uotila vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllä tässä työaika-laissa on positiivisia asioita, kuten työaikapankin laajentaminen ja joustotyöaikojen lisääminen, mutta on myöskin huonoa, muun muassa se, että kun työelämä on jakautunut tällä hetkellä, kun toiset uupuvat liian pitkien työpäivien ja liian suuren työmäärän alle ja toisilla ei ole ollenkaan töitä, niin tässä vuosittainen työaika kuitenkin pitenee. Sitten ovat nämä huolet, mitä muun muassa Tehyn suunnasta on tuotu esiin.

Mutta kiinnitän kyllä samaan huomiota kuin muutkin edustajat tässä, että ne hyvätkin puolet, joita tähän uudistukseen sisältyy, kyllä häipyvät tämän nykyisen tilanteen varjoon. Elikä on aivan käsittämätöntä, että ministeri Lindström ja hallitus eivät ole vieläkaan vetämässä pois tätä irtisanomissuojan heikentämistä pienten työpaikkojen työntekijöiltä, koska se on ainoa mahdollisuus lähteä tasoittamaan tilannetta ja estää yhä paheneva konflikti työmarkkinoilla.

14.25 Joakim Strand r (vastauspuheenvuoro): Värderade talman! Syftet med de här ändringarna som föreslås är alltså att säkerställa flexibla arbetstidsarrangemang för olika företags- och arbetsgivarsammanslutningars behov, samt att underlätta samordningen mellan arbete och privatliv för arbetstagarna. Allt det här är positivt, men det krävs betydligt fler åtgärder om vi ska få upp sysselsättningen i det här landet.

On hienoa, että Suomi on pääsemässä tällä vaalikaudella 72 prosentin työllisyysasteeseen, mutta pidemmän päälle tavoitteen tulee ehdottomasti olla 80 prosenttia.

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

Mielestäni ministeri Lindström on monessa asiassa tehnyt hyvää työtä, mutta erityisesti muutama todella tärkeä ja välttämätön uudistus on valitettavasti jäänyt tällä vaalikaudella hallitukselta tekemättä — viittaan erityisesti laajaan paikallisen sopimisen edistämiseen sekä ulkomaisen työvoiman tarveharkinnan poistamiseen. Mikäli haluamme aidosti nostaa työllisyysastetta lähemmäs pohjoismaista tasoa, nämäkin on saatava työkalupakkiin. Uskon, että meistä moni saa palautetta yrityksiltä siitä, että porukkaa haluttaisiin ottaa töihin, mutta nämä muutamat asiat sen estävät.

Puhemies Paula Risikko: Sitten ministerille vastauspuheenvuoro, enintään 3 minuuttia, jos riittää, kiitos.

14.26 Työministeri Jari Lindström: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Jos nyt lähdetään ihan ensimmäisestä kysymyksestä liikkeelle, tästä irtisanomislaista, sillä tämä nousi aika monessa muussakin puheenvuorossa esille. Nämä ovat tietenkin kaksi eri asiaa. Se tänne tulossa oleva irtisanomislaki, irtisanomisen helpottaminen, on irrallinen laki, ja siinä on taustalla työllisyysasteen nostamisen tavoite, työllistämiskynnyksen alentaminen, ei mikään muu. [Pia Viitasen välihuuto — Eero Heinäluoma: Tutkijat ovat toista mieltä!] — Ja mielipiteitä on tietenkin tutkijoilla ja monella muulla taholla. On tullut myös toisenlaisia viestejä esimerkiksi yrittäjäkentältä, jossa kerrotaan, että siellä on valmiutta palkata merkittävä määrä ihmisiä tämän lain voimaantullessa. Eli tätä viedään eteenpäin, ja samaan aikaan tietysti koetetaan... [Eero Heinäluoma: Uskooko ministeri näitä puheita?] — Kyllä ministeri uskoo omia puheitaan.

Jos näistä kysymyksistä, joita täällä tuli, käyn osan läpi.

Ehkä tästä yötyöstä voisi aloittaa. Yötyötä koskevassa säännöksessä säädetään säännöllisesti tehtävästä työstä, ja vain, siis vain, tilapäisesti yötyöaikaan tehtävä työ ehdotetaan vapauttavaksi tästä sääntelystä. Yötyöaloja koskeva säännös vastaa pitkälti voimassa olevan lain säännöstä, ja yötyötä ei ole terveys- ja työturvallisuussyistä perusteltua vapauttaa. Yötyön tekemiselle on oltava kestävät perusteet, ja kuten edustaja Myllykoski tuossa puheenvuorossaan sanoi, se on ihan tutkittua tietoa. Itsekin muutaman yövuoron tehneen tiedän, minkälaiset vaikutukset sillä on, ja silti koetan tässä puhua uskottavasti.

Valtakunnallisella työehtosopimuksella voidaan sopia kuitenkin se, että työtä voidaan tehdä yöaikaan myös muilla aloilla. Tällöin työehtosopimuksessa voidaan sopia semmoisista turvamekanismeista, joilla työntekijän suojan tarve tulee kuitenkin toteutetuksi. Myös poikkeuslupaviranomainen voi myöntää luvan yötyön teettämiseen ja määrätä ne ehdot, jolla sitten työtä voi teettää yöaikaan.

Sitten tähän kysymykseen, joka täällä taisi olla edustaja Suutarilla — ainakin ymmärsin näin, että millä lailla nyt sitten paikallisesti voidaan sopia tai miten nämä mahdollisuudet sopia paikallisesti laventuvat tässä uudessa laissa. Työnantaja ja työntekijä saavat sopia 10 tunnin säännöllisestä työajasta siten, että viikkotyöaika ei ylitä 48:aa tuntia. Tällöin työajan pitää tasoittua keskimäärin 40 tuntiin 4 kuukauden tasoittumisjaksolla. Liukuvan työajan rajoja ehdotetaan lavennettavaksi. Päivittäin liukuma saa olla 4 tuntia nykyisen 3 tunnin sijasta ja enimmäiskertymäsaldo 60 tuntia nykyisen 40 tunnin sijasta. Eli tässä tulee paljon liikkumatilaa. Liukuvaa työaikaa saa siirtää työaikapankkiin 180 tuntia vuodessa eli 60 tuntia 4:ää kuukautta kohden.

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

Eli kyllä tässä tulee nyt paljon elementtejä, joista on varmaankin syytä iloita, että tulee joustavuutta ja sääntely työajasta tulee tältä osin 2020-luvulle. [Eero Heinäluoma: Tehyvastaukset jäi nyt kuulematta kyllä!]

Puhemies Paula Risikko: Sitten mennään puhujalistalle.

14.29 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Työaikalain uudistus on odotettu ja tervetullut. Se olisi pitänyt tehdä jo aikoja sitten, mutta hyvä, jos tehdään edes nyt. Hallituksen esitys tuo työajan säätelyä aimo harppauksen kohti nykyäikää eritoten kokoaikaisen palkkatyön osalta.

Esitys pyrkii harmonisoimaan säätelyä työehtosopimuksista yhteiseen lakiin ja jättää enemmän tilaa joustoille ja sopimiselle. Nämä voivat olla todella hyviä asioita. Ne lisäävät säätelyn selkeyttä ja helpottavat työn ja muun elämän yhteensovittamista. Ne voivat olla myös huonoja asioita. Muutokset voivat tarkoittaa ansionmenetyksiä ylityökorvausten vähenemisen myötä erityisesti varsin pienipalkkaisilla aloilla ja vähemmän mahdollisuutta ennakoita omaa työaikaansa. Jotta hyvät seuraukset toteutuisivat ja huonot eivät, se edellyttää vakiintunutta ja mahdollisimman tasavertaista sopimisen kulttuuria työelämässä. Esitys ei ole kovin sensitiivinen sille, että tällainen sopimisen kulttuuri toteutuu eri aloilla tällä hetkellä hyvin eri tavoin. Se ei myöskään anna sellaisia työvälineitä, joilla tätä voisi kehittää ja vahvistaa.

Arvoisa puhemies! Lainsäätäjän tehtävänä ei ole vain vastata työmarkkinoiden muutoksiin vaan myös pyrkiä ohjaamaan työelämää yhteiskunnallisesti kestäväan suuntaan. Silloin, kun puhutaan työajasta, on tärkeää muistaa, että säätelyn alkuperäisenä historiallisena tarkoituksena on työntekijän, heikomman osapuolen, suojeleminen. Yötyöllä tiedetään olevan merkittäviä kielteisiä terveysvaikutuksia, kuten tässä jo tuli ilmi. Pyrkimystä sen käytön laajentamiseen, vaikka vähäisempäänkin, voi siksi pitää ongelmallisena, ja ainakin olettaisi, että tällaisessa kohtaa esityksestä löytyy sen vaikutusten arviointi. Edelleen jokainen ymmärtää, että satunnainenkin 19 tunnin työvuoro on työntekijälle kohtuuton. Joillakin aloilla se on myös terveysriski muille kuin työntekijöille. Myös vuosityöajan lisäämistä voi pitää laajemmilta yhteiskunnallisilta vaikutuksiltaan ongelmallisena. Tuottavuuden kasvaessahan pitäisi työajan mieluummin vähetä kuin lisääntyä.

Arvoisa puhemies! Työaikalaki on niin laaja uudistus, on niin monimutkainen ja koskee niin monenlaista työtä, että lopullinen analyysi on syytä tehdä vasta valiokuntakuulemisten jälkeen. Jo nyt kuitenkin tiedetään, että siinä on ainakin yksi perustava heikkous: se ei käsittele juuri lainkaan pätkä- ja silpputöitä, joihin tällä hetkellä liittyvät suurimmat ja vaikeimmat työajan haasteet. Siksi on selvää, että koko työaikasäätelyn uudistustarpeeseen tämä esitys ei kykene vastaamaan vaan asiaan on jälleen palattava ehkä jo ensi eduskuntakaudella. Toisaalta tämä voi olla hyvääkin kehitystä. Ei ole hyvä, että lakeja uudistetaan joka toisessa sukupolvessa. Voisimme tehdä sitä hieman tiheämpäänkin.

14.33 Jari Myllykoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Niin kuin tuossa debatissa jo toin esille, hyvää syntyy yhteistyöllä. Kuinka hyvää? Toivon, että valiokunnassa kiinnitetään huomiota muutamiin seikkoihin. Tässä, kun ministeri on paikalla, loihdinkin kysymään muutamia erinäisiä seikkoja.

Jos olen oikein ymmärtänyt työaikapankin luonnetta, niin siellä on rajattu, että on mahdollisuus pitää kaksi viikkoa säästövapaata eli näitä säästyneitä tunteja. Haluan nyt tarkis-

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

taa ministeriltä, että eihän tämä termistönä tarkoita sitä, että kun meillä on vuosilomalaissa tällä hetkellä säästövapaa-termi, niin näitä kahta ei koplata niin sanotusti yhteen, että vuosilomalla kertynyttä säästövapaata ja näitä sitten käsiteltäisiin niin, että ne sulkevat toisiaan pois, vaan että myös työaikapankin osalta on mahdollista pitää niitä vuoden aikana, vaikka pitäisikin vuosiloman mukaista säästövapaata.

Mikäli mahdollista, toiveena olisi, kun laki on kerran auki, että valiokunnassa voitaisiin vielä pohtia nollasopimuslain ja silpputöiden kohtaloa, että sinne saataisiin hieman jämäkkyyttä, jotta voitaisiin sanoa, että tämä hallitus on tehnyt jotakin työntekijöiden eteen. Edustaja Ala-Nissilä laski tämänkin vielä siihen, että tämä edistää työllisyyttä. Minä sanoisin, että jos vuosityöaikaa pidennetään, niin kyllä se nyt on aivan selvä asia, että työnantaja harkitessaan mahdollisesti mieluummin käyttää sen työajan pidentämisen kuin palkkaisi työntekijän. Ei tämä nyt ainakaan ole edistämässä sitä tavoitetta 72 prosentin työllisyysasteesta. Pitää osata nähdä näitä asioita vähän laajemmin: jos työaikaa lisätään, niin kyllä se vie joltakin toiselta työn tekemisen mahdollisuuksia pois. [Olavi Ala-Nissilä: Onko edustaja koskaan käynyt yrityksissä?] — Edustaja Myllykoski on työläinen. Minä olen kyllä erityisen monella työpaikalla käynyt. Viimeisen kahden viikon aikana kolmessa, joissa näistä asioista ollaan keskusteltu hyvässä hengessä.

Oman tuntemukseni mukaan, mitä vuorotöissä olen ollut, työaikapankki on ollut erityisen hyvä ja käytännöllinen. Pelkään vain sitä... Ja toivonkin, että valiokunnassa vielä mietintöön kirjataan täsmällisesti se, että työaikapankin käyttäminen on sopimista eikä sanelua, niin että työaikapankin 180 tunnilla vuodessa voitaisiin välttää 180 ylityötunnin teettäminen. Eli sen pitää olla molemminpuolista ja molempien osapuolten tahtomaa. Silloin se asia toimii hyvin. Niillä työpaikoilla, missä olen työskennellyt, työaikapankki on ollut käytössä. Lähinnä se on tarkoittanut sitä, että on tehty ylitöitä, ylityöt on maksettu ja sitten tehty työaika on siirretty työaikapankkiin — toimiva järjestelmä, kun sitä molemmat puolet kunnioittavat niin, etteivät hae omaa etuaan. Helposti käy niin, että sitten se menee pienen piirin pyörittämäksi: toiset tulevat tekemään ylitöitä, että saavat sinne työaikapankkiin tunteja. Eli tässä pitää olla tarkkana, että tämä molemminpuolisesti toteutuu hyvin.

Jaksotyön laajentaminen eri aloille: Pahoittelen, että en ole tähän kerennyt niin hyvin vielä tutustumaan, että minkälaiset vaikutusten arvioinnit siitä on tehty, kun sitä tuodaan eri aloille, nimenomaan yötöiden lisääntymisen osalta. Uskon, että valiokunnassa kyllä kuullaan Työterveyslaitoksen tutkimuksia siitä, mikä on se yötöiden lisääntymisen mekanismi. Ymmärrän toki minäkin, että ympäri vuorokauden olevia palveluita ja sitä palvelukonseptia pitää kehittää ja mahdollistaa, mutta sen olisi oltava hyvässä tasapainossa ihmisten terveyden ja turvallisuuden osalta. Työaikojen pidentäminen on selkeä turvallisuusrisikki jokaisella työpaikalla, varsinkin niissä vaarallisissa työolosuhteissa, missä ollaan vaikkapa sulan kuparin kanssa: jos siellä ruvetaan tekemään oikein pitkää päivää, niin niissä valvomotöissä se tarkkaavaisuus vain herpaantuu. Tästä on niin paljon tutkittua tietoa, että sen pitäisi olla tiedossa. Toivotaan, että näitä alakohtaisia asioita sitten yleissitovissa työehtosopimuksissa pystytään soveltamaan.

14.39 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys ei ole työmarkkinajärjestöjen kolmikantaisesti loppuun asti valmisteleva, ja kenties siitä johtuen lakiesityksessä on tietyillä aloilla nyt paljon huolta ja epäselvyyttä. Toivon, että ministeri voisi nyt kommentoida liittyen näihin esille tuomiini huoliin, joihin hän ei kerennyt tuossa debattikeskustelun jälkeen vastaamaan.

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

Esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan ammattijärjestöt ovat olleet erittäin huolissaan siitä, mitä tapahtuu, jos laki hyväksytään tällaisenaan. Erityisesti jaksotyön laajentaminen on hankala asia esimerkiksi hoitoalalle. Jaksotyö on työntekijälle työsuojelunäkökulmasta heikko työaikaamuoto. Siinä vuorokautista tai viikoittaista työaikaa ei säädellä, vaan sääte- ly tehdään tasoittamisjaksojen ja lepoaikojen avulla.

Nykyisen työaikalain yleissäännöksen mukaan työpäivä on 8 tuntia ja työviikko on 40 tuntia, mistä jaksotyö on poikkeus. Työn ja perheen yhteensovittaminen sote-alalla vaikeu- tuisi uudistuksen myötä, näin on muun muassa Tehy omassa lausunnossaan lausunut. Laki mahdollistaisi työnantajan määräyksellä jaksotyössä 13—19 tunnin työpäivät. Lähes kaik- ki sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt olisivat ilman vuorokautista tai viikoit- taista säännöllistä työaikaa tämän lain jälkeen.

Lakiuudistus heikentäisi myös työntekijöiden ylityökorvauksia, sillä tasoittumisjaksoil- la, liukuvalla työajalla, työaikapankilla ja joustotyöllä työnantaja voisi välttyä lisä- ja yli- työkorvauksien maksulta, ja tämä on iso asia pienipalkkaisille sote-alan työntekijöille.

Vuorokausilepomääräykseen on hallituksen mukaan tulossa parannus, kun jaksotyönte- kijät ja varalla olijat saisivat 11 tunnin vuorokausilevon. Tämähän saattaa kuulostaa kyllä ihan hyvältä, mutta käytännössä tämä kyllä tarkoittaa sitä, että lepoaika korvautuisi yleen- sä ilman työnantajan erityisiä toimenpiteitä seuraavan vuorokausilevon yhteydessä tai vii- meistään silloin, kun työvuorojen väliin tulisi joka tapauksessa vähintäänkin pidempi tau- ko. Työntekijät joutuisivat melkoisesti joustamaan, kun työviikoista tulee epäsäännöllisiä, työaika voidaan sijoittaa kuudelle päivälle viikossa ja yötyötä teettää melko vapaasti. Tämä siis tarkoittaa sote-alalle huomattavaa työsidonnaisuuden lisääntymistä.

Meillä on kova huoli yhteiskunnassa siitä, miten saamme tulevaisuudessa sote-alalle työntekijöitä. Tämä lakiesitys toteutuessaan heikentäisi huomattavasti alan vetovoimai- suutta, sillä työn ja vapaa-ajan yhteensovittaminen vaikeutuu ja työsuojelu ottaisi takapak- kia.

Arvoisa puhemies! En usko, että ministeri oikeasti haluaa tätä sote-alalle, vai kuinka? Toivoisinkin, että jos on ymmärretty Tehyssä tai sote-alalla jotain tästä lakiesityksestä vää- rin, niin korjaisitte nytten, mutta nämä huolet tulevat sieltä käytännön työtä tekeviltä ihmi- siltä.

Loppuun asti kolmikannassa tehtynä lakiesityksessä olisi kenties pystytty huomioimaan nämä sote-alan esittämät näkökulmat paremmin, ja valiokunnassa olisikin nyt tärkeää poh- tia näitä mahdollisia ongelmakohtia huolellisesti. Tarvitaan vastausta siihen, mitä tämä laki sote-alan arjessa oikeasti tarkoittaa. Huoli työntekijöiden jaksamisesta on sote-alalla myöskin huolta hyvästä hoidosta.

14.43 Heli Järvinen vihr: Arvoisa rouva puhemies! Työelämä muuttuu hurjaa vauhtia, ja osaltaan tämä työaikalaki vastaa paremmin niihin haasteisiin, joita meillä on. Tokikaan tämä ei ole vastaus kaikkiin ongelmiin, ja ilman muuta jatkossakin ja tulevalla hallituskau- della erityinen huomio pitää kiinnittää niihin, jotka tekevät töitä työsuhteen, yrittäjyyden ja opiskelijuuden välimaastossa erilaisissa hankkeissa, projekteissa, omaishoitajina ja niin edelleen.

Mutta itse näen tässä työaikalaisissa hyvää etenkin joustotyöajassa ja työaikapankin laa- jentamisessa. Toki — ilman muuta olen samaa mieltä edustaja Myllykosken kanssa siitä — näitä pitää käyttää hyvässä yhteisymmärryksessä työpaikoilla niin, että se ei ole sanelua kummaltakaan puolelta. On selvää, että valiokuntakeskusteluun ja -käsittelyyn jäävät il-

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

man muuta sosiaali- ja terveysalan huolenaiheet ja se, miten pystymme vastaamaan niihin. Mutta meidän pitää käsitellä myöskin seurakuntien tilannetta, ja toivoisin teiltä, ministeri Lindström, perusteluja sille, miksi nyt uskonnollisen toimituksen käsite halutaan laajentaa. EU:n työaikadirektiivissä puhutaan nimikkeellä ”religious ceremonies” eli uskonnolliset seremoniat — tai uskonnolliset toimitukset, kuten suomeksi ehkä paremmin sanomme — ja nyt tämä uusi laki käsittää kuitenkin uskonnolliset toimitukset ja tehtävät, mikä käytännössä tarkoittaisi sitä, että työaikalain ulkopuolelle nykyisten pappien ja kanttoreiden lisäksi jäisivät hyvin monet seurakunnan työntekijät, kuten esimerkiksi diakoniatyöntekijät ja nuorisotyönohjaajat. Toivoisin perusteluja siihen, miksi tällainen lain laajennus on tehty.

14.46 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on hyvin noussut esiin niitä kysymysmerkkejä, joita tässä laissa on, ja se, miten voisimme turvata ja varmistaa sen, että lainsäädäntö turvaa sen, että hyvä tarkoitus joustavasta työajasta ei johda siihen, että itse asiassa poltamme työntekijät loppuun. Yksi asia, jonka haluaisin nostaa esiin ja joka on suomalaiselle työelämälle hieman erityispiirre verrattuna vaikkapa Pohjoismaihin, Ruotsiin, on se — vaikkapa Euroopan alueen tilasto osoittaa sen — että meillä tehdään poikkeuksellisen paljon yötyötä. Meillä tehdään itse asiassa puolitoistakertainen määrä yötyötä verrattuna vaikkapa Ruotsiin. Tämä kertoo myös siitä, että meidän työsuojelun pitää silloin olla erityisen vahvaa ja meillä pitää olla muita välineitä, joilla me pidämme huolen siitä, että työntekijät jaksavat eivätkä uuvu. Ja niin hyvä kuin tämä joustotyö ajatuksellisesti on — koska sen tarkoitus on tietenkin vastata niihin erityistarpeisiin, jotka tulevat nopealla aikavälillä työyhteisöissä, joissa pitää pystyä tekemään joustavasti töitä eikä sen normaalin työpäivän puitteissa — tutkimukset myös osoittavat, että erityisesti asiantuntijatyössä, jossa usein kuormittuu liiaksi sitä kautta, että palaa työllensä, on innostunut työstänsä, tekee sitä täysillä ja unohtaa välillä levätä, joustotyön riski on siinä, että työmäärä on liian suuri suhteessa siihen määrään, joka niitä työtunteja on käytössä, ja sitten ruvetaan nipistämään niistä öistä. Ja tämän lisäksi tehdään vielä paljon sellaista työtä, joka saattaa myös matkustamisen ja muun kautta sitten viedä niitä öitä. Millä me turvaamme asiantuntijatyössä sen, että joustotyöstä ei tule sääntö vaan että se on ennemminkin poikkeus ja sitä käytetään silloin, kun siihen on perusteet?

Ja toinen asia: millä me turvaamme sen, että se on vapaaehtoista? Tästä laista en nyt uusia versiota niin tarkkaan vielä ehtinyt katsoa, miten siinä on muotoiltu se pykälä, voiko koeaikana tehdä joustotyösopimuksen. Mielestäni silloin työntekijä on aika heikoilla, koska hänen pitää näyttää sitä joustavuuttansa ja paremmuuttansa, niin että olisi kohtuullista, että koeaika ei olisi sellainen, jolloin joustotyösopimus voidaan tehdä. Sillä me turvaisimme sitä, että se on oikeasti vapaaehtoinen.

Ja vielä kolmas asia, joka liittyy työn pirstaloitumiseen ja siihen, miten työelämä muuttuu: Yhdyn siihen kritiikkiin, että me emme ehkä oikein osaa vastata työn muutokseen reaaliajassa vaan aina jälkikäteen. Esimerkiksi, kun nollatuntisopimusten lainsäädäntöä tehtiin tässä talossa, kävi ilmi, että siellä on ongelma niiden ihmisten kohdalla, jotka tekevät osa-aikatyötä. Nollatuntisopimukseen tuli lisätyösuostumukseen selkeämmät säännökset, mutta osa-aikatyössä niitä ei ole. Tätä asiaa ei ole myöskään tämän lainsäädännön yhteydessä korjattu, ja toivoisin, että tämä voisi olla yksi sellainen asia, jota vielä valiokuntavaiheessa katsoisimme, jotta meidän lainsäädäntömme olisi synkronissa.

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

14.49 Jaana Laitinen-Pesola kok: Arvoisa puhemies! Työaikalainsäädännön uudistus on tarpeellinen, kuten täällä on useaan otteeseen todettu, ja tämä esitys sisältää useita joustoelementtejä, jotka varmasti auttavat työntekijöitä paremmin yhteensovittamaan työ- ja perhe-elämää. Mutta ikävä kyllä näistä joustoelementeistä ei ole hyötyä aloilla, joilla työskennellään työvuorosuunnitelman mukaisesti, ja tämän esityksen ongelmallinen kohta minun mielestäni on nimenomaan jaksotyön lisääntyminen. Jaksotyöhän on hyvin sellainen työaikamuoto, jossa työhön sidonnaisuus on muutenkin jo aika runsasta. Tämän esityksen mukaan sosiaali- ja terveystalveissa lähes kaikilla työntekijöillä voitaisiin käyttää jatkossa jaksotyötä.

Kuten edustaja Mäkisalo-Ropponen täällä jo totesi, jaksotyössä ongelma on se, että vuorokautista tai viikoittaista työaikaa ei säädelä lainkaan vaan ylityöraja on työaikalakokohtainen. Tämä on tietysti työntekijälle työsuojelullisesti melko heikko työaikamuoto, ja alan vetovoiman kannalta tämä on sellainen asia, joka pitää ratkaista.

Kuten täällä on myös sekin todettu jo aikaisemmin, kannattaa muistaa, että tässä työajan sääntelyssä, varsinkin kun mietimme sosiaali- ja terveysalaa, ei ole kyse ainoastaan niitten työntekijöiden suojelusta tai tuottavuudesta vaan myös usein potilasturvallisuudesta.

Jos ajatellaan sitä todellisuutta tuolla sosiaali- ja terveydenhuollon työpaikoilla, niin tänäänkin useita työntekijöitä pyydetään tekemään tuplavuoroja tai teetetään monta tuntia työtä varallaolon aikana tai on suunniteltu iltavuoron jälkeen heti aamuvuoro, jolloin niiden työvuorojen väliin jää vain yhdeksän tunnin vuorokausilepo, ja ikävä kyllä tähän asiaan työaikalakiuudistus ei tuo helpotusta. Näin ollen toivonkin, että nämä ovat sellaisia asioita, joihin siellä valiokuntatyössä sitten tulemme perehtymään, ja että mietimme, mitä tämän jaksotyön suhteen voitaisiin tehdä, koska niin kuin sanottu, alan vetovoima on tärkeää säilyttää.

14.51 Ilkka Kantola sd: Arvoisa puhemies! Työaikalainsäädännön tehtävä on ennen muuta työsuojelullinen. Yhtäältä työaikalainsäädännön tehtävä on suojella työntekijää työnantajan vaatimuksilta ja ehkä työnkin vaatimuksilta säätämällä tiukasti siitä, millä tavalla työaikaa voidaan käyttää, kuinka paljon sitä voi mihinkin kohtaan jaksottaa. Ja toinen asia työaikalainsäädännössä on se, että se suojelee työntekijää häneltä itseltään. Hänellä voi olla kyvyttömyyttä ehkä työn imun takia tai muusta syystä suojella itseään, ja työ kuormittaa häntä yli, ja sitten seuraukset ovat sellaisia, mihin edustaja Laitinen-Pesola äsken viittasi, että se voi näkyä myös työn laadussa sellaisina riskeinä, jotka esimerkiksi potilastyössä voivat olla kohtalokkaita, mutta muutenkin laajemmin työn laatu heikkenee, jos työaikalainsäädäntö ei ole kunnossa ja työntekijä ylikuormittuu siinä työssä.

Edustaja Järvinen on täällä nostanut esiin sekä debattipuheenvuorossa että varsinaisessa puheenvuorossaan tämän kirkollisen alan problematiikan, ja minä kysyn vähän samaan tapaan kuin hän: Viittaen tähän EU:n työaikadirektiiviin, jossa 17 artiklassa todetaan, että jäsenvaltioilla on mahdollisuus poiketa näistä työaikalainsäädännön määräyksistä muun muassa silloin, kun on kyse työntekijöistä, jotka suorittavat uskonnollisia toimituksia kirkkoissa ja uskonnollisissa yhteisöissä. Luulen, että minulla on jonkinlainen kokemus siitä, miten nämä uskonnolliset toimitukset kirkollisissa yhteyksissä ymmärretään, ja nyt kun tässä lakiesityksessä tuodaan sinne kirkollisten toimitusten lisäksi ja oheen nämä kirkolliset tai uskonnolliset tehtävät, niin tämä selvästi laajentaa sitä aluetta, jossa voidaan poiketa työaikalainsäädännöstä. Mistä syystä tällainen laajennus on tehty, kun näyttää, että jos näin tapahtuu ja laki tällaisenaan hyväksytään, se merkitsee aseman heikentämistä erityisesti

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

pienipalkkaisissa työntekijäryhmissä, kuten lastenohjaajien ja nuorisotyöntekijöiden kohdalla? Nythän, niin kuin Järvinen sanoi, kanttorit ja papit ovat nyky-lainsäädännön voimassa ollessa tämän poikkeuksen piirissä.

14.53 Eero Lehti kok: Arvoisa rouva puhemies! Työlainsäädännössä perinne tulee teollisesta toiminnasta, jossa perinteisesti tehdään 40 tunnin työviikko viitenä päivänä seitsemästä neljään, mutta palvelualoilla ei voida tehdä palvelua varastoon, kuten teollisuudessa voidaan tuotteet varastoida ja jakaa asiakkaille silloin, kun niille on kysyntää. Tämä 24/7 johtaa siihen, että myös osa työvoimasta joutuu olemaan työssä teollisuustyöstä poikkeavina työaikoina. Siltä osin kuin ajatellaan koeaikaa, joka on tarkoitettu nimenomaan osoittamaan puolin ja toisin, sopiiko työ tekijälle ja tekijä työnantajalle, on parempi jo aika varhaisessa vaiheessa noteerata, jos työajasta muodostuu sellainen ongelma, joka sotkee asianosaisen päivärutiinit tai muut mahdolliset vaateet. Silloin on parempi kyllä keskeyttää koko koeaika kuin ilmoittaa, että joustotyöaika ei sovi, kun se kuitenkin ennemmin tai myöhemmin tulee sitten kriittiseksi tekijäksi työn tekemisessä.

14.55 Lea Mäkipää sin: Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi työaikalaki, joka korvaisi vuoden 96 työaikalain. Esityksen tavoitteena on ajantasaistaa työaikalaki vastaamaan elinkeinorakenteessa ja työn tekemisen tavoissa tapahtuneita muutoksia sekä tehdä työaikadirektiivistä ja muista kansainvälisistä reunaehdoista johtuvia tarkistuksia. Työaikalainsäädäntö olisi edelleen pakottavaa oikeutta, mutta se kuitenkin sallisi laajasti laista poikkeamisen valtakunnallisten työmarkkinaosapuolten välisillä työ- ja virkaehtosopimuksilla. Lisäksi laissa olisi säännökset järjestäytymättömän työnantajan oikeudesta soveltaa yleissitovan työehtosopimuksen laista poikkeavia määräyksiä. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1. päivä tammikuuta 2020.

Työaikasääntelyllä on laajempia yhteiskunnallisia vaikutuksia muun muassa kansantalouteen, teollisuuden ja palveluiden yleiseen kilpailukykyyn, työllisyysasteeseen ja vastaavasti työttömyyslukuihin ja yhteiskunnan palveluiden järjestämiseen. Uudet teknologiat ja kommunikaatiovälineet ovat muuttaneet työnteon aika- ja paikkasidonnaisuutta, mikä on otettava huomioon työaikasääntelyssä.

Lakimuutoksen vaikutus yrityskenttään: Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan Suomessa toimii noin 90 000 työnantajayrittäjää, mikä on samalla työaikalain kohdejoukko yritysten osalta. Valtaosa näistä on mikroyrityksiä. Esityksen taloudelliset vaikutukset syntyvät pääasiassa erilaisten joustomahdollisuuksien lisääntymisestä. Näitä joustomahdollisuuksia ovat työaikalikuumien piteneminen ja mahdollisuus sopia nykyistä laajemmin säännöllisen työajan pidentämisestä, työaikapankista sekä joustotyöajasta. Lisäksi ehdotetaan yö- ja jaksotyön käyttöalan täsmentämistä sekä tilapäisen yötyön vapauttamista. Joustavilla työaikajärjestelyillä nähdään olevan moninaisia vaikutuksia työn tuottavuuteen, millä on puolestaan keskeinen vaikutus bruttokansantuotteen kasvuun. Työn tuottavuus on yleisen taloustieteellisen kirjallisuuden perusteella myös positiivisessa yhteydessä työllisyyteen. Vaikka entistä joustavammat työajat kohdistuvat jo ennestään joustavien työaikojen piirissä oleviin työntekijöihin ja organisaatioihin, nähdään esityksen edesauttavan jo käynnissä olevaa kehityskulkua, jossa työajat tulevat entistä joustavammiksi.

Lainmuutoksen vaikutusten arvioidaan ulottuvan merkittävään osaan kaikista Suomen palkansaajista ja organisaatioista. Jotta tietyt erikoissairaanhoitopalvelut voidaan jatkossa turvata, tulisi myös Suomessa sallia rajattu niin sanotun opt-out-järjestelmän käyttö. Siinä

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

työaikadirektiivin enimmäistyöajoista saadaan poiketa työnantajan ja työntekijän välisin sopimuksin direktiivissä määritellyin reunaehdoin. Tässä esityksessä on päädytty järjestykseen, jossa valtakunnalliset liitot voivat työehtosopimuksella sallia sairaalassa päivystävien lääkärien enimmäistyöajan ylittämisen silloin, kun enimmäistyöaika ylittyy työpaikalla tapahtuvan päivystyksen vuoksi. Lisäksi enimmäistyöajan ylittäminen edellyttäisi, että siitä sovitaan työnantajan ja työntekijän kesken.

Esityksessä ehdotetaan säännöstä, joka mahdollistaisi lakisääteisen työaikapankin käytönnotosta sopimisen kaikilla työpaikoilla riippumatta siitä, onko työnantajaa sitovassa työehtosopimuksessa työaikapankkia koskevia määräyksiä. Työaikapankilla tarkoitettaisiin työ- ja vapaa-ajan yhteensovitusjärjestelmää, jolla työaikaa, ansaittuja vapaita tai vapaa-ajaksi muutettuja rahamääräisiä etuuksia voidaan säästää ja yhdistää toisiinsa.

Arvoisa puhemies! Vaikka ehdotettu sääntely sallisi nykyistä suuremman määrän ylityksiä, määrän ei arvioida merkittävässä määrin kasvavan. Ylityön teettäminen on kalliimpaa kuin lisätyövoiman palkkaaminen.

Hallituksen esityksessä on laajat vaikutusarviot mukaan luettuna sukupuoliarviot. Työaikajoustoilla on suuri merkitys naisille pitkälti sen takia, että naiset kantavat edelleen perheissä suurimman taakan lasten hoidosta. Työaikajoustot yhdessä päivähoitojärjestelmän kanssa mahdollistavat naisten kansainvälisesti verrattain korkean työllisyysasteen. Siltä osin työaikajoustojen lisääminen parantaa perheellisten naisten mahdollisuuksia työn ja perheen yhteensovittamiseen.

Arvoisa puhemies! Kannatan tätä hallituksen esitystä.

Puhemies Paula Risikko: Sitten ministeri Lindström. Riittääkö 3 minuuttia? [Jari Lindström: Ehkä 4 tai 5!] — No, katsotaan sitten. Se on sen ajan murhe.

15.00 Työministeri Jari Lindström: Kiitos, arvoisa puhemies! Noin yleisesti: kiitos keskustelusta.

Tästä joustotyöajasta, liukuvasta työajasta, työaikapankin käytöstä: nämä kaikki edellyttävät työntekijän ja työnantajan välistä sopimista, se on hyvä muistaa. Tässä on ollut useita huolia työntekijöiden jaksamisesta ja työaikajärjestelyjen suhteesta jaksamiseen, ja työaikasuojelua koskevan sääntelyn lisäksi työsuhdetta koskee tietenkin myös työturvallisuuslainsäädäntö, joten tästä kokonaisuudesta tämä työntekijän suoja muodostuu.

Edustaja Mäkisalo-Ropposelle ja monelle muulle, huoli sotesta: tässä esityksessä jakso-työalojen lepoaikoja ollaan itse asiassa pidentämässä 9 tunnista 11 tuntiin, ja tämä on jatkossa pääsääntö. Se, mihin sote-alan lausunnoissa on viitattu heikennyksinä ja kerrottu jopa 19 tunnin vuoroista, liittyy voimassa olevaan, tarkasti määritettyyn erityistilanteeseen, jota ei tässä yhteydessä siis olla muuttamassa. Lepoaikasääntely ei heikkene suhteessa voimassa olevaan lakiin, päinvastoin tulee parannuksia, kuten vuorokausilevon pidentys 11 tuntiin, yövuorojen rajoittaminen, viiden yövuoron jälkeen 24 tunnin vapaa. Nämä lepoaikojen lyhennykset ovat rajoitettuja, ja ne ovat täsmällisesti määriteltäviä. Korvaavien lepoaikojen antamisen aikarajoja on lyhennetty siltä osin kuin kysymys on lyhennetystä vuorokausilevosta.

Edustaja Karimäki nosti esiin työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisen, liukuvan työajan järjestelyt. Ne ottavat huomioon perhe-elämän vaatimukset. Joustavat työaikajärjestelyt ylipäänsä mahdollistavat perheiden aseman huomioon ottamisen tässä. Työsopimuksissa on säännökset osittaisen hoitovapaan ja lyhennetyn työajan käyttämisestä, ja työ-

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

aikalaissa on säännös lyhennetystä työajasta, jota voidaan soveltaa, kun lyhentämiselle on sosiaaliset, terveydelliset seikat. Ja jos työnantaja ei ole halukas osa-aikatyöhön, hänen on perusteltava tämä kieltäytymisensä.

Edustaja Suutarille: työehtosopimukseen perustuva sopiminen on käytössä normaalin sitovuuden piirissä, ja yleissitovuuskentässä nämä sopimusoikeudet vastaavat voimassa olevan lain sääntelyä. Työaikapankki, liukuva työaika ovat otettavissa käyttöön kaikissa yrityksissä. Samoin työnantajan ja työntekijän välillä tehtävät joustavat työajat ovat otettavissa käyttöön, ellei sitten työsuhteessa ole tätä nimenomaisesti estetty.

Edustaja Järvinen, edustaja Kantola, nämä uskonnolliset toimitukset: jotta uskonnolliset toimitukset ja niitä tehtäviä tekevät työntekijät rajautuisivat tämän lain soveltamisalan ulkopuolelle, heillä on oltava työaika-autonomia. Muussa tapauksessa tämä laki soveltuu heihin.

Edustaja Myllykoski, työaikapankkivapaata ei ole kytketty säästövapaaseen. Laissa on asetettu vähimmäismäärät, paljonko pankista on määrätyssä ajassa annettava vapaata. Käytännössä näistä on kuitenkin sovittava, sovitaan paikallisesti. Vuosityöaikaa ei lisätä, enimmäistyöaika määrittää sen pisimmän työajan. Siihen lasketaan sitten kaikki mahdolliset työtunnit, ei ainoastaan ylityötunteja. Myös aloittamis- ja lopettamistyöt lasketaan mukaan enimmäistyöaikaan. Niitä voi olla 200 vuodessa, ja niitä ei nyt siis oteta työajassa huomioon. Jaksotyöalat eivät juurikaan laajene. Tämä luettelo on saatettu vastaamaan näitä nykytilan vaatimuksia. Ensihoito tulee jaksotyön piiriin, muilta osin periaatteessa terveydenhuollon osalta ei tule muutoksia.

Ja edustaja Filatoville tästä vielä, että myös työntekijä voi siis halutessaan aina purkaa sen joustotyösopimuksen ja palata niin sanotusti normaaliin työaikaan.

Tässä, puhemies, lyhyesti nämä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 152/2018 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan siis enintään 30 minuuttia, ja mikäli puhujalistaa ei ehditä annetussa ajassa käydä loppuun, asiakohdan käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tämän päivän istunnossa muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. Jos keskustelu asiasta puolestaan päättyy ennen sille varatun määräajan päättymistä, siirrytään päiväjärjestyksen seuraavaan eli 9. asiakohtaan.

Siellä on ministeri Grahn-Laasonen, esittelypuheenvuoro, olkaapa hyvä.

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

Keskustelu

15.05 Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Työelämämme on suuressa murroksessa, jossa ammatteja katoaa ja uusia syntyy, ja tästä työn murroksesta keskusteltiin edellisessäkin asialistan kohdassa. Vielä useamman työnkuva ja työn sisältö tulevat muuttumaan. Suomella on erinomaiset lähtökohdat pärjätä hyvin tässä muutoksessa. Tarvitsemme jatkossakin vahvan yleissivistyksen ja perustiedot ja -taidot kaikille, laaja-alaiset oppimissisällöt sekä lisää joustavia jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia.

Tässä hallituksen esityksessä vastataan tähän kolmanteen haasteeseen. Haluamme vahvistaa jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia suomalaisissa korkeakouluissa. Tarve koulutukselle ja uuden oppimiselle läpi työuran tulee vain kasvamaan. Tarvitsemme joustavia mahdollisuuksia palata opintoihin, täydentää osaamista ja kouluttautua uudelleen myöskin työn ohessa. Haluamme myös helpottaa korkeakoulutukseen pääsyä ja edistää koulutuksen kansainvälisyyttä. Lainsäädäntöä esityksen mukaan selkiytettäisiin, jotta olisi yksiselitteistä, että myös tutkinnon osia sisältävää koulutusta voi tarjota täydennyskoulutuksena. Tällaisella koulutuksella voidaan nopeasti vastata uuden osaamisen kysyntään työmarkkinoilla.

Korkeakoulututkintoon johtavaan tilauskoulutukseen voisivat jatkossa osallistua myös EU- ja Eta-maiden kansalaiset, mukaan lukien suomalaiset. Tilaaja ei kuitenkaan voisi periä koulutuksen kustannuksia opiskelijoilta, vaan korkeakoulutus on jatkossakin maksutonta suomalaisille sekä muiden EU- ja Eta-maiden kansalaisille. Tilauskoulutuksen järjestäminen ei saa heikentää korkeakoulun tutkintoon johtavaa koulutusta. Koulutusta ei voi järjestää myöskään opiskelijavalinnan kiertämiseksi. Tavoitteena on kokonaisuudessaan helpottaa osaajapulaa ja tilaajan tarpeisiin sopivan tutkinnon hankkimista työelämän muutostilanteissa.

Lakiesitys helpottaa opiskelijoiden siirtymistä korkeakoulun sisällä. Muutos vähentää tarvetta hakea uutta opiskeluoikeutta yhteishaussa ja viedä paikkoja nuorilta aloittajilta. Se myös vähentää jyrkiksi koettujen ensikertalaiskiintiöiden merkitystä. Yhteishaut säilyvät pääväylänä korkeakouluopintoihin. Korkeakouluihin luotaisiin lisäksi joustavan valinnan mahdollisuus, jota voisi hyödyntää erityisesti valittaessa opiskelijoita yhteishaussa täyttämättä jääneille opiskelupaikoille. Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon pääsyä helpotetaan, opiskelijoiksi otettavilta vaadittaisiin kahden vuoden työkokemus aiemman kolmen vuoden sijaan. Ammattikorkeakoulu voisi harkintansa mukaan ottaa opiskelijaksi myös esimerkiksi vanhan opistotutkinnon suorittaneen, jos hänellä katsotaan olevan riittävät tiedot ja taidot opintoja varten. Lisäksi esitämme joustoja kansainvälisessä yhteistyössä tehtävien tutkintojen laajuuteen ja vähennämme hankerahoituksiin kuuluvaa hallinnollista työtä korkeakouluissamme.

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visioon 2030 liittyvät esitykset perustuvat laajapohjaiseen työryhmätyöhön, jossa edustettuina ovat olleet korkeakoulut, työelämä, henkilöstö, opiskelijat ja sidosryhmät. Esitykset antavat autonomisille korkeakouluillemme lisää toiminnan ja reagoinnin mahdollisuuksia velvoittamatta uusien toimintamallien käyttöönottoon. Ne ovat siis mahdollistavaa lainsäädäntöä tulevaisuuden haasteisiin vastaamiseksi.

Puhemies Paula Risikko: Siellä näyttää olevan debattitarvetta. Debatin aloittaa edustaja Alanko-Kahiluoto.

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

15.08 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sinänsä pidän esityksen tavoitteita kannatettavina. Se, että lisättäisiin korkeakoulutettujen määrää Suomessa, on hyvä tavoite, ja myöskin se, että elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia lisätään, on hyvä tavoite. Mutta pidän kyllä hyvin perusteltuna yliopistojen ja korkeakoulujen huolta siitä, että kun annetaan lisää tehtäviä, esimerkiksi elinikäisen oppimisen mahdollistaminen, mutta ei anneta lisää rahaa, niin miten kummassa se on mahdollista pistää toteen.

Toiseksi kannan huolta myöskin tästä opiskelijavallinnasta. Sinänsä joustavoittaminen on hyvä pyrkimys, mutta kuinka aiotte jatkossa varmistua siitä, että valintakriteerit tulevat olemaan kuitenkin läpinäkyviä? Ylipäätään minusta tällä vaalikaudella ollaan menty hie- man tämmöiseen eriarvoistavaan suuntaan siinäkin mielessä, että opiskelun lainapainottei- suutta on lisätty, yliopistoilta ja korkeakouluilta on viety paljon rahaa ja [Puhemies koput- taan] korkeakoulukentällä yliopistojen eriarvoisuus on kasvanut. Näihin huoliin toivoisin vastausta.

15.09 Jukka Gustafsson sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on varmaan yksi siitä paremmasta päästä oleva. Se, että tavoitellaan jatkuvien oppi- mismahdollisuuksien lisäämistä yliopistoissa, ammattikorkeakouluissa, on juuri tätä kou- lutuksen tason nostamista ja laajentamista, joka on meidän Suomen tärkein voimavara.

Kuitenkin tässä jo viitattiin tähän rahoituskysymykseen. Pidän itse tärkeänä, että kun ti- lauskoulutusta lisätään, se ei saa olla pois normaalista tutkintokoulutuksesta, ja sen takia myöskin rahoitusta pitää lisätä ja turvata. Se on tärkeää, että tilauskoulutus ei mahdollista maksuja EU- ja Eta-maiden kansalaisille, että tilaaja maksaa.

Se, että opiskelijoiden siirtymismahdollisuuksia [Puhemies koputtaa] korkeakoulujen sisällä helpotetaan, on minusta tämmöinen kolmas hyvä asia tässä hallituksen esityksessä. Ongelma nyt on tämä rahoitus.

15.11 Sari Sarkomaa kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Toivotan ter- vetulleeksi tämän lakiesityksen. Meidän on urakoitava sen eteen, että jatkuva oppiminen olisi mahdollista. On tärkeätä, että myös korkeakoulutus tulee tähän mukaan. On mainiota, että tämän uuden lain myötä yliopistoilla on mahdollisuus todellakin tarjota tutkintojen osia ja tilauskoulutusta eikä vain avoimena yliopisto-opetuksena. On myöskin hyvä, että ylempään ammattikorkeakoulututkintoon voisi hakea jatkossa, kun uudistusta viedään eteenpäin, jo kahden vuoden työkokemuksella nykyisen kolmen vuoden sijaan.

Tuon terveiset Kuntoutuspäiviltä. Kerroin tästä uudistuksesta, ja terveydenhuoltoala on todella innostunut. Esimerkiksi nyt kuntoutusalalla on todellakin mahdollista saada Jyväskylän yliopiston liikunta- ja lääketieteelliseen tiedekuntaan sellaista täydennyskoulutusta, että meidän sote-osaajat ovat entistä parempia. Eli tämä on nyt mittava loikka siinä, miten voidaan syventää osaamista ja mahdollistaa jatkuva oppiminen.

Mutta tuon esille sen, että on selvää, että jatkossa [Puhemies: Aika!] yliopistot tarvitse- vat tähän koulutukseen [Puhemies koputtaa] myöskin rahaa, että se voisi kunnolla olla yli- opistojen perustehtävä.

15.12 Aila Paloniemi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perusrahoituksen kehys suhteessa korkeakoulujen tehtäviin ja odotuksiin on epätasapainoinen ja ammatti-

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

korkeakouluja kurjistava, ikävä kyllä. Ammattikorkeakoulut saavat vain puolet yliopistojen rahoituksesta, mutta kouluttavat suuremman määrän opiskelijoita suoraan työelämään.

Ammattikorkeakoulujen tki-toiminnan perusrahoitus on edelleen erittäin alimitoitettu. Se koostuu pääosin erittäin kilpaillusta ESR- ja EAKR-rahoituksesta, jonka määrä supistuu ja eriytyy alueellisesti. Akatemian rahoitusta AMKit saavat vain marginaalisesti, kuten tiedetään. Myös Business Finlandin myöntöpolitiikka suosii selvästi yliopistoja ja valtion sektoritutkimuslaitoksia. Kaikki tämä ei todellakaan johdu pelkästään ammattikorkeakoulujen hakemusten tasosta, kuten usein kuuluu väitettävän.

Haluaisin tietää, koska näihin perustavaa laatua oleviin epäkohtiin saadaan korjausta.

15.13 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vasemmistoliiton huolet liittyvät osaltaan tähän tilauskoulutuksen laajentamiseen ja koulutuksen kaupallistumiseen, mutta sitten toisaalta myöskin näihin rahoituskysymyksiin, joita on mainittu monissa kommentteissa.

Tässä ollaan nyt siis yhtäältä antamassa lisätehtäviä korkeakouluille tämän jatkuvan oppimisen ja elinikäisen oppimisen mahdollistamiseksi, mikä on hyvä, että korkeakoulut siinä kantavat vastuuta. Toisaalta linjataan, että se ei saa olla pois tutkintoon johtavasta koulutuksesta, mutta ei anneta lisärahoitusta näiden uusien tehtävien hoitamiseksi.

Samanaikaisesti opetus- ja kulttuuriministeri on tämän visiotyön puitteissa linjannut tutkintoon johtavan koulutuksen määrän lisäämisestä, koska halutaan nostaa korkeakoulututkinnon suorittaneiden aikuisten osuus 50 prosenttiin. Eli myöskin tätä tutkintoon johtavaa koulutusta pitäisi korkeakoulujen sitten jatkossa tehdä enemmän, mutta siitä huolimatta tähänkään tarkoitukseen ei ole lisää rahoitusta ohjattu.

15.14 Pilvi Torstila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä tietysti on kyse isommastakin kokonaisuudesta, josta me keskustelemme, kun puhumme työn murroksesta ja digitalisaatiosta. Vastaus muuten ristiriitaisten johtopäätösten keskellä tuntuu aina olevan, että osaaminen ja koulutus ovat ne, joilla me kansakuntana ja myöskin ehkä yksilötasolla pärjäämme. Näin ollen tämä lähtökohta, jolla tätäkin lakiesitystä on tehty, on sillä tavalla oikea.

Haluaisin ministeriltä kysyä nimenomaan tästä, kun tässähän on fokus korkeakoulutuksessa. Meillä on tietysti ehkä näitä osaamistasohaasteita matalammin koulutetun väestön osalta jopa enemmän, ja tämä on varmaan se haaste, johon meidän täytyy seuraavalla kaudella tarttua. Mutta nyt, kun tässä on tehty tätä yhteistyötä korkeakoulujen kanssa, kysyisin: miten korkeakoulut ovat teidän mielestänne vastanneet tähän lisätehtävän antamiseen ja toisaalta ei-uusien resurssien myöntämiseen, kun puhutaan, että tämä on yhteistyössä valmisteltu, ja minkälaisia näkymiä olette heille luoneet? Pidän kyllä todella perusteltuna tätä huolta, joka korkeakoulukentästä nyt resurssien näkökulmasta tulee.

15.15 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Eihän työnantajan ja työntekijän tarve kehittää henkilöstön tai omaa osaamistaan riipu millään tavalla työntekijän kansalaisuudesta, ja tähänhän asti meillä on ollut hyvin erikoinen tilanne. Esimerkiksi Lidl on joutunut toimimaan niin, että he ovat voineet kiinalaisia Suomessa asuvia työntekijöitä kouluttaa täällä ja toisaalta sitten ostaneet suomalaisille ulkomaalaisilta toimijoilta vastaavaa koulutusta. En ymmärrä, että tätä tilauskoulutusta on haluttu jarruttaa.

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

Nyt on hyvä, että opetusministeri Grahn-Laasosen johdolla tässä edetään ja avataan tätä myös suomalaisille työntekijöille.

Tilauuskoulutuksen avulla yritys voi kehittää siis henkilöstönsä osaamista työtehtäviin, joiden tekeminen vaatii [Li Andersson: Tutkintoa!] erityistä pätevyyttä tai tutkintoa. Tällaisia esimerkiksi ovat rakennusalan ammattilaisen kouluttautuminen rakennusmestariksi, rakennusinsinööriksi tai niin poispäin ja toisaalta hammashoitajan kouluttautuminen vaikkapa suuhygienistiksi. On erittäin hyvä, että tätä nyt helpotetaan.

15.16 Pekka Puska kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tähän pakettiin liittyy paljon uudistuksia, joihin yleisesti ottaen suhtaudutaan hyvin myönteisesti.

Nyt kun maan talous on korjautumassa, niin on tärkeää, että jatkossa todella voidaan tutkimusta ja korkeakoulujemme perustystä vahvistaa niin taloudellisesti kuin korkeakoulujen autonomian suhteen. On tärkeää, että taloutta vahvistetaan rinnan uusien tehtävien myötä.

Iso kansallinen asia, joka ei ole vielä tässä ja josta on jo paljon puhuttu ja joka jää tulevalle hallituskaudelle, on tämä elinikäisen oppimisen asia. Olisi kiinnostavaa kuulla ministeriltä, miten ministeri näkee tämän asian valmisteluprosessin jatkossa.

Puhemies Paula Risikko: Edustaja Mäkisalo-Ropponen, ja sen jälkeen ministerin vastauksia.

15.17 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän lakiesityksen tavoitteethan ovat hyvät. Jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien tarjoamista korkeakouluissa vahvistetaan, ja mikä voisi olla sen positiivisempaa, sillä nopeasti muuttuva yhteiskunta ja työelämä vaativat laaja-alaisen täydennyskoulutuksen järjestämistä eri tahoilla.

Myönteistä on myös se, että lakiesitys helpottaa opiskelijoiden siirtymistä korkeakoulujen sisällä. Tämä taas vähentää tarvetta hakea uutta opiskeluoikeutta esimerkiksi yhteishaun kautta. Tässä on paljon positiivista.

Mutta, hyvä ministeri, kun tähän ei ole osoitettu lainkaan rahoitusta, niin kyllä tämä hyvien tavoitteiden toteutuminen tulee kyseenalaiseksi. Tällä hetkellä monet korkeakoulujen opettajat jo ovat huolissaan perusopetuksen ja perustutkimuksen toteuttamisen laadusta. Jos olosuhteet ovat korkeakouluissa tällaisia, niin on melko mahdotonta ottaa positiivisesti vastaan järkeviäkään uusia tehtäviä. Nekin saattavat tuntua kohtuuttomilta, vaikka jokainen ymmärtää, miten hyvästä lakiesityksestä on kysymys.

Puhemies Paula Risikko: Sitten ministeri Grahn-Laasonen. Riittääkö 3 minuuttia?

15.18 Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen: Arvoisa puhemies! Kiitos rohkaisevista puheenvuoroista ja siitä hyvinkin jaetusta yhteisestä ymmärryksestä, että jatkuvan oppimisen ja elinikäisen oppimisen edistäminen on meidän yhteinen tärkeä tavoitteemme. Siinä onnistuminen on tietysti yhteinen ponnistelu korkeakoulujen ja tulevaisuudessa työelämänkin kanssa entistä vahvemmin.

Täällä on noussut esiin koulutus- ja osaamistason nostamisen tavoite, se, että meillä jatkossa, vuoteen 2030 mennessä, vähintäänkin puolet nuorista aikuisista olisi suorittanut korkeakoulututkinnon. Tämä osaltaan helpottaa niihin tavoitteisiin pääsemistä. Työ toki

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

jatkuu, ja sitä vaaditaan tämänkin jälkeen. Toisaalta helpotetaan korkeakoulutukseen pääsyä kaikissa ikävaiheissa, elämäntilanteissa ja edistetään koulutuksen kansainvälisyyttä. Osaajapulahan meillä on tällä hetkellä käsillä johtuen tästä korkeasuhdanteesta, hyvästä työllisyystilanteesta ja toisaalta ikääntyvistä ikäluokista, ja siitä syystä näitä uudistuksia tarvitaan, ja niitä tulee meidän edistää mahdollisimman reippaalla aikataululla yhdessä korkeakoulujen kanssa valmisteltuna.

Täällä on kysytty resursseista, ja on aivan selvää, että jatkuvan oppimisen tehtävän vahva tulo ja laajeneminen edellyttävät myöskin rahoituskysymysten vahvaa pohdintaa, ja sitä tehdäänkin parhaillaan. Tämä esityshän ei suoraan koske rahoitusmalleja, vaan se työ on erikseen tehtävänä. Aivan ei niin ole kuin täällä on annettu ymmärtää, että tähän jatkuvan oppimisen tehtävään ei olisi tullut rahoitusta ollenkaan. Viimeksi tänään esimerkiksi lisätalousarvion kautta hallitus on laittanut haun auki 20 miljoonan euron edestä jatkuvaan oppimiseen: lyhytkestoista moduulipohjaista koulutusta, jatkuvan oppimisen tarkoituksiin työelämässä jo oleville tai sinne takaisin pyrkiville. Ja samoin sitten strategiarahoituksen kautta korkeakoulujen kanssa on varattu siitä resurssista merkittävä osa nyt jatkuvan oppimisen edistämiseen ja tehtävään tässä tilanteessa.

Tämän lakiesityksen keskeisiä vahvuuksiahan on se, että tämä tuo korkeakouluille lisää mahdollisuuksia laajentaa rahoituspohjaa. Eli julkisen rahoituksen rinnalla on mahdollista myöskin työnantajan kustantama koulutus, mikä tämän lain mukaan on hyvin määritelty niin, että se ei saa olla pois normaalista, nuoremmille ikäluokille suunnatusta tutkintoon johtavasta koulutuksesta vaan että sen rinnalle tulee korkeakouluille mahdollisuus tilauskoulutuksen järjestämiseen myöskin suomalaisille opiskelijoille ja EU- ja Eta-alueen kansalaisille. Tälle on laaja kysyntä. Erityisesti ammattikorkeakoulusektori on ollut tässä aktiivinen, mutta ihan laajasti koko korkeakoulukenttämme. Se tosiaan mahdollistaa sen, että korkeakoulut voivat saada rahoitusta muualtakin, ja se on erittäin tervetullutta, kuitenkin niin, niin kuin tässä lakiesityksessä on tehty selväksi, että Suomessa tutkintoon johtava koulutus on opiskelijalle maksutonta jatkossakin. Näillä reunaehdoilla uskon, että olemme saaneet aikaan hyvän esityksen, ja toivon sille tietysti parasta menestystä täällä eduskunnan päässä.

Puhemies Paula Risikko: Tästä mennään sitten puhujalistaan, edustaja Paloniemi. Ja meidän aikammehan loppuu ja aihe vaihtuu noin kello 15.35.

15.22 Aila Paloniemi kesk: Arvoisa rouva puhemies! Perusrahoituksen kehyksestä tuossa debatissa äsken jo puhuinkin, ja mielestäni se on epätasapainoinen, kun verrataan ammattikorkeakouluja ja yliopistoja. Mutta nostan vielä muutaman asian, jotka mielestäni vaativat kyllä keskustelua ja korjaustakin.

Ylempien AMK-tutkintojen toteuttaminen on tehty meikäläisessä lainsäädännössä todella vaikeaksi, etenkin kansainvälisille opiskelijoille. Syynä on aikaisemmin kolmen vuoden, nyt kahden vuoden työkokemus ja osa-aikaopiskeluedellytys, jota ei edellytetä missään muussa maailman maassa. Myöskään ylemmän AMK-tutkinnon tutkintonimike ei ole selkeä, koska poliittista yksimielisyyttä maisteri (AMK) -nimikkeen suomenkielisen version käyttöönotosta ei yrityksistä huolimatta ole syntynyt. Vastaava master-nimike on kuitenkin käytössä englanninkielisissä ylemmän AMKin tutkinnoissa.

On pakko muutama asia sanoa tästä uudesta rahoitusmalliluonnoksesta, koska se liittyy myöskin tähän visio 2030:een, ja se tarkoittaa aika monenlaisia asioita esimerkiksi ammat-

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

तिकорkeakouluille. Luonnos uudeksi rahoitusmalliksi vuodesta 2021 sisältää nimittäin sudenkuoppia.

Ammattikorkeakoulujen rahoitusmallista ollaan poistamassa kaikki kansainvälisyysmittarit, eli kv-toiminnan kannustimet ajetaan alas. Tämä vaikeuttaa aktiivisten ammattikorkeakoulujen, joita Suomessa on paljon, toimintaa.

Jatkuvan oppimisen mittaria — 9 prosenttia — tulkitaan varsin ahtaasti. Korkeakoulujen välisen ristiinopiskelun opintopisteitä ei uudessa rahoitusmallissa lueta mukaan. Tämä muutos todellakin vie pohjan korkeakoulujen yhteistyöltä. Elokuun alussa avattu ammattikorkeakoulujen uusi verkkoportaali Campus Online on kuitenkin erittäin suosittu opiskelijoiden piirissä. Siellä toisesta ammattikorkeakoulusta suoritettuja opintopisteitä ei luettai-si enää mukaan jatkuvan oppimisen mittariin vuoden 2021 jälkeen.

OKM aikoo nostaa strategiarahan osuuden 8 prosenttiin, josta kolmannes menee rakenteelliseen kehittämiseen. Tuo raha on hyvin spekulatiivinen, ja sitä myönnetään ilman avoimia pelisääntöjä ja kriteereitä niille ammattikorkeakouluille, jotka fuusioituvat tai liit-tyvät yliopistokonserneihin.

Kaiken kukkuraksi on pakko sanoa, että OKM esittää, että tutkintokatot ja niiden ylityk-sissä purevat rahoitusleikkurit jäävät ammattikorkeakoulututkintoihin, mutta yliopistojen alemmista korkeakoulututkinnoista ne poistetaan. Minun mielestäni tämä ei voi olla tasa-puolista korkeakoulujen kohtelua, ja tämä on myös selvästi ristiriidassa Korkeakouluvisio 2030:n tavoitteen kanssa, jossa pyritään siihen, että 50 prosenttia ikäluokasta suorittaisi korkeakoulututkinnon.

Elikkä tästä uudesta AMK-rahoitusmallista ollaan rakentamassa nyt erittäin monimut-kainen ja moniportainen himmeli. Sen ennustettavuus on keho ja mittaaminen vaikeaa. Lisäksi tutkintomatriisissa sakotetaan 50 prosenttia siitä, jos opiskelijaksi otetaan henkilö, jolla jo on korkeakoulututkinto. Nykyisten valintaperusteiden mukaan korkeakoulujen on lähes mahdotonta olla valitsematta tällaisia hakijoita.

15.25 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Lähetekeskustelussa on siis tänään hallituk-sen esitys yliopisto- ja ammattikorkeakoululakien muuttamisesta. Tarkoituksena on panna toimeen niin sanottuun korkeakouluvisioon sisältyviä linjauksia sekä jatkuvan oppimisen edistämiseen tähtäävät lainsäädännön muutokset.

Kuten jo debatin yhteydessä monissa puheenvuoroissa todettiin, suomalaisten osaamis-taso nosto ja jatkuvan oppimisen mahdollistaminen ovat tärkeitä tavoitteita. Tiedämme, että työelämä muuttuu, tiedämme, että työpaikkoja häviää ja uusia syntyy, mutta emme vielä tiedä, kuinka iso tämä muutos tulee olemaan. Sen sijaan kaikki tulevaisuustutkijat ovat yhtämielisiä siitä, että osaamisen vaatimukset tulevat joka tapauksessa kasvamaan.

Koulutukselliset tarpeet eivät siis työn murroksen seurauksena kohdistu ainoastaan kor-keakoulutukseen, vaan jatkuvan oppimisen näkökulmasta myös peruskoulussa hankitut riittävän vahvat perustiedot ja -taidot ovat yhtä lailla keskeisiä. Mahdollisuuksia osaami-sen päivittämiseen tarvitaan myös toisella asteella. Pelkän peruskoulun käyneiden työllisyyssaste on laskenut trendinomaisesti 80-luvulta, ja Suomessa on arviolta yli 600 000 vain peruskoulun suorittanutta työikäistä, joiden työllisyysaste on vain 43 prosenttia. Tutkimus-ten mukaan aikuiskoulutukseen osallistuvat vähiten matalan koulutustason omaavat mie-het.

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

Tässä hallituksen esityksessä, jossa siis keskitytään korkeakoulujen osuuteen, painotetaan, että uudet jatkuvaan oppimiseen liittyvät tehtävät eivät saa viedä resursseja tutkintoon johtavasta koulutuksesta. Hallitus on Korkeakouluvision yhteydessä myös linjannut tutkinnon suorittaneiden nuorten aikuisten osuuden nostamisesta 50 prosenttiin. Tämä siis tarkoittaa, että on tarvetta lisätä panostuksia myös tutkintoon johtavaan koulutukseen eli korkeakoulujen perustoimintaan ja -rahoitukseen. Hallitus ei kuitenkaan ole esittänyt lisärahoitusta sen kummemmin jatkuvan oppimisen tehtävien hoitamiseksi kuin perustoimintaan vaan on talouden suhdannehuipusta huolimatta jopa pitänyt korkeakoulujen indeksijäädytykset voimassa. On kestävämpiä lisätä tehtäviä ja nostaa määrällisiä tavoitteita, jos ei ole valmiutta osoittaa niiden tehtävien hoitamiseksi riittävästi resursseja.

Keskeinen lainmuutos tässä kokonaisuudessa koskee tilauskoulutuksen asemaa suomalaisessa korkeakoulutuksessa. Hallitus esittää siis tilauskoulutuksen laajentamista koskemaan myös suomalaisia ja EU- ja Eta-alueen sisältä tulevia opiskelijoita. Käytännössä tämä siis tarkoittaa, että valtio, julkisyhteisö tai yritys voisi jatkossa ostaa työntekijöilleen tutkintoon johtavaa koulutusta suomalaisilta korkeakouluilta. Maksajana toimii tilaaja, ei opiskelija, mutta uudistus on taas yksi liike koulutuksen kaupallistamisen tiellä.

Jatkuvan oppimisen mahdollistaminen on todella tärkeää sekä yksilön että yhteiskunnan näkökulmasta. Valitettavasti tilauskoulutuksen mahdollistaminen ei hallituksen esityksen vaikutusarvioiden mukaan ole yksi kaikista vaikuttavimmista toimista. Volyymin arvioiminen on hankalaa, ja jopa Elinkeinoelämän keskusliitto on tuonut esiin, että tilausta työnantajien suunnasta olisi ennemminkin pienemmille kokonaisuuksille, ei niinkään työnantajien maksamille kokonaisille tutkinnoille. Suomen Yrittäjien mukaan yrityksistä 99,3 prosenttia on alle kymmenen hengen yrityksiä. On hankalaa kuvitella, että esimerkiksi tällaiset mikroyritykset pystyisivät laittamaan työntekijöitä käytännössä täysipäiväiseen, kymmeniätuhansia euroja maksavaan koulutukseen.

Tutkintoon johtava tilauskoulutus palvelee varmasti erityisesti säänneltyjä ammatteja, joissa ammatissa toimimiseksi on säädöksiin perustuva koulutusta tai ammattikokemusta koskeva vaatimus. Tällaisia säänneltyjä ammatteja ovat esimerkiksi lääkärit, sairaanhoitajat, sosiaalityöntekijät ja opettajat. Mikäli tällaisissa säännellyissä ammateissa huomataan selkeää osaajapulaa, eikö kuitenkin olisi järkevämpää kouluttaa näitä ammattilaisia yhteiskunnan varoin? Tilauskoulutus on siis raskas tapa hoitaa jatkuvan oppimisen tarvetta. Sen sijaan, että luodaan raskas ja byrokraattinen tilauskoulutusväylä tietämättä, mikä on todellinen kysyntä, olisi järkevämpää avata korkeakoulujen opetustarjontaa laajemmalle käyttäjäkunnalle. Tästä on jo hyviä esimerkkejä, kuten Helsingin yliopiston ja konsulttiyritys Reaktorin yhdessä tekemä tekoälykurssi. Toivottavaa on, että korkeakoulut jatkavat tällä tiellä eivätkä halvaannuta ketterää ja toimivaa konseptia tilauskoulutuksen vuoksi.

Keskustelua jatkuvan oppimisen rahoittamisesta käydään jo, ja keskustelu tulee kiihtymään eduskuntavaalien lähestyessä. Vasemmistoliiton näkemys on, että keskustelua ei voida käydä vain korkeakoulutettujen ja hyvätuloisten näkökulmasta. Teknologisen murroksen äärellä heikoimmassa asemassa ovat ne, joiden pohjakoulutus on matalaa ja työtehtävät suorittavia. Työelämän murros on yhteiskunnallisiin rakenteisiin pureutuva ilmiö, ja rakenteelliset ongelmat vaativat rakenteellisia ratkaisuja. Siksi vastuuta jatkuvasta oppimisesta ei voi säilyttää ainoastaan yksilön niskan.

Puhemies Paula Risikko: Ehdimme ottaa vielä yhden puheenvuoron.

15.32 **Pekka Puska kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä yliopistojen ja korkeakoulujen asia: niiden kansallinen merkitys on todella suuri. Kysymys on korkeimmasta opetuksesta ja tutkimuksesta, joka muodostaa kansallisen elinvoimamme perustan.

Viime vuosina korkeakoulut, niin kuin yhteiskunnan muutkin instituutiot, ovat joutuneet osallistumaan julkisen talouden remonttiin, joka nyt on johtamassa maan velkaantumisen loppumiseen, mikä antaa jatkossa kestävä perustan niin opetuksen ja tutkimuksen kuin yhteiskunnallisten palvelujen kehittämiseen.

Jo ensi vuoden budjetissa on voitu aloittaa käännettä. Siinä on esitetty yli 100 miljoonaa euroa pysyvinä lisäyksinä tieteeseen ja tutkimuksiin. Suurin potti menee Business Finlandin työhön, mutta myös Suomen Akatemian avustusvaltuuksiin tulee 25 miljoonaa euroa. Yliopistoille on luvattu uutta pääomitusta 46 miljoonaa euroa, ja ammattikorkeakoulut ovat voineet kerätä pääomaa vastinrahoitusperiaatteella. Lisäksi tieteen ja tutkimuksen lipulaivainstituutteihin tehdään 80 miljoonan euron finanssisijoitus.

Tämä kaikki on erinomaista, mutta on muistettava, että on vielä pitkä tie tavoitteeseen eli 4 prosenttia bruttokansantuotteesta tutkimukseen, kuten korkeakouluvisiossa tavoitellaan. Lisäksi jatkossa tulee satsata yliopistojen ja tutkimuslaitosten tutkijalähtöiseen tutkimukseen, joka on usein todellisten taloudellisten ja sosiaalisten innovaatioiden perusta. Ja talouden suhteen on tietysti tärkeä muistaa, että korkeakoulujen taloutta pitäisi pyrkiä vahvistamaan rinnan uusien tehtävien myötä.

Yliopistojen hallintoa ja rahoitusmallia kehitetään, ja laki sisältää useita yliopistokohtaisia muutoksia, joihin yleisesti ottaen suhtaudutaan myönteisesti. Iso kysymys, joka tässä debattikeskustelussa jo vilahti, on elinikäiseen oppimiseen liittyvät ratkaisut, jotka koskevat mitä suurimmassa määrin juuri yliopistoja ja korkeakouluja. Kysymykset todella ovat: Miten tämä järjestetään? Mikä on korkeakoulujen rooli, asianomaisten rooli, työnantajan rooli? Miten rahoitetaan? Tämä on epäilemättä seuraavan hallituskauden suuria kysymyksiä.

Niin tutkimuksen kuin korkeakoulujen hallinto- ja rahoitusasioissa on viime vuosina painotettu voimakkaasti elinkeinoelämän ja yhteiskunnan taloudellisia tarpeita. Tämä on ilman muuta tärkeää. Korkeakoulujen tulee vastata yhteiskunnan tehtävien koulutustarpeeseen ja kaupallisia innovaatioita palvelevaan tutkimustarpeeseen. Mutta yksinomaan tämä on liian rajoittunut näkökulma. Yliopistot muodostavat kansallisen sivistyksen ja kulttuurin perustan. Tarvitaan riittävän korkeatasoista vapaata tutkimusta. Sieltä tulevat pitkän päälle todelliset sosiaaliset ja taloudellisetkin innovaatiot.

Jatkossa on myös tärkeää tukea korkeakoulujen riittävää taloudellista autonomiaa. Tämä nykyinen rahoitusmalli on huomattavan byrokraattinen ja todellinen ohjausvaikutus jonkin verran kyseenalainen. Taloudellista autonomiaa ja perusrahoitusta tulisi pyrkiä jatkossa vahvasti lisäämään.

Sama koskee yliopistojen autonomista päätöksentekoa. Korkeakoulujen hallituksissa on yhä enemmän ulkopuolisia henkilöitä, joita tietty määrä on ilman muuta myöskin hyödyllistä. Samoin keskitetty hallinto helpottaa johtamista täysin kiistattomasti, mutta on muistettava, että yliopistot eivät ole liikelaitoksia. Nykytilanne on vieraannuttanut yliopistoyhteisöä ja aiheuttanut lisääntynyttä henkilöstön tyytymättömyyttä, mikä on todettu muun muassa yliopistouudistuksen arvioinnissa. Olisi taas aika siirtää tätä vaakaa hieman yliopistoyhteisön oman päätöksenteon suuntaan ja erityisesti lisätä yliopistokollegion valtaa.

Tutkimuksesta puhuttaessa on myös aika tunnustaa, että takavuosien niin sanotun strategisen tutkimuksen uudistus meni liian pitkälle ja moni silloisessa kritiikissä esitetty huoli

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

on toteutunut. Valtion tutkimuslaitoksilta, jotka omalla alallaan, kuten terveydessä tai maataloudessa, tekevät tärkeää tutkimustyötä, otettiin kymmeniä miljoonia haettavaksi poliittisesti nimitetyn elimen toimesta usein aika irrallisiin hankkeisiin. Samalla on vakavasti heikennetty laitosten työtä palvella tutkimuksella hallinnonalansa ongelmien ratkaisemisessa ja työn ohjaamisessa.

Uudistuksessa oleva tilauskoulutuksen salliminen jakaa korkeakoulukentän toimijoita. Esimerkiksi Suomen ylioppilaskuntien liitto on kriittinen. Hallituksen esityksessä on kuitenkin pyritty rajaamaan tätä koulutusta tarkkaan niin, että vain tilaaja maksaa ja tilauskoulutus ei saa heikentää korkeakoulujen peruskoulutusta.

SYL korostaa kommentissaan myös siirto-opiskelun sujuvoittamista, mikä säästää resursseja. Yleisestikin ottaen Suomi on kovin jälkijunassa yliopistojen välisessä liikkuvuudessa kandi- ja maisteritutkintojen välillä. Tämän hyödyllisyyteen myös nobelisti Holmström kiinnitti huomiota.

Vielä lopuksi, arvoisa puhemies, opiskelijoiden asiasta. On syytä korostaa ylioppilaskuntien tärkeää kansallista roolia. Ylioppilaskuntien kattava jäsenyys takaa opiskelijoiden sanan painoarvon niin yliopistojen sisällä kuin ulkopuolella. Tämä YTHS-laki, joka on aivan erinomainen asia korkeakouluopiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin kannalta, ei saa vaikuttaa nykyiseen ylioppilaskuntien asemaan.

Puhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Nyt meillä seuraavasta asiakohdasta puuttuu esiteltävä ministeri, joten me jatkamme puhujalistaa.

15.37 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitystä yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamiseksi on helppo kannattaa. Esitys on osa tällä vaalikaudella käyntiin laitettua korkeakoulujen visiotyön toimeenpanoa. Tulevaisuuden työntekijät tarvitsevat yhä monipuolisempia tietoja ja taitoja ollakseen hyödyllisiä ja taitavia osaajia alati muuttuvassa maailmassa alati muuttuvilla työmarkkinoilla. Tämä edellyttää riittävää koulutustasoa, jonka nostamisessa Suomi kunnostautui erityisesti sodanjälkeisinä vuosikymmeninä saavuttaen maailmanluokan kärkisijan ja ollen esimerkkinä monille muille maille esimerkiksi tasa-arvoa edistäneen peruskoulujärjestelmän luomisessa.

Mikään ei ole kuitenkaan pysyvää, ja monestakin syystä Suomen asema koulutuksen johtomaana on laskenut. Suomi on jäänyt maailman kärjestä jälkeen vertailtaessa OECD-maiden keskiarvoon: Vuoden 2016 vertailussa 44 prosenttia 25—34-vuotaiden ikäluokasta oli suorittanut korkea-asteen tutkinnon. Suomessa korkeakoulutettujen määrä mittaussikäluokassa oli 41. Vertailun vuoksi kerrottakoon, että Koreassa vastaava luku oli 70 ja Japanissa 60. Korkeakoulutettavan väestön määrää on maassamme kasvatettava, ja Suomen korkeakouluvisiossa vuoden 2030 tavoitteeksi on asetettu 50.

Tulevaisuuden Suomessa ja globaaleilla työmarkkinoilla on matalan koulutustason väestöllä entistä vähäisemmät mahdollisuudet työllistyä. Tarvitaan siis toimenpiteitä, joilla saadaan yleisesti nostettua koulutetun väestön määrää ja lisättyä väyliä kouluttautua uudelleen. Sivistyksen ja kriittisen ajattelukyvyyn lisääminen ei ole vähäinen syy koulutustason yleiseen nostamiseen. Emme ole enää aikoihin eläneet aikaa, jolloin saatoimme uskoa todeksi sen, mitä sanomalehdissä luki, vaan olemme siirtyneet kasvavan valeinformaation aikakauteen. Vastuu toden ja epätoden ymmärtämisestä on siirtynyt yhä painavammin yksilölle itselleen, ja työkalut asian todellisen tolan ymmärtämiseksi löytyvät vahvasta pohjakoulutuksesta.

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

Hallituksen esityksessä keskeisimpiä keinoja koulutustason lisäämiseen ovat valmistuksen nopeuttaminen, tutkinnon osien tarjoaminen täydennyskoulutuksena, koulutukseen hakeutumisen helpottaminen ja tilauskoulutuksen ehtojen väljentäminen. Tilauskoulutuksen määrä on kasvanut viime vuosina. Tilauskoulutuksen laajentaminen myös EU- ja Eta-maiden kansalaisille lisäisi kansalaisten yhdenvertaisuutta. Tällä ei olisi myöskään valtion menoja lisäävää vaikutusta, koska edelleen koulutuksen tilaaja olisi myös maksaja.

Tutkinnon osien eli moduulien tarjoaminen voisi olla maksutonta tutkintoa täydentävälle mutta vaatisi päätöstä julkisen rahoituksen lisäämisestä korkeakouluille. Kasvava opiskelijamäärä edellyttäisi lisärahoitusta myös opintososiaalisille eduille.

Jotta eri korkeakouluissa suoritettavat tutkinnot olisivat jatkossakin keskenään vertailukelpoisia sisällöltään ja laajuudeltaan, ei säätelystä haluta kokonaan poistaa. Tämä on tärkeää tutkinnon suorittavien yhdenvertaisuuden kannalta työhönottotilanteessa ja jatko-opintoihin hakeuduttaessa. Myös opiskelijoiden siirtymistä yliopiston sisällä halutaan helpottaa. Tämän uskotaan vähentävän tarvetta hakea uutta opiskeluoikeutta korkeakoulujen yhteishaussa alaa vaihdettaessa.

Arvoisa rouva puhemies! Keskustan mielestä nyt käsittelyssä olevat lainsäädäntömuutokset ovat oikeansuuntaisia askeleita eteenpäin. Omassa koulutuspoliittisessa visiossamme olemme vieneet ajattelua vieläkin pidemmälle. Tulevaisuudessa toivomme pohdittavaksi, miten oppimisesta tehtäisiin jatkuvaa ja rajatonta, ja että valtakunnallinen sääntely vähentyisi, jotta paikallisille innovaatioille ja ratkaisuille jäisi tilaa. Toivomme myös, että korkeakoulutusta ja tutkittua tietoa hyödynnettäisiin enemmän päätöksenteossa lisäämällä tutkijoiden ja päättäjien yhteistyötä ja vuorovaikutusta.

Ja vielä lopuksi, arvoisa rouva puhemies: Nykyisen älytekniikan aikana on esitetty kysymys, onko korkeakouluilla ja yliopistoilla enää mitään tehtävää, kun kaikki tieto on kuitenkin kenen tahansa hankittavissa vain napin painalluksella. Korkeakoulut ovat myös älyllisen ajattelun korkeakouluja. Maailma on täynnä tietoa, mutta olennaista onkin se, mihin ja miten tätä tietoa käytetään. Tämä vaatii kriittistä ajattelua, ja sitä ei opita Google-hakupalvelua käyttämällä.

15.42 Raija Vahasalo kok: Arvoisa rouva puhemies! Maailma muuttuu nopeasti, ja se tarkoittaa myöskin sitä — se heijastuu myöskin siihen — että koulutuksen pitää muuttua. Me tarvitsemme jatkuvaa uudistumista, ja on hienoa, että nyt mahdollistetaan täydennyskoulutuksen saaminen myös korkeakoulutasolla paljon helpommaksi kuin tähän asti ja että tehdään täydennyskoulutus tällä tavalla mahdolliseksi myös moduulien kautta ja kurssistusten kautta.

Tilauskoulutus on erittäin hyvä uudistus, koska nyt suomalaiset ja Eta-maan kansalaiset ovat muiden opiskelijoiden kanssa samassa asemassa. Se on erittäin, erittäin tervetullut uudistus. Myöskin se, että korkeakouluun pääsyä ja korkeakoulussa opiskelua joustavoitetaan, on erittäin tärkeää. Ja se on tärkeää, että ylempää ammattikorkeakoulututkintoa varten edellytetään kuitenkin nytkin vielä, että työkokemusta pitää olla siinä välissä.

Mutta siitä olen huolissani kovastikin, että monet AMKit, varsinkin sosiaali- ja terveysalan oppilaitokset, eivät välttämättä pidä tärkeänä sitä, että olisi soveltuvuustestit opiskelijoille. Tutkijat sanovat, ettei niistä olisi hyötyä, ja ne ovat tietysti kalliita ja hankalia. Mutta nyt on tilanne se, että jos et ole oikein soveltuva alalle, niin ainoa, mikä jää jäljelle sovellettavaksi, on Sora-laki, [Puhemies koputtaa] ja se on kuitenkin laki, jota pitäisi soveltaa ihan viimesijaisena lakina. Tähän toivoisin vielä tiukennusta siinä mielessä, että myös so-

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

veltuvuustestit huomioitaisiin korkeakouluissa, varsinkin kun ollaan tekemisissä alaikäisten kanssa ja sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla.

Puhemies Paula Risikko: Keskustelu on päättynyt. Asia lähetetään sivistysvaliokuntaan. — Oliko Gustafsson vielä? — No niin, edustaja Gustafsson.

15.45 Jukka Gustafsson sd: Arvoisa puhemies! Kiitos. — Aivan lyhyesti: Kun kuuntelin koko keskustelun tarkkaan, niin mielestäni — vielä korostaisin sitä — tämä hallituksen pääosin hyvä lakiesitys tuo yliopistot ja ammattikorkeakoulut mukaan yhteiskunnan dynaamiseen kehittämiseen ja lisää senkaltaista vuorovaikutusta. Minä ajattelen nyt erityisesti ammattikorkeakouluja, jotka vievät sitten yhteiskunnan kehitystä osaamistason nousun myötä eteenpäin.

Toinen asia, joka jäi liian vähälle huomiolle — haluaisin todeta sen tässä — on se, että ammattikorkeakoulun jatko-opintoihin edellytetään nyt hallituksen esityksen mukaan vain kahden vuoden työssäoloehdon täyttymistä. Uskon, että tätä asiaa valiokunnassa arvioidaan, mutta ne perustelut, jotka nyt itse olen lukenut, tuntuvat kovinkin hyviltä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoslain 17 luvun, ulkomaalaislain 185 §:n ja aluevalvontalain 44 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 146/2018 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Mikäli puhujalistaa ei ehditä annettussa ajassa käydä loppuun, asiakohdan käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tämän päivän istunnossa muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. Jos keskustelu asiasta puolestaan päättyy ennen sille varatun määräajan päättymistä, siirrytään päiväjärjestyksen seuraavaan, 10. asiakohtaan.

Keskustelu

15.46 Oikeusministeri Antti Häkkänen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Hallituksen esityksessä ehdotetaan lainsäädäntömuutoksia, jotka perustuvat hallituksen loppuvuodesta 2015 hyväksymiin maahanmuuttopoliittisiin toimenpidekirjauksiin sekä niiden taustalla olevaan maahantulokiellon rikkomisten lukumäärän lisääntymiseen ja samojen henkilöiden suorittamiin toistuviin kiellon rikkomisiin.

Maahantulokielto voidaan määrätä ulkomaalaiselle erilaisin perustein pääsyn epäämistä, käännättämistä tai maasta karkottamista koskevassa päätöksessä. Maahantulokielto voidaan määrätä esimerkiksi rikokseen syyllistymisen taikka muun yleisen järjestyksen tai yleisen turvallisuuden vaarantamisen perusteella.

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että maahantulokiellon rikkomisesta säädetään erillinen rangaistussäännös, jonka mukaan teosta voidaan määrätä sakkoa tai enintään yksi vuosi vankeutta. Nykyisin tekoon sovelletaan lähes yksinomaan ulkomaalaisrikkomusta koskevaa säännöstä, joka mahdollistaa vain sakkorangaistuksen määräämisen. Kiellon rikkomisiin ovat nykyisin tietyin edellytyksin sovellettavissa myös valtionrajarikosta ja lievää valtionrajarikosta koskevat säännökset.

Maahantulokiellon rikkomiseen on ollut alun perin tarkoitus soveltaa nimenomaan valtionrajarikosta koskevaa rangaistussäännöstä, jonka rangaistusasteikko vastaa nyt ehdotettavaa rangaistusasteikkoa. Ehdotetulla rangaistusasteikolla mahdollistettaisiin se, että maahantulokiellon rikkomisesta voidaan määrätä nykyistä paremmin teon vakavuutta ja paheksuttavuutta vastaava kovempi rangaistus. Vankeusrangaistus voitaisiin määrätä esimerkiksi tilanteissa, joissa kiellon rikkoja tulee Suomeen tehdäkseen täällä rikoksia tai joissa sama henkilö rikkoo kieltoa toistuvasti. Ankaramman rangaistusasteikon tarkoituksena on myös ennaltaehkäistä maahantulokiellon rikkomista.

Uudella rangaistussäännöksellä kaikki maahantulokiellon rikkomiset saatettaisiin yhden rangaistussäännöksen ja yhden rangaistusasteikon alle, mikä selventää lainsäädännöllistä tilannetta. Samalla maahantulokiellon rikkomisena rangaistavien tekojen tunnusmerkistöä täsmennettäisiin niin, että huomioon otetaan kolmansien maiden kansalaisia ja Euroopan unionin kansalaisia koskevat erot, jotka aiheutuvat Euroopan unionin lainsäädännöstä ja Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisukäytännöstä. Täsmennetyn tunnusmerkistön mukaan maahantulokiellon rikkomisen voisi koskea myös toisen Schengen-valtion määräämää kieltoa, kunhan kielto kattaa myös Suomeen tulemisen.

Arvoisa puhemies! Kokonaisuutena arvioituna ehdotettuja lainsäädäntömuutoksia voidaan pitää tarpeellisina juurikin tähän tilanteeseen. Niiden tekemisen kautta voidaan nykyistä selkeämmin ja tuntuvammin puuttua maahantulokiellon rikkomisiin ja vaikuttaa jo niitä ennaltaehkäisevästi.

Puhemies Paula Risikko: Kiitoksia esittelystä. — Puhujalistaan.

15.49 Veera Ruoho kok: Arvoisa puhemies! Kiitos ministeri Häkkäselle esittelystä. — Tämä päivä on ollut oikein mieluisa tällaiselle poliisitaustaiselle kansanedustajalle, joka on tehnyt ulkomaalaispoliisissa ulkomaalaislain perusteella tehtäviä. Ensinnäkin meillä tänään aamupäivällä hallintovaliokunnassa saatiin valmiiksi mietintö hallituksen esityksestä myöskin laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta, jossa ehdotettiin muutettavaksi maasta karkottamista koskevien päätösten täytäntöönpanokelpoisuutta koskevia säännöksiä sillä tavalla, että tietyt yjt:hen liittyvät karkottamista koskevat päätökset voitaisiin panna täytäntöön nopeammin.

Arvoisa puhemies! Sitten tämän päivän maahantulokiellon rikkomisen sanktio, maksimirangaistuksen nostaminen sakosta vankeuteen, on yksi semmoinen, jota tervehdin varmasti erityisesti omien poliisikollegoideni puolesta ilolla. Maahantulokieltoa tosiaankin rikotaan jatkuvasti, ja ne määrät ovat lisääntyneet, ja on otettava huomioon myöskin se, että näistä ei aina jää tietenkään kiinni. Yleensä silloin kun ne paljastuvat, ne paljastumiset sitten tapahtuvat jonkin toisen rikoksen yhteydessä.

Arvoisa puhemies! Tässä kollegoilta tuli matkan varrella koko ajan kyselyä, kun he siellä käytännön työssä näkivät, kuinka sakkorangaistus oli tehoton näille ihmisille, jotka sitä rikkovat, ja tein sitten siitä viime vuoden puolella lakialoitteen, johon kaikki poliisikansan-

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

edustajat yhtyivät, koska tunnemme tämän taustan. Siinä me ehdotimme kahta vuotta — että se maksimirangaistus olisi kaksi vuotta, kuten Poliisihallituksen on nähnyt sen ajan — mutta olen erittäin tyytyväinen siitä, että tämä uusi säännös maahantulokiellon rikkomisesta tulee nyt rikoslakiin lisättäväksi. Se on hyvä alku, voi sanoa näin. Esimerkiksi Tanskassa 2009 ensin nostettiin kuudesta kuukaudesta kahteen vuoteen ja vain kolmen vuoden päästä, 2011, sitten kolmeen vuoteen. Että tällä lainmuutoksella menemme Pohjoismaitten kanssa samalle tasolle. Yleensä kaikissa näissä maahanmuuttoon liittyvissä asioissa ja varsinkin sen lieveilmiöihin liittyvissä asioissa on tärkeätä se, että meillä on yhtenäisiä käytäntöjä ja rangaistussäännöksiä Euroopassa ja varsinkin täällä Pohjoismaissa. — Arvoisa puhemies, tässä taisikin tulla nytten kaikki sanottua, nopeasti.

15.53 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! On jälleen mukava antaa oikeusministeri Häkkäselä kiitosta siitä, että ei pelkästään puhuta vaan tehdään. Tässä on yksi asia, jota on odotettu, joka on tarpeellinen, niin kuin edustaja Ruoho entisen poliisiammattinsa kautta hyvin kuvasi tätä tilannetta, minkälainen se siellä arjessa on ollut ja millä tavalla tämä nyt helpottaa. Eli voimme maahantulokiellon rikkomisesta antaa rangaistuksia — tuomita sakkoa tai enintään vuoden vankeutta — ja niin kuin ministeri Häkkänen toi esille, ohjata niitä resursseja ennen muuta sinne oikeaan paikkaan, että ne eivät mene näihin toistuviin käsittelyihin, tai toisaalta sitten tämä toimii myös ennalta ehkäisevästikin.

Kysyisin sitä, että jos henkilön tavoite on päästä Suomeen, niin millä tavalla rangaistuksena vankeuden saaminen siinä toimii. Eli silloinhan henkilö saa jäädä tänne. Eikö joku muu rangaistus olisi tehokkaampi kuin antaa sakko tällaiselle henkilölle, joka todennäköisesti ei sakkoaan maksa, tai toisaalta jos hänelle annetaan vankeutta, onhan se ehdotonta eikä ehdollista? Ja voidaanko tällainen henkilö passittaa suorittamaan tätä rangaistusta esimerkiksi sitten omaan kotimaahansa?

Tässä edustaja Ruohon puheessa tulivat esille nämä karkotukset, jotka ovat olleet nyt hallintovaliokunnan käsittelyssä ja nousivat itse asiassa esille aika vahvasti näiden henkilöiden osalta, joita on tarpeen saada Suomesta pois, mutta myös rikollisten osalta, jotka ovat vapautumassa. Ministeri Häkkäsen kanssa olemme käyneet keskustelua aikanaan muun muassa Tampereen raikaaja-murhaajasta ja siitä, kuinka hän vapautui elinkautisestaan ja oli lähellä, että hänet olisi tarvinnut meidän järjestelmämme mukaan laskea vapaalle odottamaan sitä karkotusta. Kysyisin nyt, ministeri Häkkänen: onko tilanne tällä hetkellä sellainen, että ei pysty syntymään tilannetta, jossa vaarallinen tai yleensä vankilassa ollut henkilö, jolla on karkotus tulossa, olisi vapautumassa vankilasta ja hänet tarvitsisi laskea odottamaan jotain käsittelyä vapaalle jalalle ennen kuin tuo karkotus toimeenpannaan?

15.56 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Tämä on hallitukselta varsin perusteltu esitys, että jos meillä lainsäädännön perusteella jonkunnäköinen kielto voidaan antaa, niin kyllä sen rikkomisesta pitää silloin myös olla sitten joitakin seuraamuksia ja varsinkin sellaisia seuraamuksia, jotta ne toimisivat ennalta ehkäisevästi, niin kuin täällä moni edustaja on jo tähän asiaan viitannut. Tämä esityshän on myös hyvässä suhteessa meidän verrokkeihimme. Jos katsotaan Pohjoismaita, niin vastaavastihan Norja ja Tanska ovat jo aikaisemmin rangaistusasteikkoa kiristäneet, ja on ihan selvää, että Suomi menee siinä mukana, mikä yhteispohjoismainen linja tässä on.

Arvoisa puhemies! Esittelymateriaalin mukaan kuitenkin ovat varmaan aika lailla vähissä määrin laskettavissa ne henkilöt, jotka sitten rikkovat maahantulokieltoa, ja heidät tuo-

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

mitaan siitä sitten ehdottomaan vankeuteen. Arvioidaan, että näitä on muutamia kappaleita vuosittain ja ne ovat kohtuullisen lyhyitä aikoja. Olisin vähän samaan viitannut, mihin edustaja Heinonen tässä aikaisemmin, jos oikeusministeri Häkkänen vain ehtii vastamaan: onko kuitenkin niin, että meillä Suomessa edelleen pyrkimys on siihen, että mikäli täällä tuomioita annetaan ulkomaalaiselle, niin ulkomaalainen kuitenkin suorittaa sitä tuomiotaan sitten siellä omassa kotimaassaan? Ettemme kuormita sitten oman oikeuslaitoksemme resursseja liikaa näissä tapauksissa, joissa varsinkin tarkoitus on se, että loppujen lopuksi kuitenkin ihminen ei jää Suomeen vaan lähtee sitten omaan kotimaahansa.

15.57 Veera Ruoho kok: Arvoisa puhemies! Kiitän edustajakollegoita Heinosesta alkaen siitä, että ”got me back to the track”. Nimenomaan tämä ennaltaestävyyshän tässä on lainmuutoksen tarkoituksena eikä se, että nyt jonkunlaista kansalaispalautetta on tullut, että mitä säästöä tämä sitten on, että ihmisiä laitetaan vankilaan. Näen, että siitä ei ole sillä tavalla kyse, vaan nimenomaan tarkoitus on saada sitä ennalta estävää vaikutusta.

Haluan ottaa vielä esimerkin, kertoa siitä, mihin hallituksen esityksessäkin viitataan, tähän Poliisiammattikorkeakoulussa tehtyyn opinnäytetyöhön ja tutkimukseen, jonka mukaan vuoden aikana vikkelin kaveri oli 12 eri kertaa rikkonut maahantulokieltoa. Kyllähän tällaisiin tolkkua sitten saisi, varsinkin kun tiedetään, että monilla näillä on ihan muita mieltä. Niin kuin kerroin aikaisemmin, yleensä näitä rikkomisia tavataan siinä yhteydessä, kun he syyllistyvät johonkin toiseen rikokseen. Tässä on tämmöinenkin hyöty, ei pelkästään se, että voi kauhistus, nyt ollaan rikottu maahantulokieltoa, vaan siihen myös liittyy tämmöinen rajat ylittävä rikollisuus.

15.59 Eero Lehti kok: Arvoisa rouva puhemies! Suomen lain mukaan ulkomaalaisille voidaan opettaa ruotsin kieltä tai suomen kieltä, mutta monet maahanmuuttajat ymmärtävät, että heidän kannaltaan kielten oppiminen ennen kuin turvapaikkapäätös on saatu menee hukkaan, jos he eivät saa jäädä maahan, ja näin varsin usein käy. Kuitenkin ihmisen sitoutuminen työhön on mahdollista sen jälkeen Suomessakin, myös suoritustason tehtävissä, kun hän osaa muutaman sadan sanan varaston englannin kieltä. Suomalaiset viranomaiset kieltäytyvät opettamasta näille maahanmuuttajille englannin kieltä, jolloin tämä sitoutuminen yhteiskuntaan hidastuu, kun ei voi päästä töihinkään. Jos osaisi englannin kieltä, niin myös maasta karkottaminen olisi lievästi helpompaa, kun täältä pois lähetettävä henkilö todennäköisesti osaisi kohdemaan kieltä, joka saattaisi jopa olla englanti. Minun mielestäni tätä kohtaa kannattaisi pohtia, kun molemmat ministerit ovat paikalla. Tässä valtio säästäisi pidemmän päälle aika paljon.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi arvonlisäverolain muuttamisesta ja arvonlisäverolain 35 ja 38 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 148/2018 vp

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Mikäli puhujalistaa ei ehditä aneudessa ajassa käydä loppuun, asiakohdan käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tämän päivän istunnossa muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. Jos keskustelu asiasta puolestaan päättyy ennen sille varatun määräjän päättymistä, siirrytään päiväjärjestyksen seuraavaan, 11. asiakohtaan.

Keskustelu

16.01 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Tämä nyt käsiteltävä esitys on pääosin aika tekninen. Tässä on asioita, jotka liittyvät tulevaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen, joka ainakin vielä antaa odottaa itseään, ja tässä ajantasaistetaan näitä sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevia arvonlisäverolain verottomuussäännöksiä.

Mutta se, mikä tässä on varsinaista substanssia, on se, joka koskee tulkkauspalveluja. Vammaisille tarkoitetut tulkkauspalvelut on nykyään säädetty arvonlisäverosta vapaiksi vain siltä osin kuin on kysymys kuurojen tulkkauspalveluista. Tässä on eräänlainen tulkintakummajainen tai tulkintakömmähdys melkein, kun kuurojen ja kuulovammaisten lisäksi myös kuulonäkövammaiset ja puhevammaiset henkilöt tarvitsevat julkisin varoin rahoitettuja tulkkauspalveluja, mutta näiden tulkkauspalveluiden verotuskohtelu on katsottu verotuskäytännössä tulkinnanvaraiseksi.

Nyt säännöstä sitten selvennettäisiin niin, että kaikki tulkkauspalvelut, kuulo-, kuulonäkö- tai puhevammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut ja vielä muiden vastaavien vammojen johdosta suoritettavat tulkkauspalvelut, säädettäisiin arvonlisäverottomiksi. Näin tämä tulisi kerralla selväksi, että kaikki tämmöiset vammaisten tulkkauspalvelut ovat vapaita arvonlisäverosta.

Tämä on erittäin hyvä uudistus. Siitä kiitos valtiovarainministerille.

16.04 Timo Harakka sd: Arvoisa puhemies! Todellakin lienee kysymys siitä, kuten edustaja Kiviranta tuossa juuri äsken totesi, että tässä on tullut tällainen outo tilanne, jossa laki on tarkkarajaisesti määrännyt kuurojen tulkkauspalvelun arvonlisäverottomaksi, mutta jos henkilö sen kuurouden lisäksi on vielä sokea, niin sitten tämä kohtelu ei soveltuisikaan. Tässä ehdottomasti mennään jo täysin vastoin tervettä järkeä, ja on tärkeää, että tämä tulkintakukkanen saadaan korjattua.

Mutta asia, johon haluaisin tässä kiinnittää huomiota ja kysyä ministeriltä, on se, että tämän pikkuruisen epäkohdan korjaaminen on nyt sidottu tähän sote-lainsäädäntöön. Nyt kun on mahdollista, että tämä sosiaali- ja terveystieteiden uudistuspaketti vähintäänkin viivästyy huomattavasti tai ei ehdi koko näille valtiopäiville äänestykseen asti, niin olisiko mahdollista irrottaa tämä siitä kokonaisuudesta, tästä sote-paketin kohtalosta, ja huolehtia tästä sinänsä varmastikin kuitenkin kohtalaisen suuren ja kohtalaisen tarvitsevan eturyhmän palvelusta?

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle korkovähennysrajoitusta koskevan sääntelyn muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 150/2018 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Mikäli puhujalistaa ei ehditä annettussa ajassa käydä loppuun, asiakohdan käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tämän päivän istunnossa muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. Jos keskustelu asiasta puolestaan päättyy ennen sille varatun määrärajan päättymistä, siirrytään päiväjärjestyksen seuraavaan, 12. asiakohtaan.

Keskustelu

16.06 Valtiovarainministeri Petteri Orpo (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Esittelen eduskunnan käsiteltäväksi hallituksen esityksen korkovähennysrajoitusta koskevan sääntelyn muuttamisesta. Esityksen taustalla on komission veronkiertodirektiivi, jota laitamme kansallisesti toimeen tällä esityksellä, ja tavoitteena on ehkäistä veronkiertoa.

Korkovähennysoikeuden rajoittamista koskevaa säännöstä muutettaisiin siten, että rajoitus koskisi myös muille kuin konserniosapuolille suoritettuja korkomenoja. Rajoitusta sovellettaisiin myös muun toiminnan tulonlähteen ja maatalouden tulonlähteen verotuksessa. Korkomenot voisi vähentää täysimääräisesti korkotulojen määrää vastaavilta osin. Jos nettokorkomenot ovat verovuonna enintään 500 000 euroa, ne voitaisiin vähentää kokonaan. Nettokorkomenojen ylittäessä mainitun määrän menot voitaisiin vähentää siltä osin kuin ne ovat enintään 25 prosenttia verovelvollisen oikaistusta elinkeinotoiminnan tuloksesta. Tästä poiketen muille kuin konserniosapuolille maksettuja nettokorkomenoja voisi vähentää 3 miljoonaa euroa.

Kuten nykyisin, rajoitusta ei sovellettaisi, jos tilanteessa voidaan soveltaa niin sanottua tasevapautussäännöstä. Rajoitusta ei sovellettaisi itsenäisiin yrityksiin eikä direktiivissä mainittuihin rahoitusalan yrityksiin. Rajoitusta ei sovellettaisi myöskään korkomenoihin, jotka liittyvät sosiaaliseen asuntotuotantoon ja joihin voidaan soveltaa lakiin ehdotettua siirtymäsäännöstä. Siirtymäsäännöstä sovelletaan korkomenoihin, jotka kertyvät lainoista, jotka on otettu ennen 17. päivä kesäkuuta 2016 tai jotka on aktivoitu verotuksessa ennen 1. päivää tammikuuta 2019. Direktiivin sallima niin sanottu infrapoiikeus on tällä hetkellä valtiovarainministeriössä jatkovalmistelussa. Tämä herätti erittäin paljon kysymyksiä, ja siksi näin, ja se tuodaan eduskunnan käsittelyyn komission kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen.

Muutosta sovellettaisiin ensimmäisen kerran vuodelta 19 toimitettavassa verotuksessa. Ehdotettujen muutosten arvioidaan lisäävän valtion verotuloja vuositasolla noin 10 miljoonalla eurolla. Tässä implementoinnissa on ollut erittäin tärkeää löytää balanssi korkorajoi-

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

tuksen tuomisessa meidän lainsäädäntöön, mutta kuitenkin samaan aikaan toinen puoli on, että meidän pitää huolehtia yritysten rahoituksen saannista ja yritysten rahoituksen hinnasta. Tässä on mielestäni löydetty hyvä kokonaisuus, joka osana muita toimenpiteitä tehokkaasti estää veronkiertoa mutta kuitenkin ei nosta kohtuuttomasti yritysten rahoituksen hintaa.

16.09 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! On tietysti aika kummallista, että direktiivillä rajoitetaan niin sanottujen ulkoisten korkojen vähennysoikeutta. Se direktiivi on muodossa tai toisessa pantava voimaan ensi vuoden alusta, ja siitä lainsäädännöstähän tässä nyt on kysymys.

Kuitenkin minusta hallitus on tehnyt hyvää työtä siinä, että muille kuin konserniyhteisöissä oleville osapuolille suoritettujen nettokorkomenojen euromääräinen raja tulee olemaan 3 miljoonaa euroa, eli sen parempaa työtähän hallitus ei olisi voinut tässä asiassa tehdä. Ja sitten tässä on otettu huomioon tuo tasevapautussäännös, se säilyy, ja sitten on vanhojen lainojen korkoja koskeva siirtymäsäännös. Eli nämä ovat hyviä asioita. Hallitus on tehnyt hyvää harkintaa näissäkin olosuhteissa, ja tietysti on hyvä, että nämä infrapoikkeusasiat ja myös Mankala-yhtiöitä koskeva asia pohditaan tarkemmin, mutta kuitenkin on luovassa, että siltäkin osin asiat hoidetaan niin kuin ne Suomessa pitää hoitaa.

16.10 Timo Harakka sd: Arvoisa puhemies! Kuten ministeri tuossa juuri äsken totesi, Euroopan unioni säati kesällä 2016 veronkiertodirektiivin, ja nyt reilu kaksi vuotta myöhemmin saamme ensimmäiset kansallisen toimeenpanon lakiesitykset eli esityksen korkovähennysrajoituksen muutoksista. Tästäkin esityksestä tämän kaiken odottelun jälkeen puuttuu hyvin tärkeä osio eli juuri se, miten kohdellaan julkisten infrastruktuurihankkeiden vähennysoikeutta, ja ennen kaikkea, kuinka kohdellaan suurten voimalaitosten rahoittamiseksi perustettuja Mankala-yhtiöitä eli omakustannusperiaatteisia julkisinvestointien yhteenliittymiä. Nämä kohtalonkysymykset on syytä jokaisen edustajan nyt sisäistää ja toivoa, että hallitus saa vielä kaudellansa puolustettua näitä kansallisesti tärkeitä tulevaisuusinvestointeja.

Mutta keskitytään nyt siihen, mitä esityksessä on — tai mitä siihen pikemminkin on jäänyt elinkeinoelämän eturyhmien ankaran painostuksen jäljiltä. Nimittäin aikaisempi lakiluonnos on vesittynyt monelta osin, ja se näkyy yksin jo veron tuottoarviossa. Lakiluonnoksessa yhteenlaskettu verotuoton lisäys oli reilu 100 miljoonaa euroa, tässä esityksessä enää alle 20 miljoonasta alle 50 miljoonaan euroon, siis maksettavaksi kuuluvaa veroa.

Suomessahan säädettiin ensimmäistä kertaa korkovähennysrajoituksesta vuodesta 2014 alkaen, jolloin valtiovarainministeri Jutta Urpilainen toi eduskuntaan esityksen, jolla saatiin suitsittua sisäisten konsernilainojen kikkailua ja samalla yksin Suomessa kymmeniin miljooniin ulottuvaa verovälttelyä. Erityisesti terveyspalveluyhtiöt Mehiläinen ja Attendo olivat herättäneet suurta suuttumusta näillä järjestelyillään, jotka näillä korkovähennysrajoituksilla saatiin loppumaan. Nykyään kumpikin yritys on näiltä osin aivan hyväksyttävällä pohjalla.

Mutta parannettavaa lakiin toki jäi, kuten silloisen oppositiopuolueen johtaja, keskustan johtaja, Juha Sipilä huomautti. Hänhän vaati veronkiertoa kiellettäväksi ja veroparatiiseja suljettavaksi, ja olipa jopa niin, että silloinen oppositiojohtaja Sipilä rahoitti koko varjobudjettinsa vain harmaan talouden tuloilla, joita oli kertyvinään 600 miljoonaa euroa. On sanottava, että nykyinen oppositio ei ole lähellekään tällaisia tuottoja harmaan talouden si-

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

nänsä tärkeistä ohjelmista toivonut, mutta oli toki sitä suurempi yllätys, että Sipilältä ja hallituskumppaneilta loppui täysin into veronkierron ja aggressiivisen verosuunnittelun suit-simiseen. Nopeasti todettuna harmaan talouden määrärahat ensin leikattiin mutta julkises-ta paineesta palautettiin, ja sitten oli koko hallintarekisterifarssi, johon on käytetty koko tämä eduskuntakausi, eikä vielääkään niitä viimeisimpiä siihen paikkaukseksi liimattuja la-keja ole saatu eduskuntaan. Näyttää siltä, että omistusten läpinäkyvyyttä edes hiukan pa-rantavat esitykset jäävät seuraavan hallituksen tehtäväksi.

Ja nyt sitten, ikävä kyllä, tämä vesitetty lakiesitys täydentää tämän kehityksen. Keskityn nyt tässä vain tähän kaikkein olennaisimpaan vesitykseen, joka on juuri tämä tasevapau-tushuojennus, joka heikentää ja joka jo tässä nykyisessäkin esityksessä sivuilla 39—41 to-detusti vesittää koko korkorajoitussäännöksen vaikutusta huomattavasti.

Vuonna 2015 noin kolmasosa muutoin vähennyskelvottomasta korkomenosta palautet-tiin hakemuksesta tasevapautuksen nojalla. Ja mistä tässä on kysymys? Noin 6—8 prosent-tia jää siis saavuttamatta sitä vähennyskelvotonta eli verotettavaa tuloa. Se johtuu siitä, että ennen kaikkea silloin, kun joku ulkomainen rahasto ottaa haltuunsa suomalaisen yhtiön ja sillä itsellään on mahtava velkavipu, jolla se toimii, niin kun verrataan sitä tytäryhtiön si-säistä velkavipua emon velkakäytäntöihin, niin näyttää siltä, että ne ovat samanlaisia yh-tiötä, vaikka tosiasiassa tässä on korkokikkailusta kysymys. Silloin ei ole mitään perusteita sille, että tämä tasevapautus — joka lakiluonnoksessa oli jo poistettu juuri siitä syystä, että se heikentää korkovähennysrajoitusten vaikutusta — tuotiin takaisin nyt tähän hallituksen esitykseen. Ja jostain syystä Ruotsi on kuitenkin todennut, että he pärjäävät ilman tällaista tasekikkailua.

Palaan tähän aiheeseen vielä seuraavassa puheenvuorossa tarkemmin, mutta sitä ennen pyydän ministeri Orpoa yksityiskohtaisesti perustelemaan, mistä tämä muutos johtuu.

16.16 Eero Lehti kok: Arvoisa puhemies! Jäin tänne ihan varta vasten kuuntelemaan edustaja Harakan veropohdintaa. Minun mielestäni hän tuntee tätä verotusta kohtuullisen hyvin, mutta hyvin valikoivin osin.

Tämä ammattiyhdistysliikkeen sijoitustuottojen verovapaus on sellainen porsaanreikä, josta kyllä koko porsaskarsinan porsaas pystyvät menemään, eikä hän ole siitä ollenkaan kiinnostunut.

16.16 Timo Harakka sd (vastauspuheenvuoro): Niin, en tiedä mistä syystä edustaja Leh-ti siirsi tämän keskustelun ehkä omasta mielestään kiusallisemmasta aiheesta eli siitä, että ehdoin tahdoin palautettiin tähän lakiesitykseen se kaikkein merkittävin aggressiivisen ve-rosuunnittelun väline, joka oli jo kesällä poistettu.

Mutta mitä tulee ammattiliittojen nauttimaan osinkojen verovapauteen ja ennen kaikkea ulkomaisten rahastojen, jotka omistavat Helsingin pörssistä yli puolet, sekä erinäisten sää-tiöiden, sosiaalidemokraatit on tässä salissa ainoa puolue, joka on ehdottanut näille kaikil-le pientä, maltillista lähdeveroa. Haastan kokoomuksen samaan verotulojen lisäämiseen eikä tähän jatkuvaan verotulojen haaskaamiseen. Tällä meidän esityksellämme saataisiin 250 miljoonaa euroa lisää verotuloa niiltä osingonsaajilta, jotka eivät nyt maksa lainkaan mitään veroa, mikä on epäreilu tilanne piensijoittajien kannalta, jotka maksavat aina vähin-tään 25,5 prosenttia, [Puhemies koputtaa] mukaan lukien siis ammattiyhdistysliike. [Eero Suutari pyytää vastauspuheenvuoroa]

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Edustaja Suutari, pyydätte vastauspuheenvuoroa, mutta teillä on myöskin seuraava varsinainen puheenvuoro. Muiden vastauspuheenvuoropyyntöjä ei ole, joten listapuheenvuoro, edustaja Suutari, olkaa hyvä.

16.18 Eero Suutari kok: Arvoisa puhemies! Tämä on kyllä siinä mielessä vastauspuheenvuoro edustaja Harakalle, koska hän puhui paljon siitä, miten tasevertailun perusteella on jäänyt verotuloja saamatta. Jos ajatellaan, mitä se tasevapautus ja -vertailu tarkoittaa, se tarkoittaa sitä, että velallisella ja velan antajalla taseet ovat samanlaisia elikkä yhtä paljon on suhteessa omavaraisuutta ja yhtä paljon velkaa. Jos tästä olisi vedettävissä johtopäätös, ainakin minusta omalla kokemuksellani on sellainen johtopäätös vedettävissä, että silloin toinen ei ole taseellisesti jotenkin ylivoimainen toiseen verrattuna eikä pidä toista veronkiertomielessä toisenlaisessa asemassa, niin että ainakaan kaikki, ja suurin osakaan, tällaisista lainoista ei ole tehty veronkiertoa tai aggressiivista verosuunnittelua tai muuta sen tyyppistä varten, vaan on aitoa liiketoimintaa.

16.19 Timo Harakka sd: Arvoisa puhemies! On tietenkin selvää, että kaikissa tapauksissa, läheskään kaikissa tapauksissa, kyse ei ole mistään aggressiivisesta verosuunnittelusta, mutta tämä on kuitenkin työkalu aggressiiviseen verosuunnitteluun. Luetaanpa nyt tämän lakiesityksen perusteluista hiukan tasevapautushuojennuksesta: ”Sen on vaikutusarvioinnissa havaittu supistavan korkorajoitussäännöksen vaikutusta merkittävästi. Verovuonna 2015 tasevapautushuojennukseen perustuen rahoituksen piiristä vapautui 67 yritystä vapautuneen korkomenomäärän ollessa yhteensä noin 280 miljoonaa euroa eli noin kolmasosa muutoin vähennyskelvottoman korkomenon määrästä. Vaikutusarvioinneissa on laskelmien perusteella arvioitu, että nykyisen tasevapautuksen säilyttäminen merkitsisi sitä, että noin 6—8 prosenttia kaikista yhteisöjen nettokorkomenoista vapautuisi rajoituksen piiristä. Tasevapautuksen merkitys voisi kuitenkin todennäköisesti muodostua arvioita suuremmaksi.” Eli tämä tarkoittaa sitä, että jos on monikansallinen, suuri rahasto, joka toimii isolla velkavivulla — jolla on siis huomattavan hyvä rahoitusasema — ja se ostaa vaikkapa suomalaisen tytäryhtiön, jolla tällaista vastaavaa rahoitusasemaa ei ole, se luo keino-otekoisesti sille yhtä suuren velkakoukun kuin mistä se itse pääsee nauttimaan huomattavasti edullisemmalla korolla, kun taas tämä tytäryhtiö joutuu maksamaan huomattavasti korkeampaa korkoa.

Mutta se, mikä on poistettu viimeisestä lakiluonnoksesta eturyhmien, elinkeinoelämän, lobbauksen jälkeen, kuuluu seuraavasti — tätä ei enää ole lakiesityksessä: ”Säännöksen tavoitteisiin nähden tasevapautussäännön nojalla rajoituksen ulkopuolelle jää huomattava määrä korkomenoja, jotka pääsäännön perusteella kuuluisivat rajoituksen piiriin. Huojennusta on joissakin tilanteissa voitu soveltaa korkomenoihin, jotka on synnytetty veropohjaa rapauttavalla verosuunnittelulla. Lisäksi säännös on osoittautunut verotuksen varmuutta ja verovelvollisten yhdenvertaisuutta heikentäväksi. Huojennuksen poistaminen on näistä syistä tarkoituksenmukaista ja yhdenmukainen toimi yritysveropohjan tiivistämistä koskevan hallitusohjelman kirjauksen kanssa.” Eli toisin sanoen nyt toimitaan hallitusohjelman vastaisesti, nyt toimitaan Verohallinnon toivomusten ja linjan vastaisesti, nyt toimitaan kestävästä veropolitiikan ja aggressiivisen verosuunnittelun suitsimisen politiikan vastaisesti sillä perusteella, että tässä elinkeinoelämän etujärjestöt ja suomalaiset yritykset ovat ylipuhuneet hallituksen siihen, että ei tämä aggressiivisen verosuunnittelun vastainen työ olekaan niin tärkeää. Myöntäkää nyt edes tämä, niin sitten tiedetään, mikä on hallituk-

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

sen pitkä linja aggressiivisen verosuunnittelun ja veronkierron vastaisessa toiminnassa. Se on nolla.

16.22 Eero Lehti kok: Arvoisa puhemies! Harakka puuttui ihan oikeaan asiaan. Veropohjan heikentyminen heikentää uskoa siihen, että verotus on oikeudenmukainen. Ja mitään, sanoisinko, suurempaa epäoikeudenmukaisuutta minä en tiedä kuin se, että ammattiyhdistysliike sijoitustoiminnastaan ei maksa mitään veroja siltä osin kuin voittoa syntyy. Ne ovat samoilla markkinoilla. Vielä jotenkuten ymmärrän sen, että ammattiyhdistysliikkeen jäsenmaksut ovat verotuksesta vapaat, mutta sitä, että heidän sijoitustoimintansa on myös verotuksesta vapaa, minun on vaikea tasaveroisuuden periaatteen ja veropohjan kannalta ymmärtää.

16.23 Timo Harakka sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edellisessä vastauspuheenvuorossani nimenomaan kutsuin edustaja Lehteä ja hänen puoluettaan yhtymään sosiaalidemokraattien aloitteeseen, joka tulee olemaan myös seuraavassa vaihtoehtobudjetissa, eli pannaan kaikki tällä hetkellä nollaverotetut osingot maltilliselle lähdeverolle. Tätä esitti Evan raportissa apulaisprofessori Tomi Viitala, ja hän on esittänyt 250 miljoonan euron tuottoarvion.

Kun saamme lisää verotuottoa, kun veropohja on tiivis, voimme alentaa verokantoja. Se on terveen veropolitiikan merkki, ja tätä suosittelen näitten jatkuvien veropohjan puhkomisten sijaan tietenkin myös ministeri Orpolle.

Tervetuloa mukaan tähän aloitteeseen, jossa vihdoinkin saadaan verolle ne, jotka eivät veroa maksa, ja piensijoittajien suhteellinen asema huomattavasti parane. Voimme jopa laskea osinkoverotusta myös piensijoittajilta. Miltäs tällainen ajatus kuulostaisi?

16.24 Peter Östman kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielenkiintoinen keskustelu, kun lähdetään analysoimaan, mikä olisi oikeudenmukaista verotuspolitiikkaa. Kuulimme tässä, että ay-liikkeen ei tarvitse maksaa veroja samalla tavalla kuin muiden yhteiskunnassa olevien toimijoiden. Kaiken lisäksi tällä hetkellä ay-jäsenyysmaksu on verovähennyskelpoinen, ja ellen muista ihan väärin, niin jos tämä verovähennys-oikeus poistettaisiin — mikä olisi minun mielestäni oikea ratkaisu oikeudenmukaisuusnäkökulmasta — se toisi valtion kassaan yli 200 miljoonaa euroa. Yli 200 miljoonaa euroa. Kysyisin Harakalta: oletko valmis myöskin tällaiseen? Nimittäin KD tulee esittämään omassa vaihtoehtobudjetissaan muutosta tähän nykytilanteeseen.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Nyt, arvoisat edustajat, vastauspuheenvuoroa tähän äskeiseen pyysi edustaja Harakka, ja sen myös saa.

16.25 Timo Harakka sd (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Tämä ilmiö tunnetaan englanninkielisellä termillä ”whataboutism”, ja se tarkoittaa sitä, että jos joku puhuja sanoo käsiteltävänä olevassa asiassa jonkin epäkohdan, niin siihen ei suinkaan vastata sillä, että keskusteltaisiin siitä epäkohdasta, joka tässä käsillä olevassa esityksessä olisi keskusteltavissa, vaan otetaan esille joku toinen, ”entäs sitten tämä asia, mitä vastaatte tähän”, siis vaihdetaan puheenaihetta.

Kuten nyt kolmannen kerran sanon, meidän puolueemme on ainoa puolue, joka on valmis ammattiyhdistysliikkeen ja kaikkien muidenkin yleishyödyllisten yhtiöiden ja säätiöi-

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

den ja ennen kaikkea ulkomaisten rahastojen osinkoverotukseen puuttumaan. Vastatkaa te ensin siihen, lähdettekö mukaan edes tähän ensimmäiseen askeleeseen. Jos teillä, edustaja Östman, on tulossa joitain esityksiä, niin kuuluuko tämäkin teidän esityksiinne, niin että Suomi saisi [Puhemies koputtaa] osinkoverotuloa niistä firmoista, joista osinkoa maksetaan ulkomaille?

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoisat edustajat, huomaan, että keskustelu laajenee siitä fokuksesta, mihin tämä hallituksen esitys tähtää. Tosin kaikissa näissä puheenvuoroissa kysymys on veropohjasta, mutta hivenen sivuraiteella on tämän keskustelun tuo osa, joka koskee näitä jäsenmaksuja.

Sopii varmaan menettely, että antaisin nyt ministerille puheenvuoron. 3 minuuttia on toivomus, ja siihen myönnyttään.

16.27 Valtiovarainministeri Petteri Orpo: Arvoisa puhemies, kiitos! Ensin edustaja Harakalle: Tiedätte, että hallitus panee toimeen kaikkia niitä veronkierron estämiseksi tehtäviä toimenpiteitä, joita on sovittu OECD-tasolla, Euroopan unionin tasolla. Sen lisäksi meillä on kansallisia toimia, ja tässä kansalliset viranomaiset, kuten verottaja ja poliisiviranomaiset, oikeuslaitos, tekevät jatkuvasti työtä. Mielestäni Suomessa tehdään hyvää, määrätietoista työtä, se on hyvin pitkälle perua myöskin jo viime hallituksen ajalta, jolloin valtiovarainministeri Urpilainen teki useita hyviä esityksiä. Yksi niistä oli se, että korkovähennysrajoituksesta voisi jatkossakin vapautua tai voi vapautua tasevertailun perusteella, ja tämä on siis nykyisessäkin esityksessä. [Timo Harakka pyytää vastauspuheenvuoroa] Eli esitykseen sisältyy tasetesti, joka on siis säädetty voimaan viime kaudella. Lisäksi korkein hallinto-oikeus on antanut viimeisen vuoden aikana ratkaisuja, jotka kiristävät tätä tasetestin soveltamista. Eli ei se suinkaan ole mikään kiertotie veroista vapautumiseen.

Mielestäni tämä direktiivi, jota nyt implementoidaan, tämä esitys, toimii veronkierron estämiseksi. Se on oleellista, että tämä estää veronkiertoa. Mutta meidän täytyy koko ajan pitää huolta siitä, mistä minusta tuntuu, että edustaja Harakka ei aina ole niin huolissaan, että vaikka me puutumme veronkierron ilmiöihin, niin meidän pitää huolehtia tavallisten suomalaisten työllistävien yritysten rahoituksesta. Siihen ei pidä puuttua yhtään enempää kuin meidän direktiivi määrää. Meillä on aivan oleellista se, että meidän pk-yritysten ja isompienkin rahoitus toimii ja sitä kautta tuetaan kasvua ja työllisyyttä.

Sitten teillä oli sellainen virhe myöskin, että se luonnoksen verotuottomääräarvio oli semmoinen 46 miljoonaa, ei siis 100 miljoonaa, kuten te sanoitte. Nyt se on se reilu 10 miljoonaa.

Meillä on ne kaksi asiaa vielä, jotka ovat jatkoselvityksessä: tämä Mankala-yhtiöt ja inf-ra-poikkeus. Ne ovat kieltämättä suuria kysymyksiä, mutta ne ovat myöskin kansallisia kysymyksiä. Niihin täytyy etsiä huolellisesti ratkaisu.

Ehkä, puhemies, tämä tässä vaiheessa.

16.29 Timo Harakka sd (vastauspuheenvuoro): Kiitos ministerille vastauksista. Olen tyytyväinen siitä, että OECD:n ja EU:n veronkierron vastaiset toimet, jotka ovat siis lisääntyneet voimakkaasti viime vuosina, eivät nyt ainakaan ole sellaisia, joita Suomen hallitus aktiivisesti pyrkisi jarruttamaan ja torppaamaan. Sen sijaan voin toivoa, että Suomen hallitus olisi eturintamassa yllyttämässä Euroopan unionia tiukkoihin toimiin, kuten oli edellisellä hallituskaudella, jolloin toki kokoomuskin oli hallituksessa.

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

Mutta nyt korjaan tämän teidän korjauksenne: 46 miljoonaa oli se välitön vaikutus sinä verovuonna, kun oli tarkoitus tämän luonnoksen mukaisen mallin tulla voimaan, mutta sen lisäksi siitä siirtyi seuraaville vuosille 60 miljoonaa. Eli yhteisvaikutus oli yli 100 miljoonaa, ja vertasin näitä kahta verrannollista lukua keskenään.

16.30 Eero Lehti kok: Arvoisa puheenjohtaja! Se, että edustaja Harakka on sitä mieltä, että nämä sijoitustuotot on pantava verolle, on merkittävä muutos sosiaalidemokraattien katsantokannassa. Mutta minä en ymmärrä, minkä takia niillä pitää olla erityiskategoria, kun kaikilla muilla on tuntuvasti, ehkä viisi kertaa korkeampi verokanta.

16.31 Eero Suutari kok: Arvoisa puhemies! Tässä tasevertailussahan tietysti on olemassa joitakin sellaisia, jotka käyttävät sitä nimenomaan aggressiiviseen verosuunnitteluun sillä tavalla, että siellä alihankkijamaassa tai tytäryhtiömaassa ei syntyisi verotettavaa tuloa. Mutta suurin osa siellä kuitenkin on sellaisia, jotka toimivat normaalisti liiketoiminnan pelisääntöjen mukaisesti, eikä ole tarkoitukseen kiertää veroja, vaan se on normaalia lainaa, minkä sillä antaa. Ja sen takia, kun on tällainen jo olemassa, minun mielestäni on järkevää tästä sitten keskustella, että olisi joku muu työkalu niiden erottamiseen, joissa nimenomaan kierretään veroja, kuin tällainen, joka rankaisee niitäkin, jotka eivät tosiasiaa joutuisi muutenkaan verotettaviksi.

Ja sitten se, että minä olen aiemmin kyllä kuullut, että sosiaalidemokraattien esitys oli niin, että rajattaisiin nimenomaan ammattiyhdistysliike ulos tästä säätiöitten pienestä veropohjasta, mutta ilmeisesti olin väärässä.

16.32 Peter Östman kd: Arvoisa puhemies! Jos sallitte, vastaan lyhyesti siihen Harakan esittämään kysymykseen, olisimmeko me mukana tällaisessa ensimmäisessä askeleessa. KD on mukana kaikissa sellaisissa hankkeissa, joissa me pystymme laajentamaan verotuspohjaamme, mutta siten, että se tukee kasvua ja työllisyyttä ja on myöskin kaikista näkökulmista katsottuna oikeudenmukainen.

16.32 Timo Harakka sd: Arvoisa puhemies! Tämä edustaja Östmanin vastaus oli kyllä ihan mallikelpoinen politiikan vastaus.

Minun on vaikea kuvitella, että nykyisin nollaverotettujen ulkomaalaisten säätiöiden maltillinen, enintään 5 prosentin lähdevero millään tavalla Suomen kasvua heikentäisi, saattakka sitten yleishyödyllisten yhteisöjen, joiden osa ammattiyhdistysliike on. Se ei siis nauti mitään erityiskohtelua, vaan se on yleishyödyllinen yhteisö. Ja todellakin, oikaisen edustaja Suutaria siltä osin, että nimenomaan ammattiliittoja ei ole tarkoitus vapauttaa siitä sen kummemmin kuin mitään muutakaan yleishyödyllistä yhteisöä. Eli tämä asia varmaankin tuli nyt selväksi.

Mutta kun nyt vielä palataan itse pääasiaan, tähän pihviin, siis todellakin tähän tasevapautussääntöön: ministeri Orpo vetosi siihen, että se on tässä nykyisinkin voimassa olevassa laissa. Mutta kun lakeja on aina tarkoitus parantaa ja selkeyttää, niin Verohallinnon toiveesta, monien toimijoiden toiveesta ja kaikkien verosuunnittelun asiantuntijoiden havainnoista tähän oli tulossa parannus eli poistettaisiin tämä tasevertailu tarpeettomana, hankaloittavana ja, kuten äsken siteerasin, veropohjaa rapauttavaa verosuunnittelua mahdollistavana. Mutta nyt te tämän parannuksen kuitenkin peruutitte tullessanne toisiin ajatuksiin,

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

kun elinkeinoelämä katsoi, että tätä ei haluta, jolloin, kun valittavana oli aggressiivisen verosuunnittelun hillitseminen ja elinkeinoelämän edut, valitsitte jälkimmäisen.

Tämähän nyt ei koske mitään pienyrityksiä, ei edes keskisuuria yrityksiä, kun nämä rahat ovat niin korkeita, ja sitä paitsi ei mikään yritys toivottavasti Suomessa tee liiketoimintaa korkovähennysten toimialalla. Se on vain apukeino. Kaikki olemme samaa mieltä siitä, että yritysten toimintaedellytyksiä pitää parantaa, ja aggressiivisen verosuunnittelun suitsiminen nimenomaan parantaa kotimarkkinayritysten kilpailuasetelmaa kansainvälisiä konserneja vastaan. Siksi aggressiivisen verosuunnittelun suitsiminen on myös kilpailua edistävä, markkinataloutta edistävä ja kotimarkkinayritysten hyvinvointia edistävä toimi, ja se on se tärkein ja keskeisin syy, miksi sosiaalidemokraatit sitä myöskin ajavat.

16.35 Eero Suutari kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse olin tietysti kuulemassa Verohallinnon edustajaa jaostossa, ja minä en kuullut muita argumentteja siitä tasevapautuksesta kuin sen, että se on hankala. Mutta kaikki nämä muut olivat kyllä jostakin muualta otettuja.

16.35 Timo Harakka sd (vastauspuheenvuoro): Siteeraamatta nyt keskeneräistä asiaa jaostossa rohkenen olettaa, että ministeri Orpokin vahvistaa sen, että Verohallinto on kannattanut sitä, että tämä tasevapautus poistettaisiin. Se on ollut siinä laissa alun alkaenkin vain tällaisena varokeinona, kun on luotu aivan uutta lainsäädäntöä, kun tämmöistä korkovähennysrajoitusta ei ollut, ja sitten siitä on ilmennyt, että sitä voidaan käyttää ja käytetäänkin, varsinkin näissä kansainvälisissä rajat ylittävissä tilanteissa, täysin häikäilemättömään verosuunnitteluun. Silloin ollaan tultu tilanteeseen, että eräinä verovuosina jopa puolet näistä vähennyskeltottomiksi katsotuista koroista on tällä nojalla voitu palauttaa hakijoille ja nyt viimeisimmässä esimerkissä peräti kolmannes. Puhutaan sadoista miljoonista euroista. Siksi olisi ollut tärkeää tehdä kuten Ruotsi. Jos Ruotsi pärjää ilman tätä tasevertailua, niin miksei Suomi. Ei kai Ruotsi nyt ole yritystoiminnan kannalta mitenkään kauhean epäedullinen maa?

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja vielä on ministerillä puheenvuoro. Tähän asiaan varattu aikaikkuna alkaa olla täyttynyt, ja sitten siirrytään seuraaviin asioihin, ellei tämä keskustelu pääty kohta ministerin puheenvuoron jälkeen. — Ministeri, 2 minuuttia.

16.37 Valtiovarainministeri Petteri Orpo: Arvoisa puhemies! Ruotsi ei todellakaan ole kovin yrittäjäepäystävällinen maa: Siellä on joustavat työmarkkinat ja monet asiat sujuvat. Kilpailukyky on parempaa. Siellä on muun muassa pitkään ollut käytössä hyvä sijoitussäästötili. Siellä on tehty paljon viisaita asioita.

Edelleen palaan tähän tasevapautukseen. Minusta on hieman epäreilua tavallaan leimata kaikki, jotka tätä käyttäisivät, että tavoitteena on heti veron kiertäminen. Tämä on totta, lausuntopalautteen perusteella tämä on erittäin tärkeä suomalaisille suuryrityksille. Suomalaiset suuryritykset työllistävät kymmeniätuhansia jos ei satojatuhansia suomalaisia työntekijöitä, ja silloin on erittäin tärkeää, että heidän toimintaympäristönsä on kilpailukykyinen.

Säännös on tarpeellinen esimerkiksi kotimaisille suuryrityksille, joilla koko konsernin rahoituksen hoitaminen on keskitetty Suomessa sijaitsevaan konsernin rahoitustoimin-

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

toon, eli tälle löytyy sinänsä hyvät perustelut. Onneksi meillä on viisaan valtiovarainministerin Jutta Urpilaisen tekemä tasetesti. Kun meillä on vielä kaksi tuoretta keskusverolautakunnan päätöstä, jotka tiukentavat entisestään tämän testin sisältöä, niin mielestäni meillä on tässä nimenomaan veronkierron estämiseen luotu hyvä järjestelmä, mutta kuitenkin niin, että se tukee hyvää yritysrahoituksen hoitoa.

Sitä voisin nyt kysyä, kun tässä keskustellaan, että onko vielä entisellään sosiaalidemokraattien esitys, jolla te olisitte kiristämässä näitä rajoja suhteessa hallituksen esitykseen, jolloin valtiovarainministeriön laskelman mukaan te olisitte kiristämässä suomalaisten yritysten verotusta 150 miljoonalla eurolla.

16.39 Timo Harakka sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Tölli antoi Helsingin Sanomiin haastattelun, [Eero Lehti: Vastaa kysymykseen!] jota on paljolti siteerattu ja jossa hän pahoitteli tahallisen väärinymmärtämisen lisääntymistä tässäkin salissa. Minusta on aika erikoinen suoritus, että kun aloitin yhden puheenvuoroni sanomalla, että tätä tasevapautusta ei pääsääntöisesti, yleisesti ottaen, ole käytetty nimenomaan aggressiivisen verosuunnittelun välineenä mutta siihen työkaluksi se sopii erinomaisesti, niin ministeri tällä tavalla pyrkii leimaamaan sanomisiiani.

Se, mitä SDP:n laajassa aggressiivisen verosuunnittelun vastaisessa ja harmaan talouden torjumiseksi esitetyssä toimenpidekokonaisuudessa esitetään, tulee myöskin ministerin luettavaksi vaihtoehtobudjettimme osalta, jossa jälleen kerran osoitamme, miksi voimme tehdä samaan aikaan sekä sosiaalisesti oikeudenmukaisempaa että valtiontaloudellisesti vastuullisempaa linjaa kuin hallitus.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Myönnän vielä puheenvuoron edustaja Heinosen ja hänen jälkeensä ministerille. Mikäli ministerin jälkeen vielä on puheenvuorotarpeita, tämän asian käsittely siinä vaiheessa joka tapauksessa keskeytetään ja sitä jatketaan kaikkien muiden tämän päivän päiväjärjestyksen asioiden tultua käsitellyiksi. Mutta nyt vielä edustaja Heinonen ensin ja sitten ministeri.

16.40 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Oikeastaan kiinnitin huomiota ministeri Orpon viime puheenvuorossaan esille nostamaan asiaan, että sosiaalidemokraatit olisivat esittäneet näitä euromäärärajoja huomattavan alas, 250 000 euroon. Voisitteko, arvoisa ministeri, arvioida sitä, minkälainen vaikutus tällä olisi suomalaisten yritysten verotukseen ja sitä kautta mahdollisesti tähän hyvään työllisyyskehitykseen, mitä tällä hetkellä on saatu aikaiseksi, jos meidän yritysten verotusta edelleen kiristettäisiin tällä tavalla kuin esille tuli? [Timo Harakka: Ei se ole verotuksen kiristämistä!]

Pidän hyvänä sitä, että veronkiertodirektiivi laitetaan toimeen ja teemme toimenpiteitä veronkierron suitsimiseksi. Nämä esitykset ovat hyviä ja kannatettavia.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ministeri, olkaa hyvä. — Mielellään minuutti.

16.41 Valtiovarainministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Heinosen kysymykseen: Kyllä se VM:n arvio oli 150 miljoonaa käytännössä yritysverotuksen kiristämistä. Me olemme arvioineet, että tällä esityksellä me puutumme ni-

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

menomaan veronkiertoon ja aggressiiviseen verosuunnitteluun ja tämä on riittävä ilman, että me teemme tällaista kiristystä.

Mutta, edustaja Harakka, pakko kommentoida tähän väärin ymmärtämiseen, että en tiedä, oletteko te tahallanne ymmärtänyt väärin vai olenko ilmaissut — ja hallitus — jotenkin huonosti, kun te täällä kerta toisensa jälkeen toistatte sitä, että hallitus ei välitä, ei halua tehdä toimia veronkierron estämiseksi, ei ole tosissaan, olemme ihan kuin me emme todellakaan välittäisi siitä, että Suomessa maksetaan ne verot, mitkä Suomeen kuuluvat. Me olemme jatkuvasti tehneet ja tuoneet lakiesityksiä tänne ja käsitelleet niitä muun muassa suuressa valiokunnassa, koska monet näistä asioista pyörivät EU-pöydissä. On täysin selvää, että me teemme kaikkemme, jotta Suomessa veronkiertoa, aggressiivista verosuunnittelua ei saa tehdä. [Puhemies koputtaa] Ja jos on laittomuuksia, niihin puututaan.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Edustaja Harakka, vastauspuheenvuoro, sitä ei voida kieltää. Muuten tämä keskustelu olisi jo päättynyt tältä erää.

16.42 Timo Harakka sd (vastauspuheenvuoro): Sopii mielestäni päättää tähän, arvoisa puhemies, ellei jotain aivan välttämätöntä tule. — Oli kuitenkin ehkä vähän eri asia puhua suuresta poliittisesta linjaeroavaisuudesta, joka liittyy harmaan talouden ja aggressiivisen verosuunnittelun vastaisiin linjauksiin. Nyt näin lopuksi sanoisin, että se, että asetetaan korkovähennyksen rajat johonkin kohtaan, ei ole sama asia kuin veron kiristäminen. Silloinhan ainoastaan korkovähennyksen käyttöä rajoitetaan, niin kuin nyt tässäkin hetkessä rajoitetaan. Sen ei tule olla terveen liiketoiminnan ydin, ihan niin kuin ei aggressiivisen verosuunnittelunkaan. Tässä oioitte hiukan mutkia.

Mutta haluaisin lopettaa tämän tämmöiseen sovinnolliseen nuottiin. Nimittäin tämän kaiken moittimisen jälkeen — siis sen, että olen sitä mieltä, että hallituksen linja aggressiivisen verosuunnittelun suitsimisessa on käsittämättömän lepsu — olemme ehdottomasti olleet samaa mieltä Portugalin verosopimuksen peruuttamisen välttämättömyydestä, [Puhemies koputtaa] ja siitä kiitän ministeri Orpoa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle pääsystä korkeampaan koulutukseen Pohjoismaiden välillä tehdyn sopimuksen muuttamisesta tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi

Hallituksen esitys HE 151/2018 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Mikäli puhujalistaa ei ehditä annettussa ajassa käydä loppuun, asiakohdan käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tämän päivän istunnossa muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. Jos keskustelu asiasta puolestaan

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

päätyy ennen sille varatun määräajan päättymistä, siirrytään päiväjärjestyksen seuraavaan, 13. asiakohtaan.

Ministeri Berner — ei ole paikalla. Keskustelu on päättynyt. [Katri Kulmuni pyytää puheenvuoroa] — No, jospa puheenvuoro nyt myönnettäisiin. Tämä epäily sen takia, että mielestäni kyllä jo kerroin, että keskustelu on päättynyt, mutta saattoi olla, että nuija ei vielä ollut pöydässä. — Olkaa hyvä, edustaja Kulmuni.

Keskustelu

16.45 Katri Kulmuni kesk: Kiitoksia puhemiehelle tästä armollisuudesta. Koetin varata puheenvuoron myös aikaisemmin, mutta siinä vaiheessa, kun ministerin nimi tuli siihen, jostakin syystä oma puheenvuoroni katosi varauslistasta. Haluan kuitenkin kommentoida tätä asiaa lyhyesti, vaikka nyt esittelyä ei saatukaan.

Tässähän ei ole kysymys suuresta lainsäädäntöteknisestä asiasta, vaan ainoastaan meidän korkeakouluja koskeva sopimus tehdään toistaiseksi voimassa olevaksi, mikä on hyvä asia. Mutta kiinnittäisin huomiota siihen, kun kysymyksessä on viiden Pohjoismaan yhteinen korkeakoulujen liikkuvuussopimus, että kuitenkin Suomesta lähtee vuosittain, viime vuosinakin on lähtenyt, yli 2 000 opiskelijaa muihin Pohjoismaihin mutta Suomeen vastaavasti saapuu vain noin 200 opiskelijaa. Elikkä täältä lähtee 2 000 ja meille saapuu 200, ja tämä ehkä kertoo jotain meidän houkuttelevuudestamme muiden Pohjoismaiden opiskelijoiden silmin. Etenkin kun olemme kaksikielinen maa ja meillä olisi tarjolla varsin laaja repertoari monenlaisia koulutusohjelmia korkeakouluissa myös ruotsin kielellä ja kansainvälisesti myös muilla kielillä, niin kannattaisi kyllä suomalaisessa korkeakoulukentässä miettiä, miten me voisimme pohjoismaisessa perheessä koettaa luoda tiiviimpiä yhteistyömuotoja eri korkeakoulujen välille.

Tähän tietenkin liittyy ylipäänsä se työ, mitä Pohjoismaiden neuvostossa tehdään. Edelleenkin nuorten, jotka lähtevät opiskelemaan, täytyy avata pankkitili esimerkiksi Ruotsiin ennen kuin pystyy saamaan vuokra-asuntoa sieltä. Ihan tällaisissa käytännön pikku juutuissa on ongelmia olemassa. Meidän keskiryhmä on esittänyt esimerkiksi tätä pohjoismaista e-kansalaisuutta. Koska kaikilla Pohjoismailla on erittäin korkeat sosiaaliturvasot olemassa ja tunnukset olemassa ja tunnistautumismenettelyt, miksi ei voisi olla yhteistä sopimusta siitä, että nämä ovat vastaavia kussakin maassa? Ehkä tämä voisi osaltaan tehdä myös Suomesta houkuttelevamman paikan muille pohjoismaisille opiskelijoille.

Pidän tätä epäsuhtaa, että jos meiltä lähtee yli 2 000 ja meille tulee vain 200 opiskelijaa, erittäin huolestuttavana sen kannalta, miten vaikkapa koko meidän elinkeinoelämämme on verkottunut Pohjoismaissa ja miten vahva perusta ja pohja se on koko meidän valtiollemme ja sille liiketoiminnalle, mitä täällä harjoitetaan. Joten on hyvä, että tämä sopimus saadaan aikaiseksi ja se nyt on toistaiseksi voimassa, mutta toivon, että korkeakoulupolitiikassa huomioitaisiin se epäsuhta, että suomalaiset varsin huonosti pystyvät ottamaan vastaan tällä hetkellä pohjoismaisia opiskelijoita. Hyvä tietenkin, että meiltä lähtee ulkomaille ihmisiä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion virkamieslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 77/2017 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 8/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 8/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

16.48 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Tässä nyt ei kukaan esitellyt tätä valiokunnan mietintöä, mutta ehkä on kuitenkin paikallaan esitellä tämä koko opposition jättämä yhteinen vastalause tähän lakiin ja sen yhteen pykälään.

Elikkä tässä asiassahan ehdotetaan nyt muutettavaksi valtion virkamieslakia siten, että valtion virkaan ja virkasuhteeseen nimittämistä koskevaan päätökseen saisi lähtökohtaisesti hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Valitusoikeuden avaaminen on omiaan lisäämään sekä viranhakijoiden oikeusturvaa että julkisen hallinnon puolueettomuutta ja sitä, että valtionhallinnon tehtäviin saadaan ammattitaidoltaan ja henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan pätevin henkilöstö. Valitusoikeuden avaamisen lisäksi valtion virkaan ja virkasuhteeseen nimittämistä koskevan prosessin kokonaisuutena tulisi olla läpinäkyvä ja puolueeton.

Tässä esityksessä ehdotetaan, että tähän valitusoikeuteen tehtäisiin eräitä rajoituksia. Valitusoikeutta ei olisi silloin, kun nimittämistoimivalta kuuluu tasavallan presidentille tai valtioneuvoston yleisistunnolle, päätös koskee nimittämistä enintään kahden vuoden määräajaksi taikka virka tai virkasuhde täytetään lain nojalla haettavaksi julistamatta. Valitusoikeutta ei olisi myöskään Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen sotilasvirkaa koskevasta päätöksestä, jos virka voidaan lain nojalla täyttää haettavaksi julistamatta.

Arvoisa puhemies! Ero opposition ajattelussa verrattuna hallituksen ajatteluun liittyy nyt ensinnäkin tähän määräaikaan eli siihen, pitääkö olla niin, että jos kahden vuoden määräaikaan haetaan ihmistä, niin tästä päätöksestä et voi valittaa, ja sitten toisaalta siihen, ovatko nämä valtioneuvoston yleisistunnossa olevat virat valitusoikeuden ulkopuolella. Varsinkin ministeriöiden ja virastojen korkeimpien virkojen nimitysmenettelyn asianmukaisuudesta käydään aika ajoin julkista keskustelua, koska näiden virkanimitysten kohdalla on voinut herätä epäilyksiä siitä, ettei nimitys ole tapahtunut kaikilta osin yksinomaan viranhakijoiden pätevyyden perusteella vaan nimityksissä vaikuttimena on saattanut olla myös esimerkiksi poliittinen tarkoituksenmukaisuus.

Hallitushan perustelee tätä valitusoikeuden rajaamista myös näiltä valtioneuvoston yleisistunnossa päätettäviltä viroilta sen takia, että tässä noudatetaan kuitenkin oikeuskanslerin etukäteisvalvontaa. Toisaalta täytyy muistaa, että näissä valtioneuvoston yleisistunnoissa tehtävistä hallintopäätöksistä voi silti valittaa, vaikka niissäkin harrastetaan tätä oikeuskanslerin etukäteisvalvontaa, ja siltä osin emme näe järkeä, että nämä virkanimitykset olisivat erilaisessa asemassa liittyen hallintopäätöksiin, kun puhutaan valitusoikeudesta.

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

Edellä olevan perusteella ehdotammekin, että lakiehdotukset hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisesti paitsi tämä 1. lakiehdotuksen 59 §, joka muuttuisi silloin sellaiseen muotoon, että päätöksestä ei kuitenkaan saa valittaa, jos nimittämistoimivalta kuuluu tasavallan presidentille, päätös koskee nimittämistä enintään yhden vuoden määräajaksi, virka tai virkasuhde täytetään lain nojalla haettavaksi julistamatta tai päätös koskee Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen sotilasvirkaa, joka voidaan lain nojalla täyttää haettavaksi julistamatta. Mielestämme näillä muutoksilla tästä esityksestä tai lainsäädännöstä tulisi entistä parempi. Se tukisi ihmisten valitusoikeutta, joka on aika perustavaa laatua oleva oikeus, se tukee myös hallinnon avoimuutta ja näiltä osin varmaan palvelisi myös tätä virkanimitykseen liittyvää keskustelua, joka aika ajoin Suomessakin aika villinä käy.

16.52 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa puhemies! On siis kyse valtion virkamieslain muuttamisesta ja myöskin muutamista muista laeista, jotka liittyvät tähän asiaan. Kyse on siitä, että laajennettaisiin valitusmahdollisuutta ja -oikeutta suurimpaan osaan valtioneuvoston yleisistunnossa käsiteltävistä ja päätettävistä virkanimityksistä. Tämän lainmuutoksen jälkeen näitä virkoja ja virkasuhteita, joita tämä koskisi, on noin 2 500, ja sitten osaltaan niitä virkoja, joita vielä valituskielto koskisi elikkä tämä lakimuutos ei koskisi, on noin 130. On tietenkin tärkeää, että kun julistetaan virka haettavaksi, on mahdollisuus ja painotetaan sitä, että silloin kun virka haettavaksi julistetaan, niin käsitellään sitä avoimesti. Tässä on kyse myöskin siitä, että jos on kahden vuoden määräaikainen virkanimike, niin sitä valitusoikeutta ei siinä tulisi.

Valiokunta kävi keskustelua näistä valtioneuvoston yleisistunnon nimityspäätöksistä ja siitä, saatetaanko niitä valitusoikeuden piiriin. Lähtökohtahan on yleensä, että näissä kaikissa hallintopäätöksissä saa valittaa hallintotuomioistuimeen. Virkanimityspäätöksissä on myöskin kyse hallintopäätöksestä, mutta valitusoikeuden avaaminen antaa hakijoille mahdollisuuden saattaa virkanimityspäätöksen lainmukaisuus hallintotuomioistuimen arvioitavaksi. Viranhakijan keskeisiä oikeuksia tietenkin on oikeus tasapuoliseen arviointiin ja yhdenvertaiseen kohteluun ja oikeus saada hakemuksensa käsitellyksi asianmukaisesti ja hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti ja tietenkin oikeus tulla myöskin arvioiduksi ja vertailuksi pätevyysvaatimusten ja yleisten nimitysperusteiden mukaisesti.

On myöskin tunnistettava, että toisaalta valitusmahdollisuus tietyissä virkanimityspäätöksissä hidastaa sen virkanimityspäätöksen lainvoimaiseksi tulemista, mikä tuo osaltaan tietynlaista epävarmuutta nimitetyksi tulleen henkilön oikeusasemaan. Valtionhallinnosta tulevien hakijoiden asema olisi näin ollen hieman erilainen kuin muilta sektoreilta hakeutuvien henkilöiden. Ja koska valtioneuvoston yleisistunnon nimityspäätöksissä kyse on kuitenkin valtionhallinnon suunnitelmallisen toiminnan ja johtamisen kannalta erityisen merkittävistä viroista — siis puhutaan näistä 130 virasta, jotka ovat niin sanotusti toiminnan ja johtamisen kannalta erityisen merkittäviä — siellä valitusoikeuden laajentaminen näihin virkoihin ja valitusprosesseihin kuluva aika voisivat kuitenkin hankaloittaa valtionhallinnolle säädettyjen tehtävien hoitamista. Laajentaminen ei ole siis yksiselitteinen asia, ja valituksen mahdollisuus saattaisi myös haitata henkilöstön rekrytointia valtionhallintoon etenkin silloin, kun päteviin viranhakijoihin voisi kuulua myös muita kuin vakinaisessa valtion virassa toimivia henkilöitä.

Lisäksi kuitenkin katsottiin sitten, että oikeuskanslerin laillisuusvalvonta on etukäteisvalvontaa ja kohdistuu kaikkiin valtioneuvoston yleisistunnon tekemiin nimityspäätöksiin. Oikeuskansleri ei tietenkään arvioi eikä ota kantaa hakijoiden keskinäiseen järjestyk-

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

seen tai pätevyyskiin mutta tekee laillisuusvalvonnan ja tekee nimenomaan arvion siitä, onko esitys oikeudellisesti moitteeton ja esittelyaineisto niin täydellinen, että asia voidaan ottaa yleisistunnossa käsiteltäväksi.

Näin ollen näen, että on hyvä, että tämä valitusoikeus nyt tällä muutoksella laajennetaan noin 2 500 virkanimitykseen, jotka valtioneuvoston yleisistunnossa käsitellään ja päätetään. Mutta osittain myöskin yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden ja sitten sen toimivuuden kannalta edelleen noin 130 virkaa jätetään tämän valitusoikeuden piiristä pois.

16.58 Timo V. Korhonen kesk: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on myös sillä tavalla tavattoman merkittävä, että tässä nyt sitten valitusoikeuden piiriin tulee noin 40 000 valtion virkaa ja virkasuhdetta ja hallintovaliokunnan enemmistön päätöksen mukaisesti valituskiellon piiriin jää ainoastaan hyvin pieni osa. Näitä ovat muun muassa presidentin nimittämisvaltaan kuuluvat virkamiesvalinnat ja sitten myös valtioneuvoston yleisistunnon tekemät kaikkein korkeimmat virkamiesvalinnat, kaikkein ylimmät virkamiesvalinnat, joita on, kuten edustaja Talvitie totesi, noin 130 kappaletta.

Sisällytetäänkö nämä valtionhallinnon kaikkein korkeimmat ja merkittävimmät virat nyt sitten valituskiellon piiriin vai ei, on harkintaa puolesta tai vastaan. Perustuslaki tai Euroopan ihmisoikeussopimus mahdollistavat molemmat vaihtoehdot. Itse kallistuin sille kannalle, että nämä 130 kaikkein korkeimpaa virkaa on syytä jättää valituskiellon piiriin. Perusteluja oli monia, mutta ehkä keskeisiä olivat seuraavat: Kun nyt kyseessä ovat valtionhallinnon suunnitelmallisen toiminnan ja johtamisen kannalta erityisen merkittävät virat, valitusoikeuden avaaminen ja valitusprosesseihin kuluva aika vaikeuttaisi epäilemättä laaja-alaisesti valtionhallinnolle kuuluvien laissa säädettyjen tehtävien hoitamista. Myös se, että virkamieslain 26 §:ssä tarkoitetut korkeat virat, eli nämä valtionhallinnon kaikkein merkittävimmät virat, ovat sellaisia, että tässä pykälässä tarkoitetut virkamiehet voidaan irtisanoa tavanomaista väljemmillä perusteilla eli silloin, kun siihen on viran luonne huomioon ottaen hyväksyttävät ja perustellut syyt. Toisaalta näiden 130 virkamiehen osalta valitusoikeus ei ole myöskään täysin nolla, koska myös näissä tehtävissä voidaan osittain valinnasta valittaa.

17.00 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Niin kuin tuossa hyvät kollegat edellä jo totesivat, tarkoitushan tällä lainsäädännöllä on, totta kai, varsin hyvä. Tällähän lisätään avoimuutta ja mahdollistetaan valitusoikeus suuremmalle joukolle kuin millä se tähän asti on ollut, ja siinä mielessä se tukee sitä toivetta, mikä tässäkin salissa aika ajoin tulee, että näistä erilaisista poliittisista virkanimityksistä päästäisiin eroon, ja aika paljon tämänsuuntaisia puheenvuoroja kuulee.

Arvoisa puhemies! On kuitenkin hyvä muistaa, että kun tässä prosessissa aikanaan perustuslakivaliokunta myös omaa lausuntoaan tästä antoi, niin sehän totesi, että hallintovaliokunnan tulisi pohtia juuri sitä, että tämä valitusoikeus yletettäisiin myös ihan kaikkiin niihin valtioneuvoston yleisistunnossa oleviin virkoihin, jotka siis eivät ole näitä määräaikaisia tai sitten sellaisia, että voidaan lain nojalla todeta, ettei niitä tarvitse julistaa auki. Tältä osin pohdinta aika lailla täällä meidän puolella tuli siihen johtopäätökseen, että tässä kun avoimuutta nyt kuitenkin halutaan lisätä tämän valitusoikeuden laajentamisen myötä, niin voitaisiin mennä sitten ihan siihen asti, että jokaisesta virasta, mihin sitten valtioneuvoston yleisistunnossa nimitetään — tästähän nämä 130 virkaa jäävät pois — voi myös siten valittaa. Sehän ei tietenkään tarkoita sitä, että jokaisesta päätöksestä joku hakija aina

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

valittaa, mutta tähän tarjottaisiin mahdollisuus jo ihan siitäkin lähtökohdasta, että joka tapauksessa hallintopäätöksissä tämä mahdollisuus on, vaikka niihinkin etukäteisvalvontaa käytetään.

17.02 Timo V. Korhonen kesk: Arvoisa puhemies! Tämä on tällaista kohteliasta pohdiskelua siitä, kumpi ratkaisu tässä nyt oli viisasta: jättää tämä 130 korkeinta virkaa valituskiellon piiriin vai ei. Kuten tuossa äsken totesin, itse kallistuvin sille kannalle, että nämä 130 virkaa on syytä jättää sinne valituskiellon piiriin, jotta ei vaaranneta valtionhallinnon keskeisten toimintojen eteenpäinviemistä.

17.03 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa puhemies! Kuten tuossa hallintovaliokunnan hyvät kollegat aikaisemmin totesivat, perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan tosiaan lakiehdotus voidaan säätää normaalissa säätämisyjärjestyksessä, ja perustuslakivaliokunta antoi hallintovaliokunnalle evääksi harkita elikkä kirjoitti suoraan, että ”on syytä harkita valtioneuvoston yleisistunnon nimityspäätösten saattamista valitusoikeuden piiriin”. Tämä harkinta tehtiin ja enemmistöllä tähän sitten päädyttiin, että näiden 2 500 viran osalta, joiden nimityspäätökset ovat valtioneuvoston yleisistunnossa, valitusmahdollisuudet avataan ja sitten näiden 130 viran osalta ei. Mutta ei kuitenkaan ollut niin, että perustuslakivaliokunta olisi sanonut, että pohjana olisi tavallaan ollut se, että valtioneuvoston yleisistunnon nimityspäätökset olisi pitänyt kaikki avata.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

14. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoslain, pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 30/2018 vp
Valiokunnan mietintö LaVM 4/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 30/2018 vp sisältyvien 1.-3. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

15. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläinten hyvinvoinnista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 154/2018 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 15. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään maa- ja metsä-

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja ympäristövaliokunnan on annettava lausunto.

Nyt jatketaan 2.10.2018 pidetyssä täysistunnossa keskeytynyttä keskustelua.

Keskustelu

17.05 Peter Östman kd: Arvoisa puhemies! Laki eläinten hyvinvoinnista on yksi tärkeimmistä säädöksistä, joka koskee kaikkea eläintenpitoa, eläimen omistajan vastuita ja velvollisuuksia. Luojamme on asettanut ihmisen viljelemään ja varjelemaan maata, eli vastuu luomakunnasta velvoittaa meitä.

Arvoisa puhemies! Tässä eläinsuojelulain uudistamisessa otetaan huomioon uusin tutkimustieto eläinten tarpeista ja hyvinvoinnin vaatimuksista. Tämän työn tueksi on teetetty asiantuntijaselvityksiä muun muassa lehmien pidosta parsinavetoissa ja pihatoissa, sikojen tiineytyshäkkien käytöstä sekä useista muista aiheista.

On syytä muistaa, että kotimainen ruuantuotanto takaa huoltovarmuutemme. Tämä on myös sisäisen turvallisuuden kysymys. Suomessa moni asia on jo nyt tuotantoeläimillä paremmin kuin muualla maailmassa. Suomessa eläimet voivat hyvin: eläintauteja on vähän, ja lääkkeitä käytetään vähän. Suomalaiset maatalousyrittäjät ovat valinneet kotieläintuotannon strategiaksi vastuullisuuden ja laadun, ja eettisen laadun yksi ulottuvuus on eläinten hyvinvointi.

Elintarvikkeiden saatavuus ja laatu ovat pitkälti kiinni perheviljelmiin perustuvasta elintarviketuotannosta. Puhtaiden, kotimaisten maataloustuotteiden kysynnän lisäämistä ja tuottajahintojen korottamista tulee siksi edistää ja jalostamista vientiin tulee myös tukea. Kuluttajien palvelemiseksi ruuan jäljitettävyyttä pitää myös parantaa, ja tästä syystä valtion tulee kehittää elintarviketuotannon eettisyyttä ja toimia eläinten kohtelun parantamiseksi sekä ruuan jäljitettävyyden lisäämisen puolesta myös Euroopan unionissa.

Arvoisa puhemies! Jokaisen suomalaisen on ymmärrettävä, mihin laki velvoittaa. Kansallinen lainsäädäntömme ei saisi heikentää kotimaisten kotieläintuotteiden kilpailuasemaa muita EU-maita tiukemmilla eläintenpidon normeilla. Siksi pidän äärimmäisen tärkeänä, että uudistettavasta eläinsuojelulaista tulee laki, joka huomioi sekä tuotantoeläinten että maatalousyrittäjien hyvinvoinnin ja varmistaa kotimaisen maataloustuotannon jatkuvuuden. Eli eläinsuojelulaissa pitää totta kai huomioida eläinten hyvinvoinnin mutta myös suomalaisen tuotannon intressit kokonaisuutena. Lain pitää antaa sellaiset raamit, että se edelleen mahdollistaa suomalaisen tuotannon, koska jos oma kotieläintuotantomme ajetaan ahdinkoon, ruoka tulee muualta. Siihen emme voi vaikuttaa, jolloin meiltä tulee hyvinvointivuotoa.

Arvoisa puhemies! Vielä muutama sana turkistarhauksesta. Turkistarhaus on alueellisesti tärkeä elinkeino ja samalla sen tuotteet merkittäviä vientituotteita Suomelle. Turkiseläinten hyvinvoinnista ja eläintensuojelun periaatteiden toteutumisesta pitää tietysti huolehtia hyvin. Suomalaisessa turkistilasertifioinnissa on useita lainsäädännön ylittäviä hyvinvointikriteerejä, ja Suomen turkiselinkeino on sitoutunut eläinten hyvinvoinnin jatkuvaan parantamiseen. Turkiskasvattajat myös takaavat kaikille eläimille säännöllisen ja jatkuvan vedensaannin. Julkisuudessa on esiintynyt virheellisiä väittämiä turkiseläinten vedensaannista. Kuitenkin on niin, että kaikki turkiseläimet ovat aina saaneet puhdasta vettä säännöllisesti ja päivittäin.

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

Arvoisa puhemies! Näistä lähtökohdista katson, että hallituksen lakiesitys eläinten hyvinvoinnista on pääpiirteittäin hyvin linjassa KD:n periaatteiden mukaisesti, ja maa- ja metsätalousvaliokunnan käsittelyssä voimme sitten tarkemmin analysoida tätä esitystä.

17.10 Pertti Hakanen kesk: Arvoisa herra puhemies! Pitkän eilisen keskustelun jälkeenkin ansiokkaasti suodaan hetki tänäänkin vielä käydä läpi tätä lakia eläinten hyvinvoinnista, koska keskustelu illalla jäi merkittävästi kesken. Ihmettelen kyllä sitä, että salissa ei tämän enempää ole puolueitten edustajia keskustelemassa tästä merkittävästä lakiuudistuksesta, joka oikeasti on pitkän valmistelun tulos ja on myöskin merkittävä kokonaisuus, kun pohditaan koko elintarvikeketjun tulevaisuutta Suomessa. Puhutaan sitten ruokaturvasta tai puhutaan huoltovarmuudesta, niin eläinten hyvinvointi, herra puhemies, on siinä aivan keskeinen asia.

Kokonaisuudessaan tämä lakiesitys on äärimmäisen hyvin koottu. Totta kai sieltä löytyy vielä asioita, mitä edustaja Östmankin otti esille äsken, ja valiokunnassa meidän pitää tähän asiaan perehtyä hyvin tarkkaan ja yksityiskohtaisesti ja kuulla asiantuntijoita ja miettiä niitä, että me löydämme tästä sellaisen kokonaisuuden, jonka me voimme valiokunnan mietinnössä toivottavasti yksimielisesti tuoda sitten saliin.

Me puhumme paljon erilaisista yksityiskohdista, joista meillä on varmasti erilaisia mielipiteitä, ja se tulee tässä monta kertaa jopa vähän asenteelliseksi, niin että ei mennäkään enää välttämättä se kokonaisuus edellä vaan pohditaan sitä, että joku yksittäinen asia on ideologinen, ja sen jälkeen sitä halutaan myöskin painokkaasti lainsäädäntöön tuoda. Minä lähdän itse vahvasti liikkeelle siitä, että meidän täytyy huolehtia tarkkaan se kokonaisuus niin, että me tällä lailla oikeasti voimme taata... Nykyisin Suomessa me olemme kärkimaita eläinten hyvinvoinnissa, mutta ainahan me voimme pystyä parempaan, ja tällä lailla meidän pitää nimenomaan pystyä tästä vahvasta tilanteesta kasvamaan vielä entistä vahvemmaksi ja arvostetummaksi eläinten hyvinvoinnin osalta eri valtioitten silmissä.

Arvoisa puhemies! Täällä taisi edustaja Östmankin käyttää äsken puheenvuorossaan ”hyvinvointivuotoa”. Se on hyvin tärkeä meidän nähdä tässä kokonaisuudessa, että me emme tee sellaisia ratkaisuja lainsäädännöllä, joilla me teemme mahdottomaksi tuottaa elintarvikkeiden raaka-aineita kotieläintiloilla ja annamme sen elintarviketuotannon valua omien rajojemme ulkopuolelle. Sen jälkeen me emme voi millään tavalla vaatia emmekä me voi olla välttämättä tietoisiaakaan siitä, millä tavalla eläinten hyvinvointi on toteutettu niissä maissa, joista eläinperäinen raaka-aine meille tulee joko teollisuuden raaka-aineeksi taikka valmiina tuotteina kuluttajatiskeihin. Eliikä tässä puhutaan hyvinvointivuodosta, ja on äärimmäisen tärkeää, että emme lainsäädännöllä tuo tuotannolle niin raskaita reunaehdoja, että se supistuu jopa niin minimiin, että me olemme sen jälkeen Ruotsin tiellä, missä muun muassa sianlihan tuotanto on alle puolet omasta tarpeesta ja näin ollen se on myöskin niin kuin korvaamaton tilanne. Tämä tarkoittaa sitä hyvinvointia, ja toivon myöskin, että emme ajattele sitä niin, että sellainen asia, mikä on pois silmistä, on sen jälkeen pois mielestä, vaan meidän pitää entistä vastuullisemmin myöskin kantaa siitä vastuuta, mitä meidän kuluttajat tänä päivänä ja mitä tulevaisuuden kuluttajat tulevat ruokakaupasta elintarvikkeena omaan pöytään tuomaan, ja sitä kautta turvataan näilläkin lainsäädäntöyksityiskohdilla ja päätöksillä se, että vastuullisesti tuotettu kotimainen ruoka on meille aina tulevaisuudessakin mahdollisuus.

Arvoisa puhemies! Täällä myöskin eilen illalla käytiin vahvaa debattia erilaisista asioista, ja täällä tuli esille myöskin turkistuotanto, joka on tässä lainsäädännössä edelleenkin

yksi elinkeino, jota ei olla siis kieltämässä. Eilen illallakin tuli monessa puheenvuorossa esille se, että miksei tätä voida kieltää pitkällä siirtymäajalla, jotta me voisimme mennä sitten jonkun tahdon mukaan, niin että meillä jatkossa ei enää turkistuotantoa olisi. Täällä salissa tuotiin eilen illalla esille myöskin sitä, että pitkällä siirtymäajalla tuotaisiin myöskin vaihtoehtomalleja näille tuottajille. Mutta hyvät ajatukset eivät aina välttämättä ole toteutamiskelpoisia, koska minä ainakin tiedän ja tunnen monen turkistuottajan tilanteen. Jos heille tarjottaisiin pitkää siirtymäaikaa siirtyä johonkin toisenlaiseen kotieläintuotantoon, se ei ole aidosti heille vaihtoehto. He ovat turkistuottajia jo monessa sukupolvessa, ja se, että sinne ruvetaan miettimään jotain muuta kotieläintuotantoa, ei ole aito vaihtoehto. Sitä ei voida argumentoida siltä osin todellisena mahdollisuutena.

Meidän pitää nähdä myöskin turkistuotanto meillä arvokkaana elinkeinona ihan juuri siitä syystä, että se on meille iso viennin eurojen tuoja, ja emme me myöskään voi tuudittautua siihen näkemykseen, että jos me emme tuota turkiksia, niin meillä ei myöskään kulluttajapinnassa turkiksia näy. Taas mennään vastuuttomasti — pois silmistä, pois mielestä.

Arvoisa puhemies! Tässä tällaista vapaata ajattelua tästä vahvasta lainsäädännöstä, ja sitä haluan kuvailla, että tämän merkitys on niin paljon suurempi kuin pelkästään se, että kääntykö se emakko siellä porsashäkissään, onko lehmä kiinni kaulastaan parressa vaiko pihatossa, vaan tässä puhutaan nimenomaan kotimaisen, suomalaisen ruuan tulevaisuudesta ja siitä, että meillä aidosti mahdollisuus kotimaiseen elintarviketuotantoon jatkossakin säilytetään.

Monta kertaa arvostellaan myös sitä, että kun puhutaan eläinten hyvinvoinnista, niin tulevat ne eurot ja kannattavuus esille. Se on väistämätön tosiasia. Meidän maatalous on tänä päivänä semmoisessa tilanteessa, varsinkin kotieläintilat ja totta kai myöskin kaikki kasvinviljelytilat, että siellä tarkkaan katsotaan sitä, että tehostamisen mahdollisuutta ei juurikaan enää ole, ja lisälainsäädännön kautta tulevat kustannuserät on aina tarkkaan mietittävä, että ovatko ne oikeasti meidän tilalla toteuttamiskelpoisia ja välttämättömiä. Jos me tässä kohtaa lainsäädännöllä hirveästi menemme kiristämään, tulee tilanne, jossa väistämättä monet kotieläintilat luopuvat tuotannosta.

Arvoisa puhemies! Näillä sanoilla kannatan tätä hallituksen tuomaa esitystä eläinten hyvinvoinnista, ja tämä varmasti valiokunnassa äärimmäisen tarkkaan käydään lävitse.

17.17 Juha Pylväs kesk: Arvoisa puhemies! Eilen täällä salissa käytiin varsin pitkä ja perusteellinen keskustelu tästä laista eläinten hyvinvoinnista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Keskustelu rönsyili hyvin paljon laidasta laitaan. Itseäni hirvittävästi häiritsi keskustelun painottuminen näihin tuotantoeläimiin, elikkä hyvin vahvasti oltiin keskustelun tiimoilta tuotantoeläinten hyvinvoinnista murhetta kantamassa.

Tähän lakiin on hyvin nostettu nyt eläinten pitopaikkaa, hoitoa ja kohtelua koskevia säännöksiä, joita Suomessa on varsin pitkälle ja hyvin jo viety eteenpäin ja tämän lain myötä entistä parempaan tasoon. On varsin hyvä, että myös nämä eläinlajit ja eläimet, joita voidaan pitää tuotantoeläiminä ja seura- ja harrastuseläiminä, on nyt kirjattu tänne, lähinnä seura- ja harrastuseläimet sekä sirkuseläimet. Niistäkin on erilliset maininnat, että mitä tahansa luonnostaan vapaana olevia eläimiä ei voida pitää nyt sitten enää sirkus- tai harraste- tai lemmikkieläiminä. Erittäin hyviä esityksiä.

Edellisessä keskustelussa nousi myös Suomen eläinten hoidon taso, varsinkin tuotantoeläinpuolella. Meillä on edelleen sioilla saparot ja kanoilla nokat, ja monessa Euroopan maassa tällaisesta eläinten hyvinvoinnista tuotantoeläinpuolella ei voi muuta kuin haaveil-

la. Sen verran hyvällä mallilla meillä on nämä asiat moneltakin osin tuotantoeläinten osalta.

Laissa on myös hyvin otettu kantaa tähän vesiasiaan. Nyt tänne on määritelty, että eläimillä pitää olla jatkuvasti vettä saatavilla. Tuotantoeläinten osalta tämä jatkuva vedensaanti on kohtuun helppo järjestää. Tuottajat, jotka eläinten kanssa ovat tekemisissä, kantavat jatkuvasti huolta siitä, että eläimillä on riittävästi vettä saatavilla myös silloin, kun on lämpimämpää keliä eli vedenkulutus on suurempaa, sekä myös silloin, kun on kylmempää ja vesi saattaa muun muassa jäätymä astioihin. Siitä huolimatta tuottajat kyllä kantavat huolta näistä eläimistään. Nyt kun se on kirjoitettu lain tasolle, myös näihin lemmikkieläimiin nämä säännökset tulevat sitten ulottumaan. Myös näille lemmikkieläimille, jotka useissa tapauksissa päivän joutuvat olemaan päineen siellä asunnossa, turvataan nyt jatkuva vesi, eliikkä myös lemmikkieläimillä on tämä vesiasia turvattuna, niin että siellä ei koiran tarvitse olla päivää ilman juomista, vaan sinne on lakiin kirjattu, että eläinten pitää myös vesi saada.

Ongelmanahan, johon ei tässä laissa nyt vielä vahvasti otettu kantaa, ovat nämä lemmikki- ja harraste-eläinten valvonta-asiat. Tuottajilla ja tuotantoeläimillä valvonta on säännöllistä. Hyvin usein eläinlääkäri käy tilalla tarkastamassa eläimiä tukiehtojen ja eläinten hoidon takia, ja samalla tulee tämä valvonta tehtyä, että eläimiä hoidetaan lakien ja säädösten mukaisesti, mutta lemmikkieläinten osalta valvonta on vielä hyvin paljon epävarmempaa. Siellä hyvin pitkälle voi tämmöistä eläinten väärinkohtelua tapahtua ennen kuin se tulee viranomaisten tietoon ja sen jälkeen siihen pystytään puuttumaan, eli siihen tässä laissa vielä jäi pieni puute.

Kokonaisuutena tämä laki on erittäin kannatettava, ja niin kuin täällä on aiemmin jo todettu useampaankin otteeseen, valiokuntatyöskentelyssä tullaan varmasti hyvinkin perusteellisesti vielä asiantuntijakuulemisten myötä tätä teoriaa, joka on lakiin kirjoitettu, suhteuttamaan, miten se käytäntöön toimii. Lakiin ei tule kirjoittaa kumminkaan sellaisia, jotka käytännössä ovat mahdottomia toteuttaa, eliikkä asiantuntijakuulemisissa varmaan vielä sitten moneltakin osaa tullaan tätä lakikokonaisuutta täydentämään.

17.22 Hanna Halmeenpää vihr: Arvoisa puhemies! Suomalaiset arvostavat eläimiä, ovat kiinnostuneita ja pitävät tärkeänä edistää niin lemmikkieläinten, luonnonvaraisten villieläinten kuin tuotantoeläinten hyvinvointia. Samaan aikaan, kun kiinnostus eläinten hyvinvointia kohtaan on vahvassa kasvussa, myös elintarvikealan ja kaupan pyrkimykset eläinten hyvinvoinnin edistämiseksi lisääntyvät. Eläinten hyvinvoinnin entistäkin paremmin huomioiva tuotanto sekä eettisyydestä viestivä markkinointi kasvaa. Nykyajan kuluttajat ovat tarkkoja. Myös lainsäätäjän kannattaa olla tarkkana siitä, millä aikataululla, minkäkoisoin askelin eläinten hyvinvointia edistetään lainsäädännöllä.

Ihmisen hoidossa olevien eläinten hyvinvointi riippuu ensi sijassa aina eläinten hoitajista. Kun ihmisillä on asiat kunnossa, he huolehtivat eläimistään hyvin. Se on selvää. Laki antaa raamit minimivaatimuksista. Moni eläintenomistaja, hoitaja ja kotieläintuottaja tekee eläinten hyvinvoinnin eteen jo nyt paljon enemmän kuin minimivaatimukset edellyttävät. Suomalaisen kotieläintuotannon etu on varmistaa se, että kuluttajat jatkossakin haluavat ostaa kotimaisen, vastuullisen ja eettisen tuotannon ruokaa. Eläinten hyvinvoinnin vaatimuksista aiheutuvia kustannuksia puolestaan kuuluu kohtuuden nimissä jakaa tuottajien ja valtion kesken. Meidän on tehtävä enemmän sen eteen, että korkeista eläinten hyvinvoinnin vaatimuksista seuraa markkinoilla myös selkeä taloudellinen hyöty tuottajalle.

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

Myös tuotteiden erikoismerkintöjä markkinoilla ja kestävyyskriteerien hyödyntämistä julkisissa hankinnoissa tulee vahvasti edistää.

Tämän lakiesityksen tarkoituksena on eläinten hyvinvoinnin edistäminen ja suojelu sekä eläinten kunnioituksen ja hyvän kohtelun lisääminen. Se on selkeä tavoite. Tavoitetasoa tarkemmista kriteereistä on monia näkemyksiä. Lakikokonaisuudessa painotetaan eläinten hyvinvoinnin tärkeyttä ja puututaan moniin epäkohtiin, kuten ääripiirteiden jalostamiseen, emakoiden tiineytyshäkkeihin ja kivunlievitykseen tietyissä toimenpiteissä. Lisäksi lakiin kirjataan suurimmalle osalle eläimistä jatkuva juomaveden saanti. Myös koirien tunnistusmerkintä olisi tulossa pakolliseksi, ja eläinten hyvinvoinnin valvontaa koskevaa sääntelyä parannetaan liittyen valvontaviranomaisen keinoihin puuttua epäkohtiin. Hallituksen lakiesitys vaikuttaa siltä, että suunta on aivan oikea.

Ongelmaksi koettuja puutteita kuitenkin nousee niistä yksityiskohdista ja poikkeuksista, jotka tekevät tavoitetasosta paikoin turhan vaatimattoman. Hallituksen lakiesitykseen ehdotetaan lisättäväksi vaatimus siitä, että ihmisen hoidossa olevan eläimen tulisi voida toteuttaa eräitä olennaisia käyttäytymistarpeitaan. Joissakin tapauksissa olennaisia lajityypillisiä tarpeita jätetään hallituksen lakiesityksessä kuitenkin paikoin huomioimatta. Sitä on kritisoitu. Nykytiedon mukaan eläinten hyvinvoinnin merkittävä perusta on eläimen mahdollisuus toteuttaa lajityypillistä käyttäytymistä, kuten liikkua, levätä, muodostaa sosiaalisia suhteita, tutkia ympäristöään ja ruokailla. Tämä pohja-ajatus näkyy muun muassa eläinten hyvinvoinnin asiantuntijatahona pidettävän Eläinlääkäriliiton tämän lain valmisteluun antamissa lausunnoissa.

Arvoisa puhemies! Lainsäädännön arviointineuvosto on pitänyt myönteisenä sitä, että lakiesityksessä on yksityiskohtainen ja kattava kuvaus maatalousyrittäjille ja viranomaisille aiheutuvista vaikutuksista. On kuvattu perusteellisesti keskeiset tavoitteet ja kohderyhmät sekä hyödynnetty erilaisia selvityksiä ja tutkimuksia, joiden avulla vaikutuksia on arvioitu. Vaikka lakia on valmisteltu näin huolella, arviointineuvosto kritisoi sitä, mitä mekin kritisoimme: hallituksen lakiesityksessä ei juurikaan ole käsitelty vaihtoehtoisia tapoja parantaa eläinten hyvinvointia. Kun joidenkin eläinten kytkettynä tai liikkumista voimakkaasti rajoittavissa häkeissä pitäminen sallitaan taloudellisiin ja tuotannollisiin syihin vedoten, olisi selostettava tarkemmin näitä syitä ja annettava kuva myös kokonaiskustannuksista ja niiden jakautumisesta yrittäjien ja valtion kesken.

Suomen eläinsuojelulainsäädännön tasosta verrokkimaihin nähden ei lakiesityksestä kaikilta osin saa riittävää kuvaa. Esityksen perusteella tulisi kyetä hahmottamaan yhtäältä eläinten hyvinvointia parantavien tavoitteiden ja toisaalta maatalouselinkeinon kilpailukykyyn liikkumavaraa.

Arvoisa puhemies! On selvää, että tämän lakiesityksen yhteydessä ja laajassa kirjossa tämän lakiesityksen ulkopuolista lainsäädäntöämme on haettava ratkaisuja, joilla turvataan sekä eläinten hyvinvointia että pitkällä tähtäimellä taloudellisesti, eettisesti ja sosiaalisesti kestävää kotimaista ruokajärjestelmää. Näitä asioita ei tarvitse eikä pidä ajaa pysyvään ristiriitaan.

17.27 Pertti Hakanen kesk: Arvoisa herra puhemies! Intouduin vielä ottamaan puheenvuoron edustaja Halmeenpään puheenvuoron jälkeen. Hieman ihmetyttää sellainen yksittäinen pieni kokonaisuuden osa, koska tähän on saatu lausuntokierroksella noin 400 mielipidettä, kannanottoa erityyppisiltä järjestöiltä, tuottajilta, ja täällä aika moneen kertaan kuultiin jo eilen illallakin se, että Eläinlääkäriliitto sitä, Eläinlääkäriliitto tätä, elikkä hir-

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

veän korkealle nostetaan Eläinlääkäriliiton lausunto myöskin monessa kohtaa. Minä arvostan Eläinlääkäriliittoa tosi korkealle ja olen käynyt Eläinlääkäriliiton tilaisuuksissa myöskin kuuntelemassa tämänkin asian valmistelun aikana, mitä he ovat mieltä, mutta meidän pitäisi katsoa myöskin yhtä tarkkaan ja katsomme varmasti valiokuntatyöskentelyn yhteydessä niitä muita lausuntoja ja arvioimme sitä kokonaisuutta. Mutta halusin vain tämän tuoda esille, että monessa eri lausunnossa on tosi moneen asiaan otettu kantaa.

Se tosiasia on myöskin nimenomaan meidän jokaisen tunnustettava ja tiedostettava, mihinkä edustaja Halmeenpääkin äsken viittasi, että viljelijät, tuottajat tekevät tänä päivänä huomattavasti enemmän kuin minimivaatimus edellyttää. Meillä on monessa tuotantoketjussa tuottajilla erilaisia hyvinvointivaatimuksia, jotka ovat merkittävästi nykyisen lainsäädännön ylitse, ja niitä tullaan hyvinvointisopimuksilla, tuotantosopimuksilla valvomaan ja ollaan valvottu kaiken aikaa, ja siltä osin ollaan vastuullisesti menty myöskin vaatimustasossa kiitettävämpään suuntaan.

Sitten kun puhutaan tuottajien hyvinvoinnista ja eläinten hyvinvoinnista, niin ne kulkevat tavallaan käsi kädessä. Jos tuottajan hyvinvointi brakaa, ilman muuta silloin työkyky heikkenee. Me tiedämme kaikki, että jos työkyky rupeaa heikkenemään, myöskin työn tuottavuus on silloin kortilla. Elikkä totta kai äärijuttuja on tullut myöskin kotieläintiloilla, joissa eläinten hyvinvointi on jäänyt hoitamatta, mutta täytyy muistaa se tosiasia, että tänäkin päivänä moni kotieläintuottaja, tuotantoeläinten hoitaja joutuu tekemään myöskin sairaana päivittäisiä työrutiineitaan. Ja se on sellainen asia, mikä meidän pitää myöskin huomioida, että siellä eletään koko ajan äärirajoilla jaksamisen kanssa, ja tietysti myöskin ensi vuoden talousarviossa, kun sitä ruvetaan käsittelemään, on tähän hyvinvointiin merkittävästi satsattu, ja se on tärkeä asia. Mutta täytyy muistaa nämäkin tässä koko ajan mukana.

17.30 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Täytyy nyt ensinnäkin kommentoida sitä, jos on kuulostanut pahalta eilen illalla, että joku ottaa Eläinlääkäriliiton lausuntoja ja tuo niitä täällä esille. Sanoisin, että he ovat ehkä eläinten hyvinvointiin kaikkein parhaita asiantuntijoita antamaankin lausuntoja. Eli on kyllä ihan merkittävää, että sellainen näkemys täällä sanotaan, jos se on jollakin lailla vastakkain sitten sen esityksen kanssa, mikä käsittelyssä on.

Hyvä tässä on nyt, kun täällä ei ole kukaan ärsyttämässä edustajaa kiihdyksiin, kertoa, että täällä on hyviä asioita. Yhtenä sellaisena on kuitenkin tämä kameravalvonta, kuinka se nyt sinne on kirjattukin. Olisin toki toivonut, että sitä olisi avattu enemmän, ilman että tulee semmoista tirkistely- ja käyttämismentaliteettia siihen, koska me tiedämme, että laadukkaat kotimaiset tuotantoeläimet ja niitten hyvinvointi merkitsevät kuluttajille todella paljon ja he ovat valmiita siitä maksamaan — eli tässä kohtaa olisi avattu vähän tämmöisen vapaaehtoisen kameravalvonnan tuomista tähän lainsäädäntöön, niin että me olisimme pystyneet siirtymään enemmän omavalvontaan venyttämällä vähän EU-valvonnan raameja, että me olisimme saaneet sitä tiheää tarkastuskäyntien määrää, joka rasittaa tuotantoeläintiloja, lykättyä sinne omavalvonnan puolelle, niin kuin se sitten mahdollista olisi. Se olisi ollut meillä Suomen kanta: että meillä se on hyvällä tasolla. Voi sanoa, että aina on yksi mätä omena siellä korissa, mutta joka tapauksessa eläinten hyvinvointi on tuottajalle erityisen tärkeä asia juuri sen takia, että hyvinvoiva tuotantoeläin on tuottava eläin, ja sen eteen tarvitsee ponnistella.

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

Samalla olisi ollut tosi hienoa, jos meillä olisi ollut sellainen suunta, kun nyt tätä parsinavettakeskustelua käydään, että sitä asiaa olisikin kyetty tässä kohtaa vaikka hallituksen esityksen perusteluissa vähän kääntämään niin, että jatkossa tulee kehittää niin, että investointitukea voisivat saada juuri ne parsinavetat, joihinkä halutaan rakentaa jaloittelutiloja, niin että jaloittelu on myös talviaikaan mahdollista. Tiedän, että tällaisia parsinavettoja on, joihin tilalliset ovat hakeneet investointitukea mutta eivät ole saaneet.

17.33 Juha Pylväs kesk: Arvoisa puhemies! Häiritsee edelleen tämä hyvin vahvasti tuotantoeläimiin keskittynyt keskustelu, kun puhutaan eläinten hyvinvointilaista. Minun käsittääkseni niihin eläimiin kyllä kuuluvat kaikki muutkin eläimet kuin tuotantoeläimet, ja niitä muitakin eläimiä on yllättävän paljon tässä maassa. Toivoisin, että myös näistä eläimistä kannettaisiin yhtä suurta huolta kuin tuotantoeläimistä.

Toki ymmärränhän sen, että tuotantoeläimiä valvotaan hyvin paljon. Siellä käy eläinlääkäri, ja niitä seurataan, tehdään tilastoja, tutkitaan, miten tuotantoeläimiä pidetään, hoidetaan ja miten ne käyttäytyvät. Ymmärrän toki, että siitä aiheesta on helppo keskustella. Mutta kyllä minä kantaisin entistä enempi huolta niistä lemmikkieläimistä, joissa sitä valvontaa on huomattavasti vähempi. On hyvin pitkälle niiden lemmikkieläinten omistajien vastuulla, miten he niitä kohtelevat, ja viranomaiset sattuvat sitten tietämään vain niistä ääritapauksista, kun ne eläimet ovatkin todella huonolla kohtelulla. Vasta sitten tulee viranomaisten tietoon ja julkisuuteen, että myös niitä lemmikkieläimiä voidaan kohdella huonosti. Valitettavasti tässäkin laissa ei päästä nyt sitten ihan siihen asti kiinni.

Tähän lakiin on kirjattu, että tavoitteena on, että eläinten hyvinvointiin vaikuttaa eläimien mahdollisuus toteuttaa lajityypillistä käyttäytymistä. No, aika monesti tulee kyllä mieleen, että se kotirottia, joka juoksee siellä pienessä häkissä, tai se hamsteri, joka vetää sillä rullalla niitä omia kilometrejänsä, on kyllä kaukana eläimen lajityypillisestä käyttäytymisestä. Mutta siitä me emme kanna huolta ollenkaan, ja minua kyllä hirveästi hämmästyttää tämä keskustelu siltä osin, että kaikista eläimistä ei huolehditakaan samalla mallilla. Tai sillä käärmeellä, sillä kuristajakäärmeellä, joka on viety eksoottisena eläimenä sinne kaksioon, lajityypillinen käyttäytyminen on sitä, että tämä eläin metsästää kuristamalla riistaeläimiä. No, ei siellä paljon ole muita kuin ne omat hoitajat, joita siellä voi metsästää. Että kyllä tässä myös lemmikkien osalta on keskusteltavaa, ja minä toivoisin, että se keskustelu olisi myös ihan aidosti kaikkia eläimiä koskevaa ja kaikista eläimistä kannettaisiin yhtä vankasti huolta kuin näistä tuotantoeläimistä, joista tiedän aivan varmasti, että niiden hoito on hyvää, koska, niin kuin täällä edustaja aikaisemmin sanoi, tuottava eläin on hyvinvoiva eläin.

17.36 Hanna Halmeenpää vihr: Arvoisa puhemies! Itse olen ymmärtänyt niin ja tuossa äskeisen puheenvuoronikin aloitin sillä, että kyllä kaikki suomalaiset ovat niin villieläimistä, lemmikkieläimistä kuin tuotantoeläimistäkin ja niitten hyvinvoinnista kiinnostuneita. Se, minkä takia tässä erityisesti tuotantoeläimiin tämä keskustelu on keskittynyt, johtuu varmaan siitä, että sillä alueella taitavat olla ne kohdat lakiesityksessä, joihin on esitetty kriittistä palautetta, kun taas siellä lemmikkipuolella näkemykset ovat olleet enemmän yhtenäisiä. Jos nyt tulkitsen tätä edustaja Pylvään puheenvuoroa, niin ilmeisesti odotettavissa on, että keskustapuolueelta tulee lakiesitykseen muutosesityksiä lemmikkieläimiä koskien, ja jos ne ovat hyviä esityksiä, niin en näe estettä, etteikö niitä voida ajaa eteenpäin sitten yksimielisesti. Mutta sellaisia tähän lakiesitykseen nyt ei sitten ole kirjattu, joista kiis-

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

taa olisi lemmikkieläimiin nähden. Yksimieliset asiat harvemmin keskusteluttavat niin paljon.

Tästä lausujien listasta, joita on monisatapäinen joukko, suurin osa taitaa olla yksityishenkilöitä. Itse en pidä relevanttina nostaa yksittäisten yksityishenkilöiden lausuntoja esille korostetussa merkityksessä, mutta oma tarkoituksenne ei ole nostaa myöskään Eläinlääkäriliittoa jalustalle muihin viranomaistahoihin ja lausunnonantajiin nähden. Näen vain, että Eläinlääkäriliitto on ehkä yksi esimerkki selkeästi sellaisesta lausunnonantajasta, joka ei ole minkään tahon etujärjestö muuta kuin eläinlääkäreiden, joitten ammattietiikkaan ja työtehtävään taas kuuluu juurikin nimenomaan eläinten hyvinvoinnista huolehtiminen. Ja eläinten hyvinvointilakiahan me tässä käsittelemme.

17.37 Arto Pirttilahti kesk: Arvoisa puhemies! Meillä on ollut hyvin värikäs keskustelu tässä lähetekeskustelussa eläinten hyvinvointilaista, ja todennäköisesti tämä tulee vielä valiokunnissa käymään ja vielä lausuntovaliokunnissa erikseen.

Kyllä minä korostaisin tätä lähtökohtaa, että tuotantoeläin on hyvinvoiva silloin, kun myös viljelijä voi hyvin niin taloudellisesti, sosiaalisesti kuin toiminnallisesti. Eli niissä tilanteissa, missä on tullut näitä räikeitä tuotantoeläinrikkomuksia, on joko henkisesti väsyty tai taloudellisesti tai molempien kautta.

Minun mielestäni tämä laki, mitä nyt ollaan tekemässä tässä, mahdollistaa tuotannon siirtymisen pitkällä siirtymäajoilla toisen tyyppiseen. Asia on tullut esille esimerkiksi juuri parsinavettojen osalta tai liikuntamahdollisuuksien osalta.

Minun mielestäni tämä laki antaa tuotantoeläimille erittäin hyvät lähtökohdat siitä elinpaikasta — puhutaan ruuan, veden saannista, liikkuvuudesta, sitten tästä kipuasiasta, tainnutuksista ja myös teurastuksen valvonnasta eli joka kohdasta sitä eläimen elinkaarta. Puhutaan onnellisen kanan munista, mutta minä uskoisin, että jos tätä lakia käsitellään, niin nämä ovat myös onnellisia kanojakin sen jälkeen, kun ne ovat olleet tuotantojaksossa mukana.

Korostin aikaisemminkin myös sitä, että oikeastaan tämän ulkopuolisen häirinnänkin, mitä esimerkiksi kettutarhoille ja muillekin tapahtuu, että sinne tulee yllätyshyökkäyksiä ja muuta, olisi pitänyt olla rangaistavampaa. Tämä on kuulemma ministerin mukaan — tietenkin tämä on ministeriön alaa — myös käsittelyssä, että näihin kiinnitetään huomiota.

Kotieläinpuolellakin tässä on erittäin hyviä parannuksia siinä, että koirat tullaan merkitsemään, ehkä myöhemmässä jaksossa myös sitten siruttamaan, tai sirutus tulee olemaan pakollista. Itse tässäkin laissa oli näiden isojen kotieläinpopulaatioiden, jotka villiintyivät, rajoittaminen tai mukanaolo.

Eli tässä on erittäin hyvät lähtökohdat, ja toivon tästä raikasta ja reipasta keskustelua. Saadaan nyt vihdoinkin pitkään valmisteltu laki eteenpäin.

17.40 Jari Myllykoski vas: Arvoisa puhemies! Jatkan vähän tuosta, mitä edustaja Pirttilahti toi esille ja jo eilen edustaja Eestilä, että kun ihminen voi hyvin, niin eläinkin voi hyvin. Kun me muistamme reilu vuosi sitten, taitaa olla kohta kaksi vuotta, MOTin ohjelman, joka tuli teurastamoista, niin lainaan tässä vapaasti Elintarviketurvallisuuden Liiton puheenjohtaja Veli-Matti Kuntosta, joka sanoi, että siellä missä työmies ja työnainen voivat hyvin, siellä myös eläimet voivat hyvin. Eli kyllä se kumpuaa siitä, että se hyvinvoiva ihminen hoitaa hyvin työnsä ja kun se on hyvässä asemassa, niin asiat menevät oikein.

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

Tämä koirien sirutus tulevaisuudessa on erityisen tärkeää. Meillä on räikeitä pentutehtailuja. Meidän pitäisi pystyä ulottamaan jos ei nyt valvontaa niin jollakin lailla myös koirien kenneltoimintaan se, minkälaisissa olosuhteissa näissä niin sanotuissa pentutehtaissa nämä koirat ovat. Sitä tapahtuu nimittäin järkyttävän paljon. Kennelliitto ohjeistaa, montako pentuetta... Muistan sen ulkoa entisenä kasvattajana, vieläkin on kennelnimi Paret olemassa, että oliko se niin, että kahdeksan kuukautta pitää olla väliä. Mutta tätä tehdään niin, että jokaisesta juoksusta pentujen jälkeen astutetaan, niille muille ei vain laiteta papereita.

Eli tätä pitää sitten pystyä jäljempänä tuomaan sen sirutuksen kautta. Meillä on organisaatioita, meillä on jo valmiita järjestöjä tässä maassa, jotka voivat ottaa sen valvonnan, sillä muuten siitä tulee liian kallista, jos viranomaiset rupeavat hoitamaan tätä sirutuksen valvontaa. Näitä siruttajia on jokaisen maakunnan Kenneliiton alaisessa järjestössä, eli joka maakunnasta löytyy niitä, jotka merkitsevät koiria, niin että tästä ei tarvitse tehdä mitään byrokraattista, kallista kukkasta tähän maahan.

En tiedä, mitenkä valiokunnassa tätä voitaisiin käsitellä, niin että estettäisiin tätä ulkomailta käsin tapahtuvaa pentujen tänne myyntiä. Jos me katsomme vaikka sosiaalista mediaa, niin siellä paljon tehdään koiriin ja pieneläimiin liittyvää kauppaa, jossa on erittäin suuria taloudellisia merkityksiä. Uskon, että Kennelliitto ja Suomen Palveluskoiraliitto osaltaan varmasti ovat sellaisia, joita kannattaa ottaa valiokuntaan kuultavaksi, että mitä on tehtävissä, sillä tähän liittyy nyt kovat paineet kieltää myös [Puhemies koputtaa] tiettyjä koirarotuja.

17.43 Pertti Hakanen kesk: Arvoisa herra puhemies! Haluan nyt korostaa myöskin näiden asiantuntijoiden ja lausunnonantajien osalta, siis valmisteluvaiheessa lausunnonantokautena olleiden osalta, että en missään tapauksessa kyseenalaistanut Eläinlääkäriliiton asiantuntevuutta. Mutta se vain pisti eilen illalla silmään, kun se Eläinlääkäriliitto oli niin [Jari Myllykosken välihuuto] — pistiköön vaikka korvaankin sitten — korkealla statuksella täällä.

Otan nyt yhden esimerkin sieltä heidän huomioistaan, mikä on äärimmäisen tärkeä: 24/7-päivystys pieneläimille. Se on juuri se, mitä heidän pitää ajaa, ja meidän pitää se myöskin huomioida niin, että se on mahdollista myöskin uudessa maakunnan vastuussa, että se 24/7 on saavutettavissa. Kun me puhumme lemmikeistä, kun me puhumme tuotantoeläimistä, niin tuotantoeläimet tarvitsevat 24/7-päivystystä, se pitää pystyä huolehtimaan, mutta ennen kaikkea myöskin niiden lemmikeitten omistajille, on koira tai kissa taikka marsu taikka undulaatti, pitää olla se mahdollisuus sen 24/7-päivystyksen saantiin ja vielä kohtuullisella etäisyydellä, niin että siitä eläimen hyvinvoinnista huolehtiminen myös sairaustapauksissa ei tule kohtuuttoman kalliiksi. Me kaikki tiedämme sen, että sitten monta kertaa, kun tulee se taloudellinen näkökulma siihen sairaan lemmikin hoitamiseen, voidaan vielä katsoa päivä kaksi ja voidaan todetakin, että nyt me emme lähdekään enää sen 300 kilometrin päähän hoitamaan tätä rakasta lemmikkiämme, koska hyvinvointi ei enää ole turvattu. Tämä pitää huomioida.

Kyllähän tässä, kun edustaja Myllykoski otti esille tämän pentutehtailun, nimenomaan meidän pitää valiokunnassa kuulla tästä asiasta ja tuoda myöskin vahvasti näkemys mie-tinnössä siitä, mitä me tälle asialle haluamme tehdä. Minun mielestäni, minä taisin edelläkin tuoda sen puheenvuorossa esille, kyllä meidän pitää reilusti ottaa se niin, että se pentutuotanto on Y-tunnuksen alaista toimintaa. Elikkä se on myöskin verotettavaa, alvin mu-kaista toimintaa niin, että se on kaikella tavalla valvottua ja selvitettävissä, ja niin, että

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

myöskin Kennelliitto rupeaa oikeasti huolehtimaan siitä, että niitä koiria ei joka juoksuun astuteta. Eli kyllä tässä on paljon meillä yhteistä tekemistä. Minä toivon, että me tähän otamme myöskin vahvasti kantaa valiokunnassa. Ja totta kai tietysti sitten on myöskin se, että emme me saa lähtökohtaisesti mistään koirarodusta sanoa, että se ei sovi tänne meidän yhteiskuntaan, vaan meidän pitää katsoa, että sen kasvattaja on vastuullinen, tietää mitä rotua hän kasvattaa ja jalostaa, ja ennen kaikkea kun me haluamme ottaa sen koiran tai minkä tahansa lemmikin, niin me tiedämme, minkälaiseen rotuun me olemme sitoutumassa. Me tarvitsemme myöskin sen osaamisen.

Ja täytyy sanoa vielä myöskin liittyen tuohon, mitä edustaja Pirttilahti toi esille, että kylä kun mennään taas sinne tuotantoeläinpuolelle, niin se tuotantoeläinyksikkö, ne kotieläintilan rakennukset, on myöskin rauhoitettava, niin että meillä pitää olla siellä myöskin lainsäädännöllisesti mahdollisuus turvata se yksinoikeus.

17.46 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Ihan oli pakko tarttua tähän, koska minä en halua henkilökohtaisesti, että Kennelliittoa negatiivisessa sävyssä millään tavoin arvostellaan koirien kasvattamiseen ja hoivaan liittyvissä kysymyksissä, sillä Kennelliitolla on jo omat sääntönsä, että kuinka sitten menetellään, kun tietty määrä pentueita tulee. Kennelliitolla on erittäin korkeat kriteerit siitä, ja kasvattajan vastuu on erittäin hyvin sinne sisään kirjattu. Mutta se, mitä tapahtuu sen jälkeen, kun kaupallinen sopimus on tehty: Joka tapauksessa vieläkin se kasvattajan vastuu seuraa mukana. Jos koira on niin sanotusti viallinen, niin kyllä siellä kasvattajan vastuu on korostettuna. Uskonkin, että tässä suhteessa Kennelliitosta saamme kyllä varmasti sellaisen kaverin lainsäädäntövalmisteluvaiheeseen, että kun me rupeamme mietintöä tekemään liittyen siihen, mitä keinoja voidaan vielä korostaa, niin kyllä sieltä varmasti tukea saadaan.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja ympäristövaliokunnan on annettava lausunto.

16. Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus vuodelta 2017

Kertomus K 16/2018 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 3/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 4.10.2018 pidettävään täysistuntoon.

17. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 4.10.2018 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 17.48.

Pöytäkirja PTK 94/2018 vp

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola